

mur, iidem Israelitæ cū appulissent ad Sethim, capti sunt amoribus Moabitidæ, ita ut deos quoq; illar; adorarent sed dignas quidē scelere isto pœnas dedere. Leuit; quippe iussu dñi uiginti quatuor milia de illis interimunt: tunc de mū deo placato a cœdibus cessatū est, cū Zambrin uirum & Zochim fortū, dum simul coissent, Phinees Eleazar facerdotis filius, pugione in genitalibus confodit. Vt præterea pateret, nō minori animaduersione dignos esse criminis impulsos q̄ autores, Madianitas quoq; percuci iussit dñs, qui eos callide per mulier; blandimenta traxerat: ad cultū idoli sui Belphegor. Multo tamē grauius deliquerūt, qui ad deos alienos conuersi fuerant deo suo derelicto, nec mirabilī eius memores, nec erga beneficia grati. Trans eam ad tempora iudicum, Iosue defuncto degenerauit populus. Colere cœpere Baal & Astarot, non numina, sed monstra. Ob hoc passi sunt direptiones rerumq; detrimenta, nec omnino pares esse poterant uiribus aduersariorum. Deinde quoniam Palæstinis & Chananæis alijsq; idolatris cultū & connubijs iungere he ausi fuerant, deo penam huiusce flagitij exigente annos octo seruiuerunt Cusanrasathaim Mesopotamiæ regi. Cum autē illos præuicationis poenituisset, liberati sunt. Sub liberatoribus quidē factis probe fe habebant, illis uero uita defunctis ueluti laxato freno, quo cunct; rationis expers appetitio uocasset, eo ferebant. Itaq; sub Othoniele etiam fidem deo seruarunt: eo autem mortuo statim ad idola desciere. Quamobrē tunc quoq; seruire compulsi sunt Eglon Moabitæ regi annos octo decem. Deinde post obitum Aioth ducis cum iterū idola colere cœpissent, oppressi sunt seruitute a Iabim Chananæorum rege per annos uiginti. Post Delboram quoq; uxore Lapidorū (& ipsa enim præfuit populo) peccauerunt, atq; septem annis a Madianitis uexati sunt, lata frugelq; eorum uastantibus. Item post Gedeonē, & erga familiam eius, a quo de inimicis liberati fuerant, ingrati exitere, & erga deum impij: ideoq; per idem tempus externor; bello uarie inquietati sunt. Post Abimelech, Tholam & Iair prædes iidem peccauerunt, & a Palæstinis mala passi sunt: a

Tempore
iudicum.

nis octo decem. Post Ieptē, & Abesam & Ahilon & Abdō rursum peccauerunt, & denuo a Palæstinis oppressi sunt seruitutis iugo per annos quadraginta. Post Sansonē uero inter se dissidere cœperunt quādo tribus Benjamin obstupratam cuiusdam leuitæ coniugē & per uim in una nocte multor; conuulsatam atq; extinctā pene interiij, dum a reliquis tribubus indigne id ferentibus impugnatur. Primo tamen de his qui illos oppugnati uenerant cecidere uigin tiduomilia: iterum altero congressu octo decem milia: & ipsi em ostenderant suis uiribus magis q̄ dei auxilio freti: sed tertio tandē certamine de Benjamin perire uiginti quin q; milia: oppidum eorum Gabaa incensum, in quo obsecrati erant: idemq; factum reliquis uiribus ac uicis tribus huius. Ista de iudicum libro summam perstringēdo protulimust quæ sequuntur, regum continethistoria.

Cubala decem tribuum. Caput. VII

O Idolatriā, quæ maxima in deū ingratitude est, di
uisum fuit Iudææ regnū: decē tribus in Samariam
fecessere sub rege Hieroboam, duæ reliquæ sub Ro
boam Hierosolymis manserunt. In Samaria quidē perse
uerauit impietatis crimen, Hierosolymite magis fideles
inueniuntur. Vtulos ancōs adorabant Samaritæ, quos
pro dijs colendos posuerat Hieroboam primus ex Iudæis
Samaritæ rex. Eam ob rem Abiæ Hierosolymitarum regi in
prælio succubuerunt: die uno quinquaginta milia eorum
desyderata sunt. Ciuitates tres amissæ, Bethel, Hiesana &
Ephron. Deinde regnum de familia Hieroboami ad alios
translatum. Postea regnante Achab aduersum Syros profecit, ob hanc ipsam idolatriæ culpam superantur. Achab
quoq; sagittæ icu interficitur. R. egnante Ioachan seruire
Azabel regi Syria. R. egnante Phacez, Theglathphalasar
Assyrior; rex Samariā inuadens magnam quidē populi
partem captiuam secum duxit Niniuem. R. egnante
Osee, una cū rege omēs traslati sunt in Assyriā, per Salma
nazar Assyriæ regem. Cum enim prophanos gentium ritus
imitarentur, & prophetar; arguerentur sermonibus, ad de
um Iuæi reuerti uolebant, colētes Baal, filios filiarq; idolis

Tempore
regum.

iniantes, inseruientes etiam diuinitatibus atq; auguribus,
 Et Pala duarum tribuum La. VIII.

Nunc ad Hierosolymitas: immunditias gradus factendus restat. Sub Roboam rege legem dñi reliquerant, cum Sefac rex Aegypti ciuitates eorum munitissimas debellauit: dixitq; eis per prophetã dñs: Vos reliquistis me, & ego reliqui uos in manu Sefac. Hic captã Hierosolymã subdidit seruituti. Templi thesauros regiamq; gazam oēm sustulit & asportauit. Sub Ioram rege, q̃a gentiliū ritus secuti fuerant, Palæstinorū atq; Arabum magna in parte præda facti sunt. Tunc em̃ & regis domus direpta, & eius uxores liberiq; capti. Ipse aut̃ Ioram, quia ab impietate nõ recesserat, alui profluuio consumptus est. Ob idem crimen Ioa regnante ingentes militũ copias parua Syrorum manu prostratas amittere: ipse Ioa a seruis domi fuit interemptus. Rursum sub Amasia rege deos alienos adorabant, cum a Ioa Samaritarū rege superati sunt: pars hierosolymitani muri diruta, thesauri ablati, ipse Amasia captus, nobilitum liberi pro obsidibus abducti. Tunc etiam regnante Achaz colebant Baal cum & a rege Syriae spoliati sunt, & a rege Samariæ Phæce ingenti bello uicti. Ea em̃ pugna centum uiginti milia uiros: caesa fuisse dicunt, ducenta milia in captiuitate abducta, cum præda omnis generis prope inestimabili: quibus Phæce ab angelo coargutus restituerit captiuos, quia tamē ab impietate non recedebant, Idumæi illos: fines depopulati sunt, urbes alioque expugnarunt Palæstinam, agrum uastauerunt. Assyrii neq; tamē tor cladibus affecti ad dñm redire uoluerunt, donec in regno successit Ezechias Achazi filius per omnia patri dissimilis. Pie enim ac sancte uixit: & ut intellegas principũ mores ciuibus documento esse solere, semper quidē Iudæi sub religiosi regibus religiosi fuerunt, sub Mnasse. impijs impj. Post Ezechiam regnat Manasses eius filius, magis impietate q̃ regno nobilit. Captus a Chaldæis ad dicit seruituti: ab aduersis pulsatus agnouit errorem, poenitentiam egit, & dño miserante restitutus est regno. Quod si Manassa poenitentiam suscepit deus, quis tam impius est,

ut uenã desperet, si ad illum a quo alienatus est recurrerit? Iochazo quoq; impio sup̃ impios regnante Nechao rex Aegypti eisdẽ tributa sibi pendere compulsi: ea erant, centum argenti talenta in singulos annos, unum auri. Tunc Iochazo sublato Eliachimũ eius fratrem præfecit regno. Sed cum neq; iusto ad regni gubernacula sedente populus ab eroribus respiciisset, Nabuchodonosoro Babyloniorum regi seruiert, atq; etiam latronũ infestationes passi sunt: et ne tunc qdem ab idolatrie cultura desisteret Iochino Iochimi filio regnante obsessi a Chaldæis una cum rege potestati illos se dedidere. Tunc omnes fere in Chaldæã traducti sunt, præter paupes uulgi agriculturali relictos. Hinc Matharias urbi pene deserta iustus est præsidere. Cũq; ipsi etiam qui tunc residui erant, nullo dei flagello ab inueterata tam errore reuocari potuissent, totam in illos indignatione effudit deus, eoq; grauius q̃ unq; antea afflixit. Cũ enim Mathatias iste q; & Sedechias est dictũ, Chaldæis descenderet, obsedit eos. Nabuchodonosoro Chaldæorū rex, urbe potius est, Sedechiam cum liberis fugientem comprehendit, liberos illo spectante trucidari iussit: ei uero neq; deinde iucundi uideret, oculos eruit, & uinctũ secum Babylonem abduxit. Post hæc Nabuzardam ducentum uoluntati militum manu misit, qui moenia urbis demolitius solo æquauit, domos templumq; incendit: ciues in seruitutẽ ad Chaldæam transtulit, & cum illis uasa templi aurea, argentea: aenea, æneascq; columnas templi: primarios urbis ciues deiq; sacerdotes interfecit: & impletũ est q̃d in psalmo prædictum fuerat: Tradidit in captiuitatem uirtutum Psal. 77 eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici, & cõclusit in gladio populum, & hæreditate suam spreuit. Deniq; facta est, quam propheta prædixerant, transmigratio Iudææ in Chaldæam, ac tanta prophana gentis ingratiuodales qui dem poenas dedit: que si solæ proponerentur, & nulla futura esset in inferno, quis adeo temerarius est, ut audeat esse in deum ingratus.

Et Pala Iudæorum post Christi passionem propter incredulitatem. La. IX

Iochaz

Eliachim

Iochim

Mathatias

In Christū
impj

Postea uero per Cyrum manumissis, postliminocq; reuerſi sub Elſtra sacerdote inſtaurauit urbē & templū, dño fauente, postq; eos delicti poenitiſſet. Fuille deinceps legis diuinx fatiſ quidem ſtudioſi, improbos tñ, ſemp; uirtuti alienæ inuidos atq; inſenſos, Chriſtum dei filium, quem lex & prophetae prædicauerant uenturum ſaluatorem non receperunt, q̄p̄us uidiſſent miracula facientem, & a plæbe laudibus honoreq; affectum: docenti ueritatem, non crediderunt, innocenter ſalſis criminationibus circūuenerunt, iuſtum condemnarunt, ludibrio habuerunt, & ſpinis coronatum, flagelluſq; cælum cruci conſixerunt: tantumq; inualuit ſemel inſitum inſidiis mendibus odium, ut ne tunc quidem ad poenitentiam tanti facti legij molleſcere quierint, cum illo in cruce pendente, ſol obſcuraretur, terra tremere, ſepulchra aperiretur, templi parietes diſſilirent, laxa frangeretur. Nam depoſitum quoq; ac ſepulchrum coſtodiri iuſſerunt: cumq; ipſi cuſtodes perenni die reuerſi eum a mortuis reſurrexiſſe reſtaurent, pecunia data redemerunt mendacium, ut ruſum hi falſo aſſerere, ſe uidelicet nocte præterita dormientibus clam ueniſſe diſcipulos, corpulq; ideo furto ſuſtulſſe, ut qui ſepultus fuerat ad uitam credatur reuerſus. Quid autem inſelix Iudaæ alios cælare iuuat, cuius ipſa conſcia eſ, ueritatem? ſi non ſurrexit, cur pecuniam porrigiſ? ſi ſurrexit, cur ſaluatorem tuum non agnoſciſ? aut ſi nihil cuſtodibus donaueriſ, nihilq; illi prius teſtati fuerint, q̄p̄ quod poſtremo dixertuſ, nonne ſic interrogatos oportuit. Uidiſti ne acceſſiſſe ad ſepulchrum diſcipulos, an non? ſi non uidiſti multo ſopore fortaſſe oppreſſi, quō ſcire poteſtiſ, ſi uidiſti cur nō apprehendiſti inermes armati, paucos multo, onere ſublato corporiſ grauatoſ expediſ? Uidiſti o Iudæi cuſtodire ueritææ manifeſtum mendacium, at tamen quæ ueſtra peruenacia eſt, uultuſ potiuſ mendacio credere & perire, q̄ ſeq; ueritatem & ſaluari? Quid eſt autē q̄ Chriſtum negando multo maiorem experti eſtiſ dei iram, diuiniſ moremq; paſſiſ calamitatem, q̄ cum utulum adoratiſti, q̄ cum Baal, Aſtaroth, Acharor, Belphegor, Belzebub, aliorumq; daemo-

Inuidia in
Chriſtum
reſurgente

num ſimulachriſ ſacrificatiſ? Nam licet antea quoq; caedes, incendia, rapinaſ, captiuitateſ, ſeruitutem, exilia, patriſq; ſoli miſerabilem deſolationem pertuliſtiſ, quotieſ tamē uos deum ueſtrum offendiſſe poenitit, totieſ de malis omnibus liberati fuiſtiſ. Longiſſima illa apud Babylo nē ſeruiſtiſ (ſcriptoreſ ueſtri teſtantur) ſeptuagintaſimum annum non exceſſiſti: ruſum natali ſolo reſtituti, ruſum in omnibus reparati inſtauratiq; regnaſtiſ: Quæ nam quæſo cauſa eſt, q̄ poſt Chriſtum a uobis condemnatum, ſemel a Romanis uicti eueſtiſ, diſperſi, nullam unq; priſtini ſtatus faciem, nullam amiſſæ dignitateſ umbram recepiſtiſ? Iam mille quadringenti & octuaginta anni ſunt, ex quo ſincera ſede uagi per omneſ orbis parteſ erraſtiſ, ſine lege, ſine ſacrificio, ſine duce, ſine rege, ſine propheta dicite ſi poteſtiſ quo crimine, qua culpa id patimini? non idola (ut olim ſepe contigit) colitiſ, non execrandos gentiliuſ ritus exercetiſ: unum deum, unum cœli terræq; dominum adoratiſ, & tamē nulluſ eſt miſeriae ueſtræ finiſ. Cur itaq; profecto nūc alia cauſa omnino nulla q̄at aſſerti, reſtat ut ea ſola ſit q̄a ſaluatorē uobis, imo oibus miſſū nō recipitiſ Meſſiā quē ueſtræ uobis idem dicant ſcripturaſ non admittitiſ. Uideſte ingratitudinē ueſtrā in deum ueſtrū. Ille uobis quē promiſerat uitæ doctorē miſiſt, uos ipſum occidiſtiſ. Ille dedit redemptorē, q̄ pro culpa primorū parētum ueſtroꝝ ſatiſface ret, & uos ei non creditiſ, uos eum repudiatiſ. Quādiu igitur obſtinatiſ mētib; fouetiſ errorē, negando eum, p̄ quē ſolum data eſt mortalibuſ ad deum acceſſio: fieri omnino nō pot̄, ut illa ſperādē ſalutiſ gratiā conſequamini. Credite & ſalui eritiſ. Hic eſt em̄ cui dixit propheta: Excita potētiam tuam & ueni, ut ſaluos faciāſ noſ. Conuertimini igitur ad eum, q̄ miſſuſ eſt uobis, & ille q̄ miſiſ, miſere bitur ueſtri. Hic eſt q̄ miſiſ eſt, dei uerbuſ eſt, dei ſapiētia eſt, dei uirtuſ eſt: negat talia eſſe i deo q̄ Chriſtū negat. Cārnē animāq; hois aſſumpſiſt, ut pro hoibuſ pati a moi poſſet. Itaq; non inuituſ, ſed uolēſ crucē ſuſtinuit, ut ſuo ſanguine a peccatiſ credēteſ lauaret morteq; redimeret. Agnoſcite bñficiuſ, & cōſtitemini Chriſtum. Venit enim uoſ,

Pla. 79

non de manu regis Babylonis, sed de potestate diaboli liberare: non ad Hierosolimam reducere, nec regno restituere terreno, sed quod longe felicius est, ad paradysum transferre, in supernis caeli sedibus collocare, & sempiternae suae gloriae participes facere. Quod si adversus tantam dei vestri nostrique benignitatem, Christum suum non recipiendo ingrati esse pergeris, de temporalibus miseris istis ad aeternas descendatis necesse est. Nulla enim maior in deum patrem ingratitude fieri potest, quam in filium ei coaequalem & coaeternum & consubstantialem nolle credere. Felices illi qui olim ne ingrati essent, ipsum vobis gentibusque praedicare non timuerunt: qui ut numen eius denegarent, nec minis, nec tormentis, nec caedibus compelli poterunt. Verae quippe beatitudinis in Christo spe stimari tyrannus fortiores erant: occidi poterant, cogi ne Christum confiterentur non poterant. Felices nunc hi, qui ut qualem possint pro beneficiis deo gratiam referant, Christo seruiunt, Christum adorant, de Christo die ac nocte cogitant, Christi procepta totis viribus exequi contendunt, & contemptis terrenae luxuriae delictis post eum currere nunquam desistunt. Sed ne solos Iudaeos accusasse videamur, nostrorum quoque in Christum infidelitas (ut alia delicta praetermittantur) in medium veniat, non tam quae modo sit, quam quae olim fuerit, & veri assertionem uicta deserit.

De ingratitude haereticorum et Iudae proditoris. La. X.

Cum enim nullum medicum diu stare possit, quia nihil solidi habet in quo innitatur, omnis falsa religio paulatim evanescat necesse est. Itaque iam pridem defecit ille diaboli fraude inductus deorum cultus. Vnus autem deus etiam ab illis invocatur qui Christum ignorant. Defecerunt & haereses, licet falsa veris mixta in se haberent, nihilominus quae vera erant, manent: quae falsa, una cum suis autoribus interierunt. Arius ab evangelio alienatus, impieque de trinitate sentiens ventris profluio exortus est Olympus Arianus dum blasphemias in sanctam trinitatem ore sacrilego proferret, fulmine ictus confusa

Arius
Olimpus

uit. Anastasius Augustus Euticeis erroribus implicatus, uerbum dei in carnem mutatum, & in Christo incarnato unam tantum esse naturam asserbat: cuius ab hac impietate ne Hormisdæ quidem summi pontificis admonitione sollicitatus recederet, ipse etiam fulmine afflatus perijt. Nonne hi omnes tam infelici fine consumpti testantur, neminitum esse euangelici ueritati ulla in parte derogare, & ab ecclesia Christi quicquid uel minimum dissentire uelle? Sola quidem adhuc Machumetana haeresis extat, & uiribus aucta, saeuit in Christianos, ut qui Christi sunt, calamitatum patientia probentur, donec & illa sua corruat impietate ac dissoluatur. Quemadmodum autem Iudaeorum olim fuit in deum ingratitude ad idola conuerti, ita nunc nostrorum pars flagitium erit, de Christo parum pie sentire. Quod si tam ingrati sint, qui solo errore delinquent, quid de te dicam perfide Iudas, quibus uerbis tuam accusam ingratitude, quae maior est quam ut fando exprimi queat? Non solum quae uera rectaque erant, quae salutaria, quae sancta, quae perfecta a magistro ac domino tuo didiceras, ueritatem in consortium alicuius fueras apostolorum, & tanquam ceteris fideliorum apostolicae familiae economus factus & loculos habens, ut quibus offererent, solus dispensares: at tu (proh nefas) tantore beneficiis profusis immemor, & pecuniam cupiditate superatus, ut triginta argenteos acciperes, dominum in mortem tradidisti. Vicisti tuo parricidio Iudaeorum ingratitude: bonum quod acceperant illi, commune cum alijs erat, tu speciali priuilegio dotatus, tu in ordine praecipuorum Christi comitum uocatus, tu singulari quodam honore praeditus, in tantam excidisti dementia, ut eius proditor fieres, cuius fueras discipulus: ut eum crucifigendum inimicus offerres, cuius eras natura famulus, beneficio socius, dilectione frater, promissione cohaerens, non terreni patrimonij, sed coelestis. Nunquid tecum coenaret, a mensa te depulit, cum sacramentum corporis & sanguinis sui discumbentibus proferret, praeterijt: cum istidem pedes lauaret, nunquid non se ad tuos inclinauit? nunquid cum amplecti eum uelles, restitit: cum osculum offerres, facie auertit?

Machumetus

Iudas

Omnia quæ ille tanquam sibi charissimo indulgit, sed tu omnium oblitus: tanquam hosti in diabaribus, tanquam serui uidebas, tanquam parricidam in manus perdere uolentium dabas. Porro tam cruci facinoris, postquam ille crucifixus est, iam & ipse conficius, peccasse te fatebaris: arguit eos quos acceperas, propitius eras. Poenitebat te quidem commissi sacrilegii, sed ueniam spe destitutus, dolore superatus, laqueo collum tuum confregisti, & pedes diruptis uisceribus, effluentibusque intestinis in infericam animam emisisti. O diuum & crudele mortis genus, nequitiam tuam conueniens, utaque impietate dignum, non magis quia iustum uideris, quam quod de misericordis misericordia desperaueris. Vtrumque sane inter crimina grauissimum, ac nescio quod maius, nisi quod alteri remitti poterat si alteri remissionis impetranda aditum non preclusisset. Eo igitur tua te perduxit in dominum ingratitude, ut pro grauissimis criminibus grauissimas quoque penas dare credaris in inferno, quo conuulsi. Nunc tu his quod duplicis terres nos, ne quid sinistrum de salutaris nostro sentiendo ingrati simus, & tuis flagitiis ostendis contrarias illis actiones ad gratitudinem pertinere. Gratus itaque erga dominum ac redemptorem suum erit, quod non pecunia ipso, sed ipsum pecunia charitatem habuerit, nihil cum ipso simulauerit, nihil in ipsum impie necque cogitauerit, necque fecerit: & nunquam de clementia dei diffidit, omnem salutis suæ spem in ipso sitam fixamque semper esse curauerit, & tandem morti potius quam deo peccare optauerit. Atque hæc hæc tenus: nunc autem ad reliquas charitatis partes descendere statuens, arbitror non minimum sed præcipuam potius esse, cum bene uiuendi precepta didiceris operam dare ut alios doceas. Igitur prius de illius quod docere uult officio differemus: deinde uidebimus, quantum tu uas, si ad te qui doceat, & quantum nocet, si abest.

DE officio catholici prædicatoris. LA. XI

2. Para. 17

Docere in ecclesia episcopi officium est, & illorum sacerdotum, qui prædictis auctoritate probati sunt. Iosaphat Hierosolimarum rex leuitas misisse dicitur & sacerdotes ut peragrando urbes Iudææ instrueret populum præceptis legis, Christus ut gentibus euangelium prædicaret:

apostolos, quos ipse instituerat, destinauit. Euntes, inquit, in mundum uniuersum prædicate euangelium omni creature. Veruntamen qui apostolico isto fungi uoluerit munere, eruditione ac uirtutibus præstare debet. Alioquin si indoctus fuerit facile in errorem labetur, & quorum conscientiam curare uolet, magis conlautebit. Dicitur igitur prius, & postea doceat, & quod uerbis docuerit operibus comprobet. Sic egisse dicitur Efdras sacerdos, cum ad reparandam Hierosolymam ab Artaxerxe dimissus redisset. Ita etiam scriptum de illo legimus: Efdras autem parauit cor suum, ut inuestigaret legem domini, & faceret, & doceret. Et apostoli ante spiritum sancto replerunt, deinde prædicationis officio fungi iussi sunt. Porro quod alijs præcipiendum adificabatur, ne aliter agendo destituerent, id etiam ipsi præstare studuerunt, non minus exemplo docentes quam sermone. Nam im pudens admodum præsumptio est, hoc alios monere, quod ipse non facias, imponere alijs onera grauiora, quibus ipse dorsum non supposueris. Aut quod potest alijs alios reprehendere his de rebus, quas facere se non ignorat? Turpissimum est profecto, cum in corripientem culpa retorquetur cum quis in quo alterum accusat, seipsum damnat. Sic igitur uiue, ut præcipis, & ad uerba mores confer, & sanus curationem ægris adhibe, ne cum rubore audias, Medicus cura te ipsum. Vobis qui in ecclesia dei ad populum declamatis, per Esaiam est dictum. Exaltate uocem, leuate manus. ut uidelicet uoci manus consonent, & præceptis respondere deant opera. Quia qui fecerit & docuerit sic, hic magnus uocabitur in regno celorum. Is demum aliorum delicta efficit arguit, in quo non inuenit, quod alij redarguant. Sit ergo mitis atque submissus, qui humilitatem docet. Recedat ab iracundia, qui patientiam suadet. Castitate illæcram feruet, qui stupra adulteriarumq; detestat. Nihil improbe agat, qui docet iustitiam & inuestit in uitia. Denique cum Samaritana relinquat hydrum mundanæ uanitatis qui paratus est populo euangelizare lesum. Cauet quoque ne lucra gratia prædicet, siue gloriæ ab hominibus captandæ. Non terreni lucri cupiditatibus quæredum est disciplinis, sed eos

Math. 16

1. Efdras. 2

Esai. 13

- Matt. 10** leste. Gratis accepistis, inquit dominus, gratis date. Eos autem qui in templo uident columbas, hoc est, dona spirituum sancti, eiciat flagello, ut fidelium consortio indignos. Et non est domus dei, inquit, domus negotiationis, sed orationis. Quid ergo: nihil ne accipere oportet? immo oportet, sed quantum necessitas postulat: dignus est, inquit, operarius cibo suo, Et in lege dicitur: Non alligabis os boui trituranti: ut uidelicet & ipse de triturata sua pascatur & uiuat, seque sustentet. Ne quid autem ultra quam quod satis est queraris, ipse doctorum ecclesie princeps Paulus ait. Habentes alimenta & quibus tegimur, his contenti simus. Videnda est etiam humane laudis captatio: ne pro labore doctrinae laudem quae a deo est amittamus. Ad haec ne illi quidem recte, qui ecclesiastici doctoris officium professi, dimisso euangelio quaestionibus nihil ad rem pertinentibus occupari solent: qui sillogismos enthymemataque proponendo philosophantur, uel poetarum figmenta decantant, uel explicandis gentium historijs immorantur, uel de caelestium motu siderumque naturis disputant, non quaerentes quod saluti conferat animarum, sed quod auditorum aures demulceat atque delecet: hi certe a domino audiunt: Omnia opera sua faciant, ut uideantur ab hominibus. Plausum enim uulgi querunt, & docti dicitur sancti malunt: nec uidentur, callidis diabolici suggestionibus supra pinnaculum templi statuantur: ut quo altius ascenderit, grauius elidantur cum ceciderint. Quid tu ingenium factas, aut rerum multarum cognitionem ostendas: qui non ex his quidem, sed ex operibus iudicaris? Magis deo placet sancti rusticitas, quam peccatoris hominum ore laudata scientia. Non ergo attendat doctor, quid auditores delecet audire, sed quid se deceat loqui, nec se putet in theatro esse ut cum fabulam peregerit, assatium plausu excipiat, sed in ecclesia dei; ut postquam prius ad monitionibus eos qui libenter audiunt iuuerit, a domino capiat mercedem gloriae sempiternae. Impugnari quoque ac sollicitum esse deceat salutariter institutionis doctorem. Circubat Iesus (ut euangelista tradunt) totam Galileam docens in synagogis eorum & praedicans euangelium regni. Et alibi dicitur: Erat quotidie do-
- Matt. 23**
- Matt. 4**
- Luc. 15**

- gens in templo. Inuere praeterea indefessam apostoli eius in praedicando curam. Scribens ad Romanos affirmat, quod ab Hierosolymis per circuitum usque ad Illyricum omnia repleuerit praedicationibus euangelij Christi; & neque persecutionibus de terretur, ne uinculis desistit, in euangelio se laborare dicens usque ad uincula. Vide etiam quam anxie opus hoc Timotheo discipulo iniungat, cum ait: Praedica uerbis, in facta oportune importune, argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina: ut uidelicet impleat, quod in Esaias de apostolis & ecclesiae doctoribus praedictum fuerat: Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte praetereo non tacebunt. Sed etiam ipsi prophetae fuit olim a domino iussu dicente: Clama, ne cesses, quasi tuba exalta uocet tuam, & annuncia populo meo scelera eorum. Tanto enim diligentius instandum est doctrinae salutaris, quanto peccantium malus imminet periculum salutis. Nec semel aut iterum admonendi tibi erunt, sed toties, donec cum psalmista dicere possis: Laboraui clamans, raucae factae sunt fauces meae. Magno autem animo uerbum domini praedicandum est, neque ubi praesentiam potentioribus subiciere debet ueritas, dum uitia reprehenduntur. Gloriae David coram domino, dicens: Loquebar de testimonijs tuis in conspectu regum, & non confundabar. Et in Esaias euangelico doctore praecipitur: Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas sion, noli timere. Ionas propheta praedicare iussus, dum homines timeret, deo molebat obedire, & cum nauis fugeret, orta tempestate in mari praecipit, atque apostolus uivus deglutitur. Satius illi tunc fuerat incidere in manus hominum, quam non obedire deo uiuenti. Hieremias uero ipsius uerbis animatur ad praedicandum dicens: Tu ergo accinge lumbos tuos, & surge & loquere ad eos omnia quae ego praecipio tibi, ne timeas a facie eorum: nec enim timere te faciam uultum eorum. Non timeat Ioannes arguere Herodem regem, ut ostenderet non esse timendos qui occidunt corpus: sed unum illum, qui corpus & animam simul potest mittere in gehennam. Apostoli ac martyres domini, ne Christi praedicerent, nec minis principum deterrerent, nec tormentis inhiberi poterunt. Qui enim confidit in
- Roma. 15.**
- 2. Tim. 4.**
- Esa. 62.**
- Esa. 58.**
- Psal. 68.**
- Psal. 118.**
- Esa. 40.**
Ionas. 2.
- Hiere. 1.**
- Ioanes baptista.**
Matt. h. 14.
- b s

domino, sicut mon Sion non commouebis in aeternū. Paulus cum esset Corinthi, pro uisionem nocturnam audiuit Christum sibi dicentē: Noli timere, sed loquere, & ne taceas: propter quod & ego sum tecum, & nemo apponet tibi, ut nocet te. Protegit igitur uerbi sui prædicatores deus, donec docendi munus impleant: & cum impleuerint, occidi permittit, ut coronet.

Quid potissime prædicandum sit. Ca. XII.

Prædicandū autē est euangeliū, danda pie uiuendi p̄cepta, differendū de beatorū gloria, quatinus fieri potest, poenarūq; damnatorū, ut peccatores ad poenitentia excitentur, iusti ad perseverantiā. Ad apostolos ait saluator: Prædicare euangeliū om̄i creaturæ. Et de ipsomet in Luca legimus, q̄ iter faciebat per ciuitates & castella, prædicans et euāgelizans regnū dei. Hoc idē regnū discipulos iussit nūciare, cū ait: Dicite illis q̄a appropinquabit in uos regnū dei. Idē in plurimis quidē euāgelij locis & tenebras cōmemorat & gehennā & tormento locū, & uermem immortalē & ignē aeternū. Poenitentia etiam p̄dicauit, dicens: Agite poenitentia & appropinquabit regnū caelorum. De discipulis quoq; dicit: Exeuntēs p̄dicabant ut poenitentiam agerent. Ad eos autē qui nō indigent poenitentia est dictum: Qui p̄serauerit usq; in finē, hic saluus erit. Prædicator nō prædicator est, qui ab his discedens aliqua superflua et nihil profutura docet, multa se nosse ostentās. Quid autē prodest multa scire, & deum nescire? Doctōr gentium Paulus, mistum se dixit euangelizare nō in sapientia uerbi ut non euacuetur crux Christi. Non iudicauit, inquit, me sed re aliquid inter uos, nisi Iesum Christū, & hunc crucifixū. Vtq; doceret aliā eē sapiētia carnis, aliā spūs, ait: Sapiētia autē loquimur inter perfectos, sapientia uero nō huius seculi, nec p̄ principij huius seculi, quæ destruantur: sed loquimur dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est. Idcirco sanē & Timotheo discipulo ad prædicandū destinato: Fortem habe, inquit, sanorum uerborum, quæ a me audisti, in fide & dilectione, in Christo Iesu. Et ad Titū: Tu autē lo-

quere, q̄ decent sanā doctrinā. Non em̄ sana, sed languens & infirma est doctrina, quæ pie sancteq; uiuendi studio nihil omnino conferat. Morifera uero & detestabilis, quæ peruertit nititur ueritatem humana philosophiæ argutis Audi præterea quid tibi sapientia antistes Salomon præcipiat, dicens: Erue eos, qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses. Obseruare quoq; debet uitæ spiritualis institutor & doctōr, qui de thesauro cordis sui profert noua & uetera: ut quicquid ex libris diuinis recitauerit, nō secundū literam occidentē illud interpreteretur, sed secundum spiritum uiuificantem. Sciat aperire sensus uerborum ambrage uelatos, & in medium proferre & ad auditorū emolumenta conuertet: ut sunt uisa dictaq; prophetarum, & cerimoniarum ritus ac sacrificiorum: quæ si spiritualiter & per tropologiam non intelligantur, similia deliramenta anilibus erunt. Ideo autem in Leuitico animalia quarumstant & unquam diuidunt, munda sunt: quia utq; is ruminare uidetur, qui i lege domini meditatur die ac nocte: & tunc unquam diuidit, cum mysti cum sensum a literali intelligentia separat. Horum igitur scientiam ille qui populum docet, habeat: ut mundum cibum esurientibus offerre queat, & mentes ad audiendum intentas alere uerbo saluus. Cæterum meminerit eos lacte alendos esse, id est moralibus duntaxat præceptis instrudos, qui proficere incipiunt: solidum autem cibum perfectorum esse & ad altiora nitentium: his mysteriorum ardua explananda erunt, ut ad concupiscenda caelestia magis inardescant, dum diuini eloq; arcana mirant. Sic dominus noster montem ascendens docuit discipulos, tanq; sublimioris discipline iam capaces. Descendisse autē de monte dicitur, quādo cum turba fuit loquendū. Hoc illud est qd̄ in psalmo legimus: Ascendunt montes & descendunt campti in locum quem fundasti eis. Montes erant, quibus dictum est: Vobis datum est nosse mysterium regni dei. Cā pi uero descendentes, ad quos dixit apostolus: Facti estis quibus lacte opus est, non solidio cibo. Sicut igitur cuiq; cōuenit, ita doceatur, ut omnes salui fiant. Semper tamen

Actu. 18

Mar. 16

Luc. 8.

Luc. 10

Matth. 4.

Mar. 6

Matth. 10

1. Cor. 2

2. Timo. 1
Titum. 3

Prouer. 24

Leuit. 11

Matth. 5
Matth. 8

cauendū est, ne rudis inreptes declamet in ecclesia. Male enim exponēs dicta scripturarū, periculū est, ne & ipse in errorē incidat, & alios inducat: q̄ si (ut dicit) cecus ceco dux fuerit, ambo in foueā cadēt. Hoc ap̄tus Galathis, quos ipse docuerat, metus ait: Licet nos aut angelus de celo euāgelizet uobis, praterq̄ quod euāgelizauimus uobis, anathema sit. In docto itaq̄ silere multo satius est, & sua simplicitate contentū esse, q̄ docti officii usurpare, & docere uelle quod nō didicerit, aut loqui quod nescit, cū periculo suę aliorūq̄ salutis. Pleriq̄ tamē postq̄ eorū qui cōmendantur sermones lectiādo edidicerint, confidētē prędicāt. Tolerandos puto, dū modo aliquid ultra nō pręsumāt. Sed uerendū est, ne post hęc auditorū palpatione delinīti, se esse magistros arbitrent, cum nō fuerint discipuli, & aliquid addant arrogāter, uel mutēt in cōsulte, uel subrahāt licentē. Multi me laudāt, inquit aliquis. Noli multitudinē credere certis paucorū iudiciū est, qui in se habēt, quod in alio laudant. Illud nepe pictoris, optimū est opus, quod pictores cōmendāt, nō quod uarijs ratū coloribus cortarij mirant. Tunc ergo uulgi de tua eruditione opinionibus fidē adhibe, cum idem senserint & periti.

Qui pratermittendi, et qui docendi, et qualiter coriipiendi.

Capit. XIII.

ABillis uero quorū nulla sperat correctio, qui cū Pharaone obdurerūt, auertēda uerbi diuini p̄dicatio est. Apostoli Iudæorū obtinatōē offēsi dixerūt: Vobis oportebat primū loqui uerbū dei, sed qm̄ repellitis illud, & indignos uos iudicatis æternæ uitę, ecce cōuertimur ad gētes: sic em̄ uobis p̄cepit dñs. Ac ne aliter illum p̄cepisse credas q̄ egisse, nullū omnino Pilato dedit respōsum, cū ab eo quid esset ueritas interogaret: quia ueritatis inimicus, de ueritate sermone audire indignus erat. Ideo Paulus et Barnabas (ut in actis ap̄torū legit) prohibiti sunt a sp̄s sancto loqui uerbū in Asia. Nō sunt igitur mittēda euāgelij margaritæ ante porcos, ne conculcēt eas pedibus. Prouerb. 9 In iuriā sibi ip̄i facit, inquit Salomō, qui erudit derisorē, & Prouerb. 23 qui in impiū arguit, sibi maculā generat. Et iterū ait: In aut

bus insipientiū ne loquaris, quia despicientē doctrinā eloquij tui. Et fortasse non leuiter peccat, qui diuina mysteria tibi loquitur, ubi non est auditus, dicente propheta: In cor P̄sal. 118 de meo abscondi eloquia tua, ut non peccē tibi. Illos uero qui libenter audiunt, & uitæ p̄ceptis erudiri affectant, nolle docere cum didiceris impiū est. Cur talentū tibi a domino ad negociandū creditū, abscondis in terra serue nequam: cur otio deditus nihil facis lucri, quam rationē reddas, cum ad illū uacatus redieris? Pastore te dñs gregi suo p̄fecit, uides lupū uenientē & fugis, uides diaboli fraudibus ac dolo corda multorū subuertī, & negligis, ciuium tuorū: suffo si spirituales domos inuertis, & taces, canis mutus non ualens, immo nolens latrare. Speculatorē dedit Ezech. 33 domui Israel, inquit dñs, audiens ergo ex ore meo sermonem annuncias eis ex me. Si me dicente ad impiū: Impie morte morieris, non fueris locutus, ut se custodiat impius a uia sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinē autē eius de manu tua requirit. Abs te ergo requirēt perditæ ouis ratio, & negligis: Plebs tibi cōmissa famem non panis sed audiendi uerbi dei patitur, & tu supprimis uitæ pabulū: nec attendis quod scriptū est: Qui abscondit frumētā, maledicetur in populis: benedictio autē super caput uendētium. Dolet Esaias q̄ regem impiū Oziam non corripuit: Et uix mihi, inquit, quia tacui. Ap̄ls quoq̄ V̄a mihi est, si non euangelizauero. At tu otiosus sitas, & nec maledictione territis, nec benedictione illectus ad docendū inclinatis. Expergiscere tandem, aperi os tuū populo, iucrate dño, docendo. increpando, exhortando. Hoc fecit Christus, hoc apostoli, hoc officij ep̄scopi est, quem te esse profiteris. Tibi dictum puta, quod per Esaiam dicitur: Quasi tuba exalta uocē tuam, & annūcia populo meo scelera eorum: uel quod ad Ezechielē: Notas fac Hierusalē abominaciones suas, Duriores acerbis tibi increpādi sunt iam ad penitendū inclinati, mollius. Corinthios interrogat 1. Cor. 4 ap̄ls: Quid uultis, inquit, in uirga uenī ad uos, an in charitate & spiritu m̄suetudinīs? Ita autē moderāda correptio est, ut & mordeat peccatorem, & ipse uenīa consoletur, ne

Galath. 1

Actu. 13

Actu. 16

Prouerb. 9

Prouerb. 23

Ezech. 33

Prouer. 11

Esa. 6

1. Cor. 9

Esa. 58

Ezech. 16

1. Cor. 4

ille abundantiori tristitia absorbeat. Fragilitatis tuæ me mor, aliorum infirmitatibus medere, & ad mentem reuoca præceptum apostoli dicentis: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui spiritalis estis, instruite humilimodi in spiritu mansuetudinis, confyderans teipsum, ne & tu teneris. Hoc est quod opat sibi psalmista, dicens Corripit me iustus in misericordia, et increpabit me. Optimum in præside temperamentum est, miseratio cum iustitia. Miseratio enim sine iustitia, peccandi prætextus audaci. Iustitia sine misericordia, instar crudelitatis est: altera alteri uis ope indiget, ut correpto ipsa & corripientem commendet, & emendet peccantem.

Ut prædicato: ab adulatione procul sit, et prædicandi tempora obseruet. La. XIII.

Absentatione aut procul abesse peccator: castigatorem necet: ut nihil ad gratiã audientium dicat, sed ad profectum: optimiq; medici more utatur, adhibens uulneribus curatione, nan quæ delectat male affectum sed quæ sanat. Vt ait lex: hoc dũ coquere in lacte matris lux hoc est, peccatorem blanditijs fouere. Non debes querere tu qui prædicatoris officio fungeris, ut hominibus placeas sed ut hoies ad deũ dirigas. Audi ap̄m dicentẽ: Si hoibus placere Christi seruus nõ esset. In eo placeas hoibus, in quo placeas deo. Alioquin nõ deĩ, sed hoim eris seruus. Malo melius est ueris offendere, q̄ placere adulando: & malum incusare ut corrigat, q̄ dissimulare ut inualeat. Tempus etiã prædicationi congruum queratur: non semper seculi hoibus prædicationes uacat audire. Oportet igitur ut fidelis seruus & prudens, quẽ constituit dñs super familiã suam, det illi in tẽpore iusticiæ mensurã. Vbi obseruandũ ẽ, q̄ non solum tẽpore apto opus sit, ut data prosint, sed etiã mensura, ut neq; plus neq; minus dicat, q̄ necesse fuerit. Accomodatissima aut huius negotii tẽpora erunt, ieiuniorum dies, qui ante festũ dñicæ natiuitatis, dominicæ resurrectionis solenes habent. Tunc tempus acceptabile, tunc dies salutus, tunc messis tempora sunt, in quibus plus prouet, 10 frugis colligi solet. Et qui congregat in messe (ut in Prouet

bis dicitur) silus sapiens est. Si quando alias contigerit: ut uel ad supplicandũ uel ad poenitendũ plæbem exhortari opus erit, uel ad sedandas ciuũ inter se seditiones odiq; tollenda, tunc quoq; prædicationibus erit insistendũ, ut in radice reprimat malũ ne pullulet, & in morẽ multoꝝ fructiceat.

De prædicantium meritis. La. XV.

Quicquid in his quæ dicta sunt, diuinæ laudis gratia quisque proximo: se se pro uiribus exercuerit, multa quidẽ in terra, sed plurima in celo beneficia consequet. Spũ sancto illuminabit, scientie capiet incrementum, uim in uadendo dissuadendq; acquirit. Siquidẽ ipse unus in trinitate deus, hoc uisibiliter apparere fecit in apostolis, quod postea in eorũ successores operaturus erat inuisibiliter. Vixã sunt supra illos, qui ad euangelizandũ mittendi erant, igneã lingua, & ipsi repleta spũ sancto coepe

Actu. 2

runt loqui (ut Lucas inquit) uarijs linguis, prout spũ sanctus dabat eloqui illis. Tu quoq; o sacerdos, qui ante tu deferres quæ dei sunt, oẽm curã operãq; adhibuisti, & postea ut doceres, sincero corde seruentũ in deũ ac proximos charitate pulpiti in scendisti, si sapienter, si egregie, si efficaciter uerba feceris, nihil tibi arroges, nihil tuo uel ingenio uel studio plaudas: totũ hoc spũ sancti gratia est, totũ donum dei est. Nõ uos estis, inquit, qui loquimini, sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. Hoc si habes, iam certissima futura beatitudinis spe oppignoratus es, iam beatus dici meruisti: iuxta illud psalmistæ: Beatus homo quem tu erudieris domine, & de lege tua docueris eum. Sic te eruditũ constitebat Paulus, licet multa a Gamaliele didicisset, cum diceret: An experimentũ eius queritis q̄ in me loquitur Christus: Excusabat immaturã etatẽ Hieremias ad populũ loqui iustus, imparemq; se huic re asseuerabat quãdo retigit os eius dñs dicens: Ecce ego dedi uerba mea in ore tuo, ecce ego constitui te hodie super gentes & super regna ut euellas & destruas & disperdas & dissipes, et ædifices & plantes. Tu quoq; si tuis sermonibus auelli uideis uita, & uirtutes plantari in cordibus eorum quos doces, contactum a spũ sancto os tuum esse scias, & de talis

Matth. 10.

Psal. 93

1. Cor. 13

Hiere. 1

tuis nō tua, sed dei uerba processisse. Deus est qui aperuit os mutorū, & linguas infantū fecit differas: deus est cuius uox in uirtute & in magnificentia, superborū cedos confringens & humilibus præstans gratiā. Vox ista euangelicæ prædicationis est, arrogantes desistit, & in deo incōfidentibus fecit cōmodat: ita ut interdū qui minus eruditus est, plus efficacæ in dicendo habeat, magisq; satisfaciat prudenti auditori. Sic em̄ per prophetam dicitur: Dñs dabit uerbū euangelizantibus uirtute multa. Igitur quemadmodū uirtus ista (ut in euangelio est dictū) de saluatore nostro exibat, & ægros per tactū uestimentorū eius curabat, ita peccator fidelis ac sancti doctoris uoce in intima cordis contactus ad penitentia operatū uirtutis conuertet, & animæ suæ languorē conualuisse sentit, occulta spūsancti medicatione. Prædicator quippe medicus animarū est, & cum in hoīe nihil pretiosius habeat anima ipsa, præstantissimū diuinæ liberalitatis donū est, animæ languoribus succurrere scire, & uinæ manu dei confiat operatū esse, atq; in multā messem mitti a dño messis, ut frugē colligas in horreis celestibus reponendā. Magnificū est menā diuinæ esse conuiuā, sed magnificētius ab ipso menā domini dignū iudicari, ut sis conuiuā: inuitator. & ad sponsionuptias conuocator multorū: atq; collector. Cui hoc fuerit concessum, dici de illo poterit quod de Ioanne bap. fuit dictū: Et tu puer propheta altissimi uocaberis, præbis em̄ ante faciem dñi parare uias eius, ad dandā scientiā salutaris plebi eius, in remissionē peccatorū eorū. Propheta em̄ altissimi, sacras; interpres scripturā: est; qui tu quidē ad cor audientium parat uiam dño, cum illi uerbis eius edocēt, a peccatis per penitentia purgant, & uirtuti studere incipiunt. Eisdem conuenient laudes illæ, quæ apłis a dño datæ sunt dicente: Vos estis sal terræ. Vere em̄ sal terræ est, cuius præceptis humana mens conditur, ne conumpat contagione uitiorū, & contabescat. Vos estis lux mundi, Lux mundi est, cuius uerbis & exēplo fugant tenebræ ignorantie alienæ. Ciuitas est etiā prædicator supra montē posita, omnib; obiecta oculis, ut oēs ad illam concurrāt, uel discendo quæ

Psal. 67

Luc. 1

Math. 5

dicuntur, uel ea quæ ab eo qui docet fiunt imitanda. Idem lucerna est super candelabrum, non aliter q; ciuitas supra montē. Lucet enim omnibus qui in domo sunt, & fideles animas doctrinæ suæ fulgore illustrat, uel qualiter illustrari debeant, morū sanctitatem demonstrat. Gaudere igitur omnes euangelicæ disciplinæ doctores: de uobis ista memorant, non de philosophis, nō de oratoribus, non de poetis. Nulla in illis uerā lucis lux fuit, qui Christum ignorarunt. Vobis data est potestas, quam illi non habuerunt: curandi infirmos, eiciendi dæmonia, mortuos suscitandi. Infirmos em̄ curatis, quoties eos qui erant, in uiam ueritatis dirigistis: dæmonia expellit, cum eos qui per peccatum diaboli domicilio erant, ad penitentiam uestris exhortationibus cōuersos Christo restituitis: mortuos ad uitam reuocatis, cū de scelerum sepulchro iam setentes, diuinæ misericordiae magnitudinem proponēdo, ad uerā spem erigitis, & ut in deo uiuere incipient aletos estis. At uero illi scientiæ gentilis professores, quomodo in firmos curarent, cum ipsi infirmi essent, diuersa inter se sentientes: quomodo dæmones eicerent, ipsi dæmonum cultores, quos pro dijs habuerunt: Quomodo mortuos reuiuiscere facerent, cum Christum, qui uita est, nescierint: Nonne uos illis doctores estis, quos non homo, sed deus erudiuit, quos dei filius, q; summa ueritas est instruxit: De uō certe, nō de illorū doctrina est dictum: Aurum & multitudo gemmarū: & uas pretiosum labiā scientiæ. Nihil enim ea scientia charius, nihil pulchrius, quæ de ore fidelis doctoris emissa uiam ad immortalitatem mortalibus ostendit, & quorum operum passibus ad beatiudinem peruenitur, uerissime docet. Vos ergo uenter estis, de quo flumina fluunt aquæ uiuæ. Vos thesaurus de quo proferuntur noua & uetera. Vos aurum quo templum ueri Salomonis linitur. Vos templum dei uiui, q; in uobis manens emittit eloquium suum terræ, & per os uestrū uelociter currit sermo eius. De hoc sermone est scriptū: Fauis mellis uerba cōposita, dulcedo ad, sanitas offitū. Omnis quippe sermo celestis, animæ fideli & iuctūdis est & gratus: quandoq; dem & electat multū, & uirtutum stu

Prouer. 20

Prouer. 16

dio plurimū confert. Quoties autē altiora repetitis, & mentis indagine illa que in mysterio condita sunt, elicitis & in lucem profertis: uobis conuenit quod in prouerbijs dicitur: Aqua profunda uerba ex ore uiri, & torrens inundans fons sciētia. Quoties uero audacter & intrepidē in uita inuestigati, columnę estis firmę fulcietis ueritatē. Ob hoc Paulus apostolus Petrum, Iacobū & Ioannē uocauit colūnas, quarum stabilimentum a domino est, q̄ in psalmo de ecclesia loquēs ait: Ego confirmaui columnas eius. Ad hęc etiā montes estis, quos nulla uetorū uis concutit, nulli procellarum turbo commouet: de q̄bus in psalmo dicitur: Montes in circuitu eius: hoc est, ecclesię: & dominus in circuitu populi sui. Quid ultra dicā? Vos plenę illę nubes estis de q̄bus Ecclesiastes ait: Si repleta fuerint nubes, imbrē super terrā effundēt. Sapientia em̄ repleti diuina, non cessatis p̄ceptis pluerē doctrinā. Vos estis cœlum late resonans tonitru fidelium eloquijs: de quo in psalmo prædictum fuit.

Prouer. 18

Gal. 2

Psal. 74

Psal. 124

Eccle. 11

Psal. 117

Psal. 21

Psal. 18

Malach. 3

Apoc. 2

Intonuit de cœlo dñs. Et in alio psalmo: Annunciabit cœli iustitiā eius. Et rursū in alio: Cœli enarrant gloriā dei. Vos deniq; non solum montes uel nubes uel cœli, sed q̄ omnium nobilissima creatura est, angeli dei estis, nō nature cōmerito sed officij dignitate. Nuncios dei angelus est, nūcij dei sancti p̄dicatores sunt. Vnde sicut de Ioanne baptista Malachia dixit deus: Ecce ego mitto angelū meū, q̄ p̄parabit uisā ante faciē meā: ita & uobis dicit: Parate uiam dño. In Apocalypsi etiā ecclesię p̄fectū quos nos ep̄i scopos dicimus, angeli appellantur. Ille autē uerius angelus est, qui sua doctrina ædificat ecclesiam, q̄ qui ecclesię tantum p̄fēs est, & docendi laborem otio lupatus fugit. Plaudant igitur sibi, qui aurum argētumq; lucrantur, qui magnam pecuniarum quæstum faciunt, qui urbes expugnant, & regna sua subdūt imperio. Vos animas domino lucrāmini, quibus nihil est p̄ciosius, nihil in natura humana excellentius: uos ergo melius, qui muros Hierusalem ædificatis, qui ad cœlestem patriam exules reuocatis, ut cū illis, immo & super illos regnetis. Vos enim constituet dominus sup familiā suam, & super omnia bona sua: ut nō

perpetui reges æterniq; domini eritis omnium illorum, quos uestri p̄dicacionibus uestraq; doctrina conuerfos de terra ad cœlum transmigrare cōtigerit. Et tunc demum Christus uester rex regum & dominus dominantium erit, cum uos alijs p̄fesse iusserit, tribunos uel chiliarchas animas, quæ ei lucrati estis, constituens.

De prædicantium beatitudine. Ca. XVI

SV mite igitur calciamenta in pedibus ad præparationem euangelij, ut cum cœlestia p̄dicaueris, terrena non contingatis: & de uobis dicit quæ: Quam pulchri pedes annunciantium & p̄dicantium pacē, & annunciantium bonum. Excitet uos dei amor, proximorū charitas, promissaq; uobis beatitudinis merces. Qui em̄ fecerit & docuerit sic, magnus uocabitur in regno cœlorum. Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in uitam æternam. Et qui talēis dñi totidē alia lucratus fuerat, dixit dñs: Euge serue bone & fidelis, q̄a sup pauca fuiti fidelis, sup multa te cōstitua iura in gaudiū dñi tui. Talē q̄ ad negociandū danē, sciētia spiritalis est: talē uero q̄ superlucranē, opa sunt, tum nostra secundū sciētia donū facta, tū eorū quos docēdo & exhortando ut eadem facerent alleximus. In Esaia etiā beatos uocat dñs doctrinā sanctę disp̄fatores. Beati, inq̄t, qui seminatis super omnes aquas, immittētes pedē bouis & asini: hoc est Iudei & gentilis: quod q̄dem ad euangelij tēpora p̄inet. Ante hac em̄ lex uetabatur in boue & asino simul: dñs quorūq; apostolis p̄ceperat. In uiam gētium ne abieritis. Nunc autē seminat sup omnes aquas & pes bouis & asini simul imittē postq̄ ip̄e dñs asinā solui iussit, & asino in sidē ingressus est ciuitatē: mādauitq; euangelij omnibus ubiq; gētibus p̄dicari. Beati igitur erunt, q̄ uerbi dei semē, ubiq; fructus alijs sperat, si uiderint seminare. Qui em̄ conuerterit peccatorē (ut Iacobus apostolus ait) saluabit animam eius a morte, & operit multitudinem peccatorum. Quanti autem meriti sit, peccatorem ad poenitentiam inducere, & a uitio ad uirtutem reuocare, ostendit dominus ad

Esa. 52

Ioan. 4

Matt. 25

Esa. 32

Deu. 22

Iacob. 9

Hier. 16 Hieremiam dicens: Si conuerteris, conuertam te, & ante faciem meam stabis. Quæ sane beatitudo par uideat euangelicæ felicitati, qui & stare dicuntur in conspectu dei patris, et faciem eius perpetuo cernere. Atque hæc sunt bona illa ineffabilia, quæ scientia & probitate præditis debent præceptoribus, dicente Salomone: Eruditus in uerbo reperiet bona.

Prover. 6

Dañ. 12

Dicite etiam angelo ad Daniæ: Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam eruditi multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. In quo uidet maioris præstantiæ fore illorum beatitudinem quæ aliorum sanctorum: quandoquidem ijs rebus comparantur, quæ inter ista nostro aspectui patentia omnium pulcherrima apparent, & terram omnem suo illustrant lumine. Ad hæc si eos in terra præ cæteris reuereri iubemur, quomodo non etiã in celo altiore honoris gradum adipiscuntur? At enim apostolus: Qui bene præfunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in uerbo & doctrina.

1. Timo. 5

Quantum prodest habere prædicationem.

Capitulum XVII.

Satis multa de officio apostolici prædicatoris hæcenus dicta sunt, restat nunc uidendum, quantum populo prosit habere sanctum atque eruditum pie iustique uiuendi præceptorem, & e contrario quantum noceat si deliquit. Præfente illo erigimur, stamus, proficimus: absente illo labi atque cadere solemus. Joas rex Iuda donec Ioadæ facta cecidit consuetudine consilijque usus est, pie probeque uixit: illo morte sublato ad uita declinauit. Cæteros reges omnes, quod fidei morisque sanctitate probantur, ducatus institutosque uel a sacerdotibus uel a prophetis fuisse constat. Samuel docuit Dauidem, Nathan Salomonem, Micheas Iosaphatum, Osee Ioathanum, Esaias Ezechiam, Hieremias Iosiam, Eledras populum, ita ut illo momento repudiarent uxores, filiosque abdicarent, quia contra dei legem alienigenas acceperant, prolemque cum his multam susceperant. Difficile fuit uxores dimittere, difficilius ex se genitos a se separare, utrunque tamen factum sacerdotis adhortationibus histo-

4. Reg. 12

Ioas

1. Esdræ. 10

riafacta testatur. Tantum ergo prodest idoneum habere doctorem, qui uita increpet & ad uirtutem accendat: ut ipso audito etiam ea quæ incorrigibilia uidentur, corrigantur & quæ uix sperari queunt, eueniant. In prouerbijs a Salomone est dictum: Legatus fidelis, sanitas. Et iterum: Vt uita uos iustis. Dauid quoque in psalmis: Docebo, inquit, iniquos uias tuas, & impij ad te conuertentur. Ille sanitas est, quod docente a peccatorum morbo grex infirmus comualescit. Ille uena uitæ est, per quem qui in peccato mortui erant, ad uirtutem capessendam uiuificantur. Tunc autem impius ad deum conuertitur, cum sermonibus prædicatoris instructus relicto errore ad uiam seles confert ueritatis. Quid uerbis opus est? experimenta docent, quæ sit expeditis prædicationes audire. Sæpe uidimus his auditis, Iudeos baptismum poscere Christi, seculares utros ac mulieres religionis uota suscipere: & quæ perfectionis sunt, libera uoce profiteri. Prædicationes igitur audiendo, homines ex malis boni euadunt, ex bonis meliores, ex melioribus perfecti & ex perfectis beati. Atque ita demum de terra transferuntur ad coelum, ut fiant de mortalibus immortales, de terrenis celestis: & si fas est dicere, de hominibus dij. Quod si magni emolumentis res est patriam obsidione hostili liberari, inimicorum exercitus profligari, regni fines longe lateque diffundi, & auctis tandem uiribus ad bellorum tumultu quietere, tranquillique ac peccati flatus optata felicitate frui: nonne utilius est, ut animæ uitiorum oppressæ iugo, in libertatem uendicentur: ut diaboli potestas uirtutum profectu cõteratur, ut caro seruiat spiritui, & homo ipse non alijs, sed quod multo gloriosius est, sibi ipsi impet, sibi que dominetur? Si enim nihil prodest homini mundum uniuersum lucrari, & animæ suæ pati detrimentum, consequens est, ut animæ profectus pluris sit, quæ urbes debellare, quæ terrarum orbem sibi subdere, & omnibus quæ ubique sunt nationibus præesse atque dominari. Adde quod multi reges ac principes, qui ab hominibus honorantur, deo exosi sunt: quicunque autem probe sancteque uixerit, siue liber, siue seruus, non potest non esse gratissimus quædam atque charissimus. Quid au-

Prover. 13

Psal. 50

tem iuuat, regnis præsidere, & ab ipso rege regum reprobari? Regnum tibi si hostis non abstulerit, certe auferet mors, quæ semper propinquior est quæ creditur. Cælestis uero beatitudinis præmium, perpetuum est & perenne. Nullius minas metuet, qui illud consecutus fuerit, nullos casus formidabit, semperque felix ac beatus erit, quem semel dominus in suum receperit regnum. Et si ad tantum acta le bonum per sanctorum doctrinam peruenit, nulli dubium est, quin super omnia conducibile sit, sanctas in ecclesia audire prædicationes, & earum institutionibus in uiam dirigi uirtutum. Audisti quantum expediri habeat uitæ institutorem, audi e diuerso, quanti detrimenti sit eo carere.

Quantum nocet prædicatorem non habere.

Ca. XVIII.

Malarum uoluptatum illecebris deliniti hoies, in omne nefas licet irruent, si nemo sit, qui improbe luxuriantes eloqui uiribus coercet atque moderetur, & futurorum expectatio a præsentium cura auertat: ut uel poenarum metu, uel spe præmiorum a uitijs ad uirtutem transferantur. Hoc Salomon in prouerbis testatur, dicens: Cum propheta defecerit, dissipabitur populus; dissipabitur utique populus, non corporum motu, sed quod deterius est, instantia morum, carni magis quam spiritui seruiendo. Neque enim fieri potest, ut sit ibi uirtuti locus, ubi non est qui doceat uirtutem. Hinc idem ait: Vbi non sunt boues, præsepe uacuum est: ubi autem plurimæ fegetes, ibi manifesta fortitudo bouis. Nam quemadmodum de labo re boum palcis ac feno impletur præsepe, ita per studium prædicationis auditorum corda imbuuntur præceptis iustitiæ ex episcopis uirtutum, & fructum faciunt operando quod didicerunt: atque tunc bouis triturantis, cuius os uinciri lex prohibet, fortitudo apparet, cum in plebe ubi solium & sterciles auenæ erant, bonarum actionum seges exurgit. Porro ubi non sunt boues isti, ibi præsepe non solum uacuum est, sed etiam immundum: tunc enim luxuriæ frenata laxantur, gula uentrique indulgetur: tunc impudicitia amittit uterundam,

Prouer. 29

Prouer. 14

in iustitia metus, auaritia modestia: tunc odia concipiunt, iræ exardescunt, iræ sequuntur, & quolibet flagitij genere libere peccat, cum non adest qui peccantes uerbo correptionis castiget, & sermonibus doctrinæ salutaris incitet ad probitatem. Fit autem plarunq; ad plebs aliqua propter scelus magnitudinem cordis duritiam indigna sit, cui deus mittat sui uerbi doctorem. Vnde per Amos propheta ait: Mitte famem in terra, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi uerbum domini. Itaque uerbum est, si in ciuitate suis temporibus non affuerit euangelicæ disciplinæ prædicator, ne ad extremum usque scelus peruenit sit. Quod cum acciderit, nihil reliquum est, nisi ut funditus evertatur gens illa & pereat, quæ ab eo, cuius nutu cuncta sustentantur, derelicta erit. Sunt præterea qui discere, quod uellent, sed non est qui doceat: esuriunt & sitiunt iustitiam, & non inueniunt, a quo præceptis iustitiæ satuent. Hos deplorat Hieremias & ait: Adhæsit lingua lactantis ad palatum eius in siti. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis, hi certe miseratione digni, quod dum bonis excurari cupiunt, malis quod sciunt, abstinent. Ne que autem scrupulus patiantur rotis oradum est, ut mittat dominus oparios in messem suam. Quicquid interim patiuntur, pastorum culpa sit, quod præsentium ecclesiis & dum seipios pascunt, gregis esurientis periculum negligunt. Quod si eorum incuria quis aliqua perierit, sanguinis eius rei erunt. Dominus Iesus redemptor noster aluit turbam in deserto, ne deficiant in uia: ut offederet, eos in uia uitæ deficere, qui non habent ducem, a quo perducere possunt ad uitam. Nulla autem maior homini contingere potest infirmitas, quam a rebus honestis tramite deuiare. Tam ergo malum est carere uitæ uocis hortatoribus ad coercenda uicia uirtutesque capere cædas, quam bonum eos habere. Quare uos omnes qui in deserto seculi huius uitam agitis, & terrenarum rerum sollicitudinibus occupamini, querite pium querite sanctum opportunitis temporibus uobis monitorem, quo declamante et modestius didicatis uiuere, & meliora possitis sperare. Vos quoque qui dono dei spiritualis doctrinæ scientiam estis consecuti, in cubite operi officioque prædicandi ac docendi. Cogita

Amos

Trin. 4

re quanti apud deum meriti sit, catholicis fidelibusq; p̄ce
ptis erudire indoctos, & uel unū uel alios Christo lucrari.
Quantā etiā dilectionis argumētū, omnes docere, ut oēs
uobis sum simul saluētur. Non sit uobis graue, urbes, uicos
regionesq; percurrere, & illos imitari: de quibus scriptū est:
In omnē terram exiit sonus eorū, & in fines orbis terrę
uerba eorū. Qui non modo illos q̄ tunc erant, docuerunt,
uerū etiā posteros oēs q̄ tunc, quicq; deinde erunt, ad quos-
cumq; scripta ipsa saluētur. Ac nequid ex his quę in ter-
ra sūt sc̄toꝝ labore doctoꝝ manus esse credatis, hoc labo-
re fundata est Christi eccl̄a, hoc ædificata, hoc p̄manet &
aduersum hæreses inuicta, & aduersum uitia immobilis.
Nisi enim scripsissent illi, quibus datum fuit nosse misteria
regni dei, quę nunc quę uera sunt diceret quis doceret? A
prophetis, ab apostolis, a reliquis eccl̄iæ sanctę magistris
didicimus, quę nunc docemus. Ipsorū profecto q̄ discipu-
lus non fuerit nō poterit esse utilis præceptor aliorum.

De corporis manuumq; labore. Ca. XIX

Quoniam uero prædicatū ac docendū exercitatio ad
ueritatis tantum pertinet, simplicibus & indoctis
eam dabimus exercitationem, quę corporis ma-
nuumq; labore constat. Iuuat em̄ post soluta p̄cationem sa-
crificia operis aliquid facere, ut habeat mens & cogitatio
in quo se occupet, & minus libera sit facultas euagandi p̄
illas rerum temporalium uanitates, quę uel inuitis nobis
obrepe interdum et obuersari animo solet. Honefius quicq;
labor monacho conuenit, aut legere, aut si ribere quę sc̄ta
sunt: pingere etiam uel fingere sc̄toꝝ imagines, quas con-
templatione accendatur ad uirtutē. Item in horto plantas po-
nere, saculo inutilis herbas excerpere, humum ligone uerū
re, riuulis irrigare, & siquid aliud res exegerit, oliuoris opa
p̄ficere. Præceptum est em̄: Non oderis laboriosa opa, &
agricolæ creatā ab altissimo. Præterea ficellas teris ui-
minibus texere, ligna dolare, onera ferre, & quicquid dei seruo
nō illicitū factū credis pagere: neq; committere, ut inertia ui-
ctus gescat, & q̄ p̄dicatōi aut lectōi sup̄sumt ip̄a otio sibi
p̄dat. Ita aut̄ o monache, q̄ tibi faciēda iniungimus, ne q̄i

uilia & abiecta contempnas: illi qui talia factitarunt, a do-
mino sublimari sunt. Piscabatur Petrus cum alijs etiā post
acceptū apostolatū. Præuaret: nunc a regibus terrę uenetan-
tur. In humili igitur opere exerceri ne sperneris, qui cum
Christo cupis in celestibus regnare. Non te pudeat pau-
menta monasterij ut munda sint uerere, uasā mappaq; la-
uare, coquinā facere, esculentā poculentāq; alijs ministrare.
Non puduit om̄ dñm seruis suis pedes abluere, terge-
re, & ablutos. Qui talia detrectat, scias illum non dū ad hu-
militatis uirtutē peruenisse. Seruilia igitur opera fac, ut hu-
militatis: laboriosa, ut carnis perulantia domes: uenalia, ut
uictum pares: religiosa quę pingendo uel fingendo sunt,
ut quod professus es constantius exequaris. Item sancto-
rum simulachra siue picta, siue ficta si iugiter spectentur, sit
multi sunt desid̄ia fugienda: laboriosq; subeundi: dum ad
mentē nobis reuocant, quibus artibus ipsi sancti genam
beatitudinē consecuti sint. Hanc certe adepti sunt, Antoni
us qui sportulas de palmarū folijs texuit, Hilarius qui ligna
concidit, Seraphion qui in suis discipulis messis tempo-
re operam locabat, ut inde haberet quod ipsorū uictui an-
no sufficeret, Archebius qui suis manibus cellas constru-
bat quas alijs donaret, Pacomius cui cum suis monachis
propositū fuit manū labore uictum querere, Dorotheus
qui diuenditis quas texeratur sportulis, pretiū quod uictui
supereslet, pauperibus erogabat. Nō prauis cupiditatibus
resistere, non ad perfectionē uitæ peruenire potuissent, si
succisua tempora otio contriuisent. Labore quippe cor-
poris uegetatur intellectus, uoluptatū appetitio coercetur,
superbia frangitur, uirtus retinetur, & quicquid per otium
corruptum fuerit, per laborē instauratur. Deniq; operum
orationūq; uicissitudine diaboli tentamenta superant & in
proposito uitæ sanctioris in finē usq; perseueratur. Si pau-
peratē professus es, magis liber eris cum manū labore
uictum quaeris, q̄ cum elemosynā accipis. Labora-
mus, inquit Paulus, manibus nostris. Et si manibus labo-
rabas, cui ut Christum prædicaret iniunctū fuerat, quāto

Petrus.
Paulus.

Antonius
Hilarius
Serapion

Archebius
Pacomius
Dorotheus

Labor cor-
poris

1. Cor. 4

magis ei labor hic necessarius est, qui nemine docet, cui post dictas deo laudes orandū est, nisi se alicui corporis labori accingat. Ad Thessaloniceses ille scribens, facere opera manuū fecisse se, neque graueret subsidia uitae postcedo pro ministerio uerbi, quibus id liceret, uolens potius dare se in exemplū operandi uictus grā, q̄. p̄. concendi. Et si quis nō uult operari, inquit, nec manducet. Cuius effectus Ephesi (ut Lucas refert) ad maiores natu locutus est: Argentū & aurum aut uestē nullius cōcupiui sicut ipsi scitis: qm̄ ad ea q̄ opus erant mihi, & his qui mecum sunt ministerauerūt manus istae. Hunc ergo qui inter apostolos plus omnibus operare impendit in p̄dicando & scribendo: si sequi in istis nō potes, imitare saltē in manuū exercitio ac labore. Sic enim & necessitatibus uitae tuae consules, & simul uanis cogitationibus facile dabis repellam, paratiorq; ac promptior ad soluenda precū uota redderis. Nam quēadmodū uariis cibis appetentiā edendi prouocat, & coena placet in q̄ apponunt aliae dapes diuersaeq; ab illis, quae in prandio tu erunt, ita & orationē gratiorē faciet magisq; delectabilem alterius operis uicissitudo. Quod autē ait dñs: Nolite solliciti esse animae uestrae quid manducetis, neq; corpori uel uero quid induamini: sollicitudinē metuendi nō uicē necessaria desine, tollit: non labore adimit, ut simul quod in te est facias, & oim̄ in deo spem habeas firmā atq; stabilem. Otiosi autē uana est spes. Terra ipsa non reddet fruges, nisi araueris, sementemq; feceris. Primo homini dicitur est: In sudore uultus tui uelceris pane tuo: & tu panem parare tibi posse putas nisi agendo, uel cupidines malas uincere & sensibus imperare. Crede mihi non otium haec omnia superat, sed labor improbus (ut poeta inquit) & duris ugens in rebus egestas. Monachum itaq; & pauperē & laboriosum esse oportet: pauperem, ut in deo diues sit: laboriosum, ut facilius perueniat ad quietem. Vnde dono dei sapientissimi Salomon mittit te ad fornicam, ut eius exemplo tibi aliquid pares, quo postea es uisurus: hoc est uel uictum, ne efusius, uel in operando occupationem, ne carnis diaboliq; oppugnationibus per inertiam succumbas, Ingentem

2. Thessa. 3

Ibidem.

Actu. 20

Luc. 12

Prouerb. 6

(ut quidam ait) formice faris accuum. Cum populant hyemis memores, tectiq; reponunt, It nigrum campis agmen, praedamq; per herbam Conuectant calle angusto, pars grādia trudent Obnixae frumēta humeris: pars agmi na cogunt Castigantq; moras, opere omnis femita feruet. Tu ergo istas imitator futurorum memor, praesentia bene dispone, & callent angustum ingrediere, qui ducit ad uitā, non latum qui ducit ad perditionem: suppone humeros labori, ut aliorum quoq; desidia somniculosam tuo excites exemplo. Nullam interim lassitudinem timeas: laboratē adiuuabit dominus, & adiuuandoq; consolabitur. Laborabant contra uentum remigando apostoli, quādo sal uatore in nauiculam ascendente cessauit turba & fluctus quieuerunt. Vocat quoq; eos dominus qui laborant, dicens: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Hanc tu refectioem intra te senties, quoties quicquid agis, ad eū finē direxeris, ut purius dño tuo seruias. Omne quodcunq; facitis, inquit apostolus, in uerbo aut in opere, omnia in nomine dñi nostri Iesu Christi facite, gratias agentes deo patri per ipsum. Facere opus & gratias agere simul iuberis, ut & manum cum Martha ministerio occupatam habeas, & mentē cum Maria diuini cōtemplationi intentam. Operari praeterea manibus debes, non modo ut necessaria compares, uel mali tentamenta ulcās: uerum etiam ut habere possis quod alijs impattias dicente aplo: Qui furabatur, iam non furetur: magis autē laborat manibus suis quod bonum est, ut habeat communicare ei qui indiget. Hoc idē suo te exēplo hortatē mulier illa fortis, de qua scriptū est: Quaesuit lanā & linū, & operata est consilio manuū suarū. deinde sequit. Manū suā aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperē. Grādis profecto charitas, non tam pro suaq; pro aliorum inopia laborare, & operi propterea libentius incumbere, ut colas pietatem. In fine dicit: Date ei de fructu manuū suarū, & laudent eam in portis opera eius. Ex quo discimus, qd charitate lectantur labor, bonis tandem componit sempiternis. Veritatem nequis imprudēter supponat dorsum suū oneri

Matth. 8

Matt. 11

Colof. 3

Ephē. 3

Prouer. 31

quod ferre non satis praeualer, pensandae vires sunt, moderateq; agendū. Nemo iumentū suum plus iusto onerat, & si illud uiderit sub face gemere, ac tirubanti uestigio male incedere, demit aliquid, ut pondus eleuet, & ad mensurā onerati ire dimittit. Haud aliter tibi de iumento corporis tui faciendū erit, alioquin iumentis quibusdam minus sapere uideberis. Camelus em̄ neq; ultra solitū procedit spatium, nec plus instituto onere recipit. Quod si maius ferent fuerit onus, necesse est ut opprimat. Inconsulta effluunt moderata aut̄ durant. Neq; em̄ qui uulerit laborem, sed qui pertulerit, aeterna quietis beatitudinē consequetur.

De otio inutili et infructuoso. La. XX.

VT aut̄ & corporalis & spiritalis operis laborē cupi dius ardentiusq; subeamus, inertis otij uitium q̄ de testabile sit consideremus. Arguitur stultitiē quia labore deuotū, dicere Salomone; Qui sectatur otium, stultissimus est. Idem pusilli animi esse dicitur: Pigrum, inquit deicit timor, Somno etiam magis q̄ uigiliae deditus est. Pigredo, inquit, immittit sapore. Idem tam uirtuos q̄ rerum egens erit: Dicitur enim: Egestatē operata est manus remissa. Et iterum: Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo astate, & non dabitur illi. Otiosus ergo et stultus est, & mercolosus, & somnolentus, & animi fortunae q̄ bonorū egens atq; inopiosus. Nihil tamē in se peius habet otium, q̄ q̄ pateat concupiscentijs. Vnde dicitur: In desyderijs est omnis otiosus. Et rursum: Multam malitiam docuit otiositas. Cum aut̄ otiosus malitiam didicerit, flagitiosq; sese onerauerit, iacet in illis, & torpore uictus uix unquā de resignando cogitat. Nam si quando ad se rediens culpam agnoscat, impossibile sibi uidetur, ut ab ea desistat. Et interdū ipse de sua pigritudine conqueritur, intra se cū propheta dicens: Circumdidicauit aduersum me, ut non egrediar, aggregauit compedē meū. Sed cum liberum sit non peccare, nihil prodest difficultatē a peccato cessandi praetendere. Et quoniam animae otio marcescens ista imbecillitas est, non natura. Viderunt eam hostes (ut in Hieremias est scriptū) & deriserunt sabbata eius; hoc est, infructu-

Prover. 12
Prover. 18
Prover. 19
Prover. 10
Prover. 20

Eccle. 33

Tren. 3

Tren. 1

osam quietem eius demones intuentes lactati sunt: eo q̄ illam ignauius torpescētē ad quacq; turpia facile se pertaēturos, quasi piscem hamo sperarent, donec ad interitum usq; deducere. In hunc em̄ interitū corruit & Sodoma, de qua dicitur: Haec fuit iniquitas Sodomae sororis tuae, su perbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius. Quod si nō abundas, sed inopia premeris, & tamē otio indulges, non es a periculo perditionis liber, quodamquidē nō solum abundantia & saturitas euerterit Sodomam, sed etiam otium: immo tanto nequius otiat̄ur pauper q̄ diues quanto minus habet causam otandi. Diues nempe cum otiosus fuerit, uoluptatibus luxuriaq; operam dabit. Pauperi aut̄ necesse erit, furto ac rapinis quærere unde uiuat, et in alios grassari, ne ipse fame pereat. Longe itaq; periculo sior est otiositas egens q̄ abundantia. Quid praeterea dicam? Frustra illi natura manus dedit, qui nihil agendo cōterit aetatem: q̄ si necessariae forent ad applicanda tantummodo ori alimenta, etiam pecudibus datae fuissent. Operari manibus hoīs propriū est. Qui ergo manus suas ad aliquid honesti faciendū non extendit, pecudi certe similior est q̄ homini, aut etiam pecude deterior. Mutum em̄ animal in multos uisus utile est, homo uero otiosus nulli prodest, sibi aut̄ etiam nocet plurimū: ut ex his quae dicta sunt satis constat. Idcirco sane etab hoibus male audit, & a deo reprobatur. Alij eum statuam lapideam appellant, alij inertem a sellum, aliq̄ fatuam anū aut̄ nihili hoiem: atq; hunc in modū petulantibus caullantiū uocibus taxatur, illuditur, lacest̄ur, probro contemptūq; habetur. Leuius tamen hoc etab hominibus ferendū esset, nisi etiam ab illo qui sit pra hoies est damnaret. Lex uetat eunuchum intrare in ecclesiam dñi. Quisnam iste eunuchus est, nisi otiosus, de q̄ nulla proles oriur uiturū? Non potest eunuchus generare neq; languori ac fcodicitate dicitur aliquid boni facere. Repellitur itaq; ab ecclesia, ut cœtu fidelū indignus. Non est em̄ de illo eunuchorū genere, qui se castrauerunt propter regnum caelorum. Valde quispe diuersum est, castritate deuouere, & sterilitatē boni operis torpescere: quod nō deo,

Ezech. 16

Deut. 23

Math. 25 sed diabolo seruire est. Hic est ille qui talentū ad negotiā dum acceptū abscondit in terra: & cum nullū questū fecerit, eijs iubetur in tenebras exteriores, quarū horrore fletus auget & densū fridor. Hic est, quem nec frigidum nec calidum, sed tepidū tantū Apocalypsis appellat. Cui uidebitur satis uidebitur, si peccata cauerit, spūs boni nihil operet. Sed dum in isto tepiditatis proposito insipienter perleuerat, nauseam facit dño dicenti: Incipiam te euomere de ore tuo. Præcepit enim dñs non solum discedere a malo, sed etiam facere bonum, Quod si bonum non feceris, licet a malis abstineas, non es executus quod iuberis. Nolle autē obedire deo, malum est: tempus etiam ad bene agendum datum sine fructu elabi sinere, malum est, Non potest igitur fieri ut otiosus mali omnino expers sit, cum etiā ipsum otium malum sit. Merito itaq; & ab ecclesia propellitur, & ab ore dñi ueluti mucidus panis expuitur, atq; ad tenebras relegatur, ut semper patiatur malū, qui nunq; facere uoluit bonum. Omnis enim arbor quæ non facit fructum bonū, excidetur & in ignem mittetur. Ficus etiam habet folia, sed non & fructum a dño, maledicitur & arefcit. Illam quoq; ficum dominus uinæ succidi iubebat, ne terram occuparet, in qua iam per triennium fructum non uiderat: sed ad preces cultoris uinæ uolentis arborem ipsam circumfodere steroraq; apponere, quarto etiam anno expectauit, ut fructum faciat. Expectat utq; clementissimus dominus ab otioso boni operis fructum in pueritia, expectat in iuuentute, expectat in ætate uirili, deniq; ecclesie præpositi alicuius uerbis exortus expectat usq; in senectam: ut ille tandem eiusdem præpositi uel increpatione impulsus, uel præceptis eruditus, ab ignauia mollitq; animi ad studiū honestū laboris excitetur et exurgat. Quod si ne tunc quidem desideriam infructuosam reliquerit, quid aliud restat, nisi ut demittatur damnationis iuste securi succidendus? Ne igitur tibi placeas otiose, q̄ nihil boni agis adhuc non plecteris, dilatio pœnæ est istud, non utiq; impunitas. Quanto diutius otiosus fueris, si te saltem in fine non correxeris, tanto acrius punieris. In salicibus infructu-

Math. 3
Mar. 11
Luc. 13

Psal. 136

osis, in medio Babylonis, quæ est mentis in delitijs perditæ confusio, suspendisti organa sensuum tuorum, turpi uoluptati deditus, & ad flagitia indies magis declinans. Quo usq; abutere patientia dñi emendationē tuam expectantis? Non uides, non animū aduertis, q̄ cito transeat dies & labantur anni, q̄ unaquæq; hora non ita uitæ longioris ut præsentis mortis certa sit? Nullus est em̄ temporis punctus, quo non arctant̄ uitæ nostræ spatia, & quo mors non bis nō propior sit. Quid ergo moraris? quid procrastinas? rumpe tandem somnolentiā istam & expergiscere, ac rā supina excitationis tarditatem recte factorū sollicitudine discutere festina, antequam rationē uillicationis tuæ reddere cogaris. Vel si usq; adeo torus obstupuisti, ut uirtutis operibus te parem fore dissidas, uo saltem aut lingua pe te languori remedium, aridamq; ostentans manū ad dominū suppliciter accede: & ipse postq; te pigritiæ tuæ penitere contpexerit, dicet tibi: Surge in medium, extēde manus tuas. Tunc tu ope adiutus diuina, protinus exurges qui hæctenus iactaueras, & in medium stabis in quo locus uirtutis est. Nam extrema uitiosa sunt, dexteramq; diu cō tractam extendere incipies, ut opereris bonum. Atq; itaq; qui tua culpa inutilis oīj languorem patiebare, diuine gratiæ curatione saluus euades.

De humilitatis uirtute. Caput. XXXI.

Porro qm̄ ad acquiendā diuine benignitatis gratiam opus est humilitatis uirtute, tempelituū uidetur, ut nunc de ipsa differamus. Dñs em̄ qui in altis habitat (ut in psalmo dicitur) humilia respicit in celo & in terra. Superbis resistit, humilibus aut dat gratiā. Et in alio psalmo: Excelsum, inquit dñs, humilia respiciet, alta autē a longe cognoscit. Longe est enim ab eo qui inflatur, qui fastū fouet, sc̄q; super alios erigit: & quanto magis insolenscit, tanto longius a deo recedit, ad quem nō est nobis accessus nisi per humilitatē, iuxta illud: Suscipies māuetos dñs, humilians aut p̄ctōres usq; ad terrā. Quod & Salomō i Proverb. 3 uerbis cōfirmat, dices: Ipse deludet inflatores, & māuetis dabit gratiā, & Esaias propheta; Deus, inquit, in sancto

Luc. 6

Psal. 136

Psal. 137

Psal. 46

Proverb. 3

Esa. 57

habitans, & cum contrito & humili spū, ut uiuificet spiritum humiliū, & uiuificet cor contritos. In eodē propheta dñm audimus dicentē: Ad quē respiciam nisi ad pauperem lūm & contritum spū, & tremētis sermōnes meos? Et in Zacharia: Conuertā manum meā ad paruulos. Quæ autē maior gratia humilibus in uita dari potuit, q̄ ueræ religionis cognitio: quæ in arcano latebat, & quā ne philosophi quidē inuenire poterant, eam nos Christo monstrante didimus. Vnde ipse ad patrem conuersus: Confiteor tibi, dñe, pater dñe cœli, & terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Paruuli sane atq; humiles erant apostoli, qui primi didicerunt ut alios docerent mysteriū dei; de quibus in psalmo fuerat prædictū a propheta ad deum dicente: Ex ore infantium & lactentium hoc est sermōnis & prædicatione simplicium & uulgarium hoim, perfecisti laudē: laudem ueritatis, laudē euangelij, disciplinæq; salutaris. Vt quā mundanæ sapientiæ acumen inuestigare nequiuit, eam piscator; hebetudo docere inciperet. Hinc est illud quod Paulus apostolus ait: Scula mundi elegit deus, ut confunderet sapientes; & infirma mundi elegit deus, ut confundat fortia. Idem dñs humilium precibus facilem se præbet, arrogantē uero non exaudit. Ideo Sophonias propheta hortatur & ait: Querite domini oēs mansueti terræ, qui iudicium eius estis operati, querite iustum, querite mansuetū. Sciebat em̄, ut iustus & mansuetus dñs exoretur, ad seruos iustos mansuetosq; spectare. Seruum quippe qui gratus charusq; dño suo fieri desiderat, mores eius imitari oportet. Nam quædammodi dissimiles inter se dissident ac dissepantur, ita similitum summa semper concordia est: & dum paribus nituntur studijs mutua beniuolentia incalescunt. Quod autē humiles se audiat deus, per oēs fere diuina scripturæ historias patet. Sæcra uidea Iudith cum Holopherne congressura cilitum induit, ieiunat, orat, & ait: Nec superbi ab initio placebunt tibi, sed humiliū & mansuetor; semper tibi placuit deprecari: & illa quidē sicut humiliter orauerat, ita quod uolebat, perfecit. Clamat in euangelio Centurio: Domine

Esa. 66

Zacha. 13

Math. 11

Psal. 8 1

1. Cor. 1

Soph. 2

Iudith. 9

Math. 8

non sum dignus ut intres sub tectū meū: & eadē hora qua sic humiliatus est, quod petierat, impetrauit. Neq; em̄ frustra scriptum est: Oratio humiliantis se, nubes penetrabit. Chananea mulier iā resissam passā, iā in canū cōparatiōe contempta, q̄ ab humilitate non recessit, meruit tandem exaudiiri. Filius prodigus cōsumpto patrimonio ad patrē cū humilitate reuersus inuenit ueniā. Peccaui, inq̄t, i cœlo & coram te, iam non sum dignus uocari filius tuus: atq; ita humiliatus amplexum meruit patris, osculū, indumentā, annulum, & uiniuum. Quod ergo luxuria exhauserat, humilitas reparauit. Publicanus pectus pcutit, conscientiq; delictorum oculos in celum non audeat atollere, & iustus redit pharisæo, q̄ ieiunabat, q̄ decimas soluebat, qui bona multa faciebat. Illius em̄ peccata deiecit humilitas, huius merita corrupti mētis elatio. Non sum sicut cæteri hoies, inq̄t, & qui se cæteris præferre non dubitauit, publicano etiam postponendus iudicatur.

DE RESOLUTIONE HUMILITUM IN LEGE. Ca. XXII

Non solum autē quæ poposcerint humiles cōsequuntur, sed etiam mirabilem operum gratia donant, & post hæc præmia beatitudinis æternæ cumulatiuis capiunt. Abraam puluerem & cinerem se esse dixit loquens cū deo: benediciturq; ei, & semini eius. Iacob submittit se fratri Esau, atq; illum dominum suum uocat, per nuncios ab eo captat beneuolentiam, mittit munera, ut leniat iratum: & post hæc gloriat, dicens: Vidi dominum Iacob facie ad faciem, & salua facta est anima mea: & tamē adhuc submitissus agit. Obuiam em̄ factus fratri, septies pronus in terram adorat, donec proxime accederet. Atq; hac tanta subiectiōe ad indignato fratre extorsit pietatē: ita ut ille quem parere decreuerat, in eius collum ruēs ipsum amplexaretur osculareturq; dulcius q̄ dici queat, & fraterna tenerritudine superatus fereat. Vnde rursum benedictionem accipit a domino, & indiē ei nomen Israel, id est, uir uidēs deum. Deū ergo uidere meret, qui se propter deum hominibus humiliat atq; submittit. Loquēte dño de rubro conuulsi Moyses in facie, & cū mitteret ad Pharaonē, educēdus

Eccle. 35

Matt. 15

Luc. 15

Luc. 18

Gn. 18

Abraam

Gen. 32

Iacob

Gen. 35

Exod. 3

Moytes

de aegypto populi dux constitueretur, indignum se fatebat eo munere, atq; id inire recusabat: pro illis etiam a quibus passus fuerat iniuriam, suppliciter deum deprecatus est. Quas ob res meruit fieri populi Israelitici liberator de egyptu auctor, et legibus diuinae lator, & multoq; mirabilior

Nuñ. 11 autor, atq; alijs praeferti dei iudicio dicens: Siquis fuerit inter uos propheta domini in uisione apparebo ei, uel per somnium loquar ad illum. At non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore em ad os loquar ei, palam & non per enigmata & figuras deum uideret. Hinc est illud in ecclesiastico scriptum: Dilectus deo & hoibus Moyses. Et post pauca: In fide, inq; & lenitate ipseus sancti fecit illi, & elegit eum ex omni carne. Dauid quoq; mansuetus & mitis uel si mauis dicere humilis, psecutione Saulus odiumq; capitale malo in ustrare fugiendo q; uindicando: cui illi semel atq; iterq; occidere potuisset, noluit. Ab inimicis proligati & interempti fuit. Ideoq; dignus iudicatus est, qe succederet in regno. Ab salonis etia filij necē lachrymis & lamentationibus psecutus est, in eo bello interempti, quo ille nitebat patri regnum eripere. Qua quidem pietate Dauid, uel patientia, uel humilitate, quocumq; horū dixeris, recte dictum erit: promeruit ad decrepitam usq; aetatem regnare, inimicorū uictor, & ipse inuictus, omniumq; regū iudex deo charissimus. Vnde futurae beatitudinis spe plenus: Placebo, inquit, domino in regione uiuorū. Credidi propter qd locutus sum, ego autem humiliatus sum nimis. Quanto maiora sperat, tanto magis humiliatur. Non enim euehit mortales ad celum superbia, sed humilitas. Job patientissimus cum fortuna simul & corporis bona amississet, ad extremā redactus miseriam, humilitatis uirtutem non amisit. Folium se qd uento rapitur & stipulam ficam uocat, dum dominum alloquit, & tot tantiq; calamitatis affectus nihil ista locutus est. Post haec sibi restitutus duplicia recepisse dicit, ut quantum se humiliauerat, tantum exaltatum, uel duplo magis intelligas. Duos quinque annos ab Ochozia regemissos, ut Heiam prophetam comprehenderent, regno

Ecdi. 45

Dauid

Psal. 114

Psal. 115

Iob.

de caelo lapsus absumpsit: tertium humilitas reddidit tutum. Flexis coram Helia genibus ueniam precatus uir peccatum euasit. Superbi ergo prouocant iram dei, humiles autem prouocant placant. Amos pastor quia mitis man fuetiq; ingenij fuerat, spiritu sancto repletus, praedixit Samae mala futura, & prophetia meruit annuerari. At eiam propheta dignitate praeditus non insolecit, sed magis humilif. Nō sum propheta, inq; nec prophetae filius, sed armentarius uellicans fycomoros, & dominus misit me prophetae ad Israel. Dum exaggerat domini beneficium, suę conditionis confitetur obscuritatem, de armatario factus propheta: si dissimulasset, & ingratus quidem haberetur, & humilis parum. Quid multa? sic habe, neminem in uirtutibus profecisse, neminem sanctum uel deo charum fuisse, cui defuit uirtus humilitatis. Fundamentum custosq; uirtutum, & de terra ad caelum ascendendi uia est humilitas. Per hanc omnes proflus ingressi sunt, q nunc in supernis sedibus habitant, sacri domestici dei et uelq; sanctos.

4. Reg. 1

Amos

Amos. 7

De exaltatione humilium in euangelio.
Capitulum XXIII.

NE tamen nouos exempla omnino pterisse uideat Iohan. bap Ioannis baptista Petri: & Pauli apostolorū humilitatem in medium proponā: de his em disertius expressum in scripturis comperio. Ioannes interrogatus quis esset, negauit se esse Christum, males ueritate submitti, q; esset mendacio, & neq; Helia atq; propheta se esse asseruit dum humiliatur: proinde Christi testimonio excolitur q; uidelicet in spiritu Helia uenisset, q; plusquam propheta esset, q; deniq; inter natos mulierum nemo illo maior surrexisset. Ille tamen modis omnibus deicere se et humiliare non desistit, cum de Christo diceret: Ipse est qui post me uenit, qui ante me factus est, cuius ego non sum dignus, ut soloa corrigiam calciamerū. Petrus piscator erat & in Christi credens indignum se eius cōsortio iudicauit. Exi a me, inquit, dne: quia ego homo peccator sum. Ob hoc ad apostolatū uocari meruit, ut q retibus pisces capiebat,

Petrus

Luc. 5

x. Iohan. 13 prædicatione ueritatis hoies caperet. Solutus nõ sinebat sibi a dño lauare pedes, postq̄ ait se cū illo partē non habiturū nisi lauaret intellexit: nõ solum, inq̄r, pedes, sed & manus & caput: prima uox humilitatis fuit, secunda charitatis. A quo nolebat lauari, ab eo separari p̄mituit. Porro q̄m̄ ethu Paulus mihi bas plurimum, & uehementius q̄ ceteri diligebat, dedit ei dominus clauis regni, & principem constituit apostolorum. Paulus de uasē ire uas factus est electionis, quam antea furore aduersus Christum intumuerat, tantum x. Cor. 15 deinde propter Christum humilitate se deiecit. Ego, inq̄r, sum minimus apostolorum, qui non sum dignus uocari apostolus, quoniam p̄secutus sum ecclesiam dei: gratia autē dei sum id quod sum, & gratia eius in me uacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui. Ac ne laboris laudem sibi tribuere uideretur subdit: Non ego autem, sed gratia dei mecum. Alibi etiam omnium infimum se facitur, dicens: Mihi enim omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in gētibz euāgelizare inuestigabiles diuitias Christi. Dum Lystris cum Barnaba prædicationis officio fungeret, dixit credit, diuinū sibi exhiberi honorē usq̄ adeo respuerunt, ut scissis uestibus mortales se esse clamaret, & ob hoc qd̄ missos, ut falsos; deorū cultoribus ueri dei notitiā insinuēt, salutiq̄ eorū qui credituri sunt consulant. Et hi sane de q̄bus locuti sumus, ceteriq̄ eiusdē ordinis hoies, si nosse uis, ad quantam gloriam in celo exaltati sint: considera qualem dum in terra uiuerēt, gratiā acceperint. Caecos illuminare, leprosos mundare, mortuos uiuificare nulli possumt medicamenta, isti poterunt. Si magna gratia hæc, haud dubium, quin etiam magna quæ gratiam secuta est merces fuerit. Quanto igitur humiliores deo seruieturi erimus, tanto gloriam celsiorem consequemur. Ceteris cum multis hoc loco breuitatis causa præterierim, quorū exemplis uti magnifice poteram, Mariam tamen dei matrem, eiusq̄ filium saluatorem nostrum silentio prætermittere nullo modo possum. Hac fabro deponata fuerat, in turba pauperum incognita latebat: intantum autem humilitate placuit, ut a deo electa sit, quæ dei filium generaret.

Vnde ipsa gloriatur dicens: Magnificat anima mea domi- Luc. 1
num: & exultauit spiritus meus in deo salutari meo: quia respexit humilitatem ancille sue, ecce enim ex hoc beatam me dicēt omnes generationes: quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Quid enim maius uirgini conferri potuit, q̄ ut creatorem suum pariet, q̄ ut domini sui mater sit: & hoc quidem non uiolata uirginitate, sed sanctificata: ut purius niteat in foecunda, q̄ nitebat in sterili.

De humilitate Christi. Ca. XXIII.

DEI uero filius factus est hominis filius. Verbum ca Iesus Chr̄s
Iohan. 1
factum est, et habitauit in nobis. Quid deinde? & uidimus, inquit, gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratiæ & ueritatis. Qui eius gloriæ consors esse desyderas, eius humilitatis prius te sociū ac participem exhibeas oportet. Non est discipulus supra magistrum, neq̄ seruus domino suo maior, ut exaltari uelit sicut dominus, & humiliari nolit sicut seruus. Hunc autē omnium autorem, omnium saluandorū doctorē ac redēptorem, Paulus Philippēsisibus in exemplum proponens ait: Hoc sentite in uobis, quod & in Christo Iesu, q̄ cum in forma dei esset, non rapinam arbitratu est esse se æquale deo, sed semetipsum exinanuit, formam serui accipiens: in similitudinem hoim factus, & habitū inuēus ut homo humiliari semetipsum, factus obediens usq̄ ad mortem, mortem autē crucis. Audiuit humilitatem, atq̄ de gloriam. Propter quod, inquit, & deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est sup̄ omne nomē: ut in nomine Iesu omne genu flectat, cœlestium, terrestriū & infernorū, & omnis lingua confiteatur, quia dñs Iesus Christus in gloria est dei patris. Neq̄ humilius diuinitas inclinare se potuit, q̄ ut hominē assumeret, sedq̄ hominū potestati submitteret, ad flagella & mortē per ludibria sustinendam: neq̄ sublimius attolli quit humanitas, q̄ ut diuinitati unita, unus Christus & deus esset & homo, sedes ad dexteram patris, a sp̄s ritibus angelicis omniumq̄ sanctorum cœtu uenerandus mortuos & uiuos iudicaturus in eadē humanitate, in qua

uoluit ab homine iudicari: tunc humilis quidem, nunc gloriosus: tunc mortalis, nunc immortalis & impassibilis: tunc feruus, nunc dominus: tunc iustus, nunc ponens inimicos scabellum pedum suorum in uirga uirtutis suae. Tunc uero erat ei species neque decor, nunc dicitur ei: Specie tua & pulchritudine tua intendere prospere, procede & regna, propter ueritatem & mansuetudinem et iustitiam, nunc regnū eius regnum omnium seculorum. Sed paulo distinctus uideamus, a qua humilitate ad hanc sublimitatem uenerit, quā in semper habuit a patre & cū patre cōmunē. Cum igitur deus esset, hominē quem ipse fecit assumpsit, non quā dimissurus, ut & homo fieret, & deus esse non desineret: de pauperu-
 la matre nasci uoluit, non in urbe regali, sed in paruo oppidulo Bethleem: non saltē in domo uulgari, sed in iumentorum stabulo, ubi reclinatus in presepio uagrit. Ab angelis nuntiabatur, a pastoribus querebatur, a magis adorabatur, & tamen ipse cōtemptibilis & despectus apparere uolebat. Adultus non habuit ubi caput reclinet suum: alienis impijs sustentatus est, alieno usus hospitio. Qui cœlum terraque fecerat, & quæ in eis sunt, hic die ac nocte in laboribus fuit, docendo, sanando, orando: miracula operabatur & latere uolebat. Super asinam sedens intravit Hierosolimam cuius sedes cœlum, & terra scabellum pedum erat. Laui discipulorum suorum pedes, cui angeli feruebant. Cum innocens esset, pro peccatis nostris ab incredulis, quos ipse saluare uenerat, comprehendī, ligari, conspuī, cædi, occidī uoluit. Atque ita se submisit obtulit ultro omnibus impijs iniurijs, qui mundum pugillo continet, qui terram respicit & facit eam tremere, in quem angeli intueri gaudent, qui uita est omnium quæ uiuunt, & auctor quæ subsistunt. Quid ergo uel magnificētia eius maius, uel humilitate abiecius: Nemo aquare potest eius humilitatem, quā nemo habet tantam de qua descēdat sublimitatem. Satis est si uectigia eius obseruātes, quantum possumus nos humiliter submisceat geramus: isto admonente ac dicente: Discite a me quia mitis sum & humilis corde, & inuentis regē aiabus ueltris, sit igitur nobis curæ, ut inuimī simus.

Psal. 44

uolens patēres in oibz mites et mansueti: nulli malū pro malo reddētes, paruū cōtēti, in laboribus alidui, seruire magis quā praele cupientes: nunquā captemus hoim gloriam, sed temp dei laudem, & proximoz profectum. Parati sumus omnia supplicia, omne mortis genus perpeti uirum quā deo peccare. Per hanc humilitate aditū nobis parabimus in cœlum, & gaudij perfrui merebimur sempiternis, participes facti gloriæ domini nostri, cuius humilitatem in terra fuerimus imitati.

De humilitate uitiōsa. Ca. XXX.

Sciendum tamen, esse alias quasdam humilitates, ex quibus alite quidem nihil ad hanc pertinent, de qua locuti sumus: alie uero ipsam reddunt uitiofam. Quid enim ad uirtutē illa humilitas, qua ob suro loco natos designamus humiles appellando demissili generis in plabe uulgaria uiros, uel illa quam etiam rebus inanimatis insensibili busque damus: nam et locum humilem dicimus, quod pressior facit inter eminentes atque demissior, & humilem arbore, quæ non multū ab humo erecta sit. Sunt & alia duobus humilitatis genera in scripturis obseruata: alterz cum quis aliorz iniquitate opprimitur affigiturque, iuxta illud: Populum tuū domine humiliauerunt, & hereditate tuam uexauerunt: alterz cū quis ob suā culpā ponis aut calamitate aliqua grauat, sicut dicit illud: Propter iustitias enim suas humiliata sunt. Vtrūque hoc in inuitū fit atque nolentē, uirtutis autē humilitas uoluntaria est: proinde etiā illa quæ uitij est uoluntaria esse cōstat. Illa itaque nō uirtutis, sed nequie malignitatisque erit humilitas, cū quis ea de causa prae se feret humilitatē, siue ut inter sanctos ponendus uideatur, siue ut facilius elemo synā eliciat & lucrif. Tales erant, quos in euangelio taxauit dñs dicens: Vae uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quæ mundatis quæ foris est calicis & parapsidis, intus autē pleni estis rapina & inmunditia. Exterius quippe cilitio se regunt, nudis pedibus ambulat, horridi, inculti, squalentes, illuuiosi inter loquētiū inspirat, ingemiscunt, fatē se esse peccatores, crebro ad orādū procubunt, sed intus ut iustis glie cupidie flagrant, uel quæde pecuniæ cura sollicitat, sepulchris dealbatis.

Psal. 93

Psal. 106

Matt. 23

similes: foris qdem mūdi puriq; sed intus pleni sordibus atq; spurcitiā. Pernitiosa est ergo humilitas, fingere quod non es, & esse qd non debes. Nam licet callida simulatiōe falli possint homines, deus tamē nunq; falli: omnia nuda & apta sunt oculis eius, ipse cordis & renū scrutator, unicuiq; reddet iuxta opa eius, quæ tunc qdem iudicāda exponentur, cum nihil erit occultū qd non sciat, neq; absconditū quod non reuelet. Quid ergo proderit, humile, sanctū, mansuetum ab hoibus fuisse iudicatum, cū etiam hoibus manifestū erit, qualis reuera fueris? Neq; em̄ ex peritis aliorum rumoribus, sed ex conscientia tua præsentī iudicaberis. Ceterū verē quoq; ac sanctę humilitatis ualde studiosis cauendū erit, ne forte humilitatem putent eos qbus propofiti sunt, non corripere si deliquerint, non castigare si p̄seuerarint: negligētia est istud non humilitas, & charitatis quā proximo debes obliuio. Debes enim curare, ut eos quib; commissi sunt efficias meliores, docēdo, sollicitando, increpando, puniendo: quod si per ignauā tēneritudinē, animi omiseris, non mitis, neq; mansuetus, neq; humilis, sed econtrario inhumanus & a charitate alienus fuisse argueris, creditiq; tibi gregis non pastor, sed defensor. Quæris fortasse cur ergo p̄cipiat dñs: Qui maior ē uestrū, fiat sicut minor: & q; præcessor est, sicut ministrator: Non hoc dicit ut peccantes non arguas, quos & ipse flagello de tēplo expulit, sed ut in laboribus opereq; serui cum ipsis qbus p̄sides communices, & in spiritalibus negocijs grauiora onera tuis q; aliorū: humeris imponas, necessitatibusq; domesticorū tuorum pro uiribus prospicias, & tanq; filijs ministres, indulgentissimiq; patris fungaris officio, nihil præmittendo quod uel ad humilitatem p̄tinere uidebit, uel ad charitatē. Definiamus igitur uitiosam fore humilitatē quæ charitati alijsq; uirtutibus non fuerit copulata. Nam neq; libidinosis proderit hūilitas, neq; gula; uētricis seruētib; neq; alijs alicui flagitio subnixis. Prima humilitas esse debet deo obedire, deinde præpositorum iussa exequi, postremo facilem se om̄ibus præstare, neminē offendere, & pati potius iniuriā q; inferre: nihil terrenti appetere,

Matt. 20

Humilitatis ordo

sed celestium deſiderio ſemper inhærere. Quicumq; ita ſe humiliauerit, exaltabitur, & una cum illis quos in exemplum propoſuimus, gaudebit in æternū glorioſus. In pſal Pſal. 33
mo enim dicitur: Iuxta eſt dominus his qui tribulato ſunt Math. 5
corde, & humiles ſpiritu ſaluabit. Et in euangelio: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſi poſſidebunt terram. Et in alio Pſal. 36
pſalmo: Manſueti hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine paciſ. Poſſidebunt ergo humiles terrā, non hanc erumnarē; & inquietudinis plenam, ſed illam in qua iugis tranquillitas & pax eſt perennis, quæ etiam terra uentium dicitur, iuxta illud: Credo uidere bona domini in terra uiuentium. Humilemur igitur (ut Petrus apoſtolus præcipit) ſub potenti manu dei, ut nos exalter in tempore uiſitationis. Nihil eſt uera humilitate præſtantius, nihil trāquillius, & a perturbationibus animi magis remotū. Humilitas patiens eſt, benigna eſt, nec contempta iracitior, nec laudata ſe exollit, nec aduerſis concutitur, nec proſperis delimitur, in utraq; fortuna æquabilis perſeuerat. Vult quidem opinione deſpicitur, ſed ſapientiſſimi cuiuſq; iudicio commendatur, ſummisq; dei benignitate ad celeſte regnum ſuſtollitur & coronatur. Expediens nunc uidetur, ut de contrario humilitati uitio, ſuperbia diſſeramus. Nā uirtutem ardentius amplectemur, cum neq; itē turpidū nem magis plene cognouerimus. Libri Sexti finiſ.

Pſal. 26
1. Pe. 5

EVANGE

LISTARII MARCI MARVLI LIBER

Septimus, ſub Charitatis titulo, de uitio Superbiæ,
de uirtutibus obedientiæ ac patientiæ, earumq; oppoſitis uitijs. Item de uitio iræ ac linguæ, eddiſſerens.

De ſuperbiâ uitio. Caput. I.

Vare scriptum est, Initium
omnis peccati est superbia, nisi
si quia omne peccati, a uolun-
tate diuina nostrae uoluntatis
auerſio eſt: ut faciat seruus
quod uetat dñs, uel facere
nolit quod ille iussit. Hoc aut
tem propriū superborū esse
negari nō potest. Quamuis
ſiguitur uarij sint peccati ſpec-
ies, tamen omni mō est
superbia: ita ut cū ipſis pec-

catīs que genuit, ſimul uiuat, ſimul moriat. Nemo quippe
deſinit eſſe ſuperbus, niſi cū deſerit eſſe peccatōr. Peccata
tamē que plus in ſe ſuperbiæ habent, hæc ſunt: Sui confi-
dentia, inanis gloriæ appetitio, aliorū contemptus, de ſe in-
ſtatio oſtentatioq; nemiñe pati ſibi ſuperiorē, & ne aqua
libus quidē facilem ſe præſtare. Præterea geſtus habitusq;
corporis immodēſtus, proterua atq; aſpera uerborū prola-
tio, temerariæq; confidentia actionū, erecta ſeruix, contu-
max aſpectus, lentus tarduſq; inceſſus, & uerocordā poti-
us q̄ grauitatē præſe ferens uultus. Veritatē uero magis
arroganter coram hoīb; ſeſe cōpoſuerit ſuperbi, eo mi-
noris exiſtimatōis apud deū erunt, dicente Eſaia prophe-
ta: Dixit dñs deus, pro eo q̄ eleuata ſunt filia ſion, & am-
bulauerūt extento collo, & nutibus oculorū ibant, & plu-
debant & ambulabant, & pedibus ſuis cōpoſito gradu
incedebant, decalua bit dñs uertices filiarū ſion, & dñs cri-
nem earū nudabit, & pro ornatu erit ignominia. Nihil em̄
ſecum ſeriet ſuperbus, cum hinc deceſſerit, omni pomparū
ſuarū ornatu ſactuq; decalua bitur nūdus ad inferos deſcen-
det, inglorioſus, conſcriptibilis, deſpectus: tanto alijs magis
iniſimus, quanto ſibi uidebatur ſublimior. Hoc etiam pet
Sophonia minatur dñs, dicens: Viſitabo omnem qui ar-
rogāter ingreditur ſuper limen: hoc eſt, ſiue priuatas aedes
ſiue dei templij cum ſuperbiā ingredientē uſitabo iuſtaul
tione atq; uindicta. Sunt em̄ quibus non eſt ſatis in foro,

Esa, 3

Soph, 1

in campis, in hoim frequentia ſupinos elatoſq; incedere,
ſed etiā domū dñi ingreſſi cum maxime ſe ſubmittere de-
berent ante altare coeleſtis regis, eundē uultū ſeruati, ean-
dem ſupulij elationē, quaſi iam ætiales, cuius nō mul-
to poſt iudicij uelint noliſt ſubituri ſunt: & tunc demū
ſiet, quod ad deū palmiſta ait: Oculos ſuperborū humili-
abis. Nihil em̄ oculi iam ad inferos damnatorū quod eos
delectet uidere poterunt, ſed cuncta triſtia & acerba miſe-
ri illi & cernere & pati cōpellenſ: quiſe ſe olim ſupra ho-
mines eſſe arbitrabant, ſub immundoſq; ſpirituū oreſta-
te erunt. Quod quidē inuētus Ieſus Strachi filius probat, di-
cens: Dñe pater & deus uitæ meæ extollentiā oculoſq; me-
orum ne dederis mihi: hoc eſt, ne permiſas, ut me ſuperet
ſuperbia, & me aliquid eſſe cre dā, ſupra id quod ſum:

Quanta mala pariat ſuperbia La. 11.

Scriptū eſt præterea: Vbi fuerit ſuperbia, ibi erit & cō-
tumelia. Neceſſe eſt igit̄ ut elati ſuperbia toruoſq; aſpe-
ctu hoies, prorumpant in contumeliā & probra & cō-
uitium. Sicut em̄ nubiloſa ac triſtis cœli facies raro cum ſi-
lento ſoluitur, ciet tonitrua, cogit micare fulgura, ſulmina
cum fragore decidere, terramq; imbribus repente inunda-
ta reſta uentofæ ſuperbiæ tumor, niſi ratione coerceat, itarū
auſtus proſtat, & obuium queq; maledictiſ, petulantur
laceſcet. Vnde alibi dicitur: Inter ſuperbos ſemper ſunt iur-
gia. Intantum quidem ſuperbi iurgijs aſſueſcunt, ut ipſa
iurgia ſuperbiam appeller palmiſta, dicens: Os eorum lo-
cutum eſt ſuperbiam. Superbi erant Iudei, ideo neq; con-
tra deum murmurare timuerunt, nec Moyſi & Aarōi cō-
tumaciter inſultare. Roboam Salomonis filium ad cō-
tumelia uerba regalit impulit dignitatis, & populo poſcen-
ti aliquod penſionem leuamen, addā reſpondit ſuper iur-
gum ueſtrum: pater meus cæcidit uos flagelliſ, ego cadā
ſcorpionibus. Tantum hac animi elatione profecit, ut duo
decim tribuum rex, mox duarum tantummodo fieret, re-
liquis ab eo ſecedentibus. Nemo enim ſuperbo domino
libenter ſeruit Nemo etiam impune aduerſus deum ſuper-
bit. Etenim Senacherib rex Aſſyriorum captiſ aliquot Senacherib

Pſal. 17

Eccle. 23

Prouer. 11.

Prouer. 13.

Pſal. 16

Roboam

3. Reg. 12

Iudææ oppidis Hierosolymā obsidione premere coepit, blasphemias in deū Israēl dixit, seque dijs potentiorē asseruit. Ex quo hierosolymarū rex Ezechias perterritus, deposuit a regali purpura sacū induit, & supplex dñm orauit. Præualuerunt preces humiliantis se aduersus furorē impotentiamque superbi. Angelus dñi maiore parte Assyri exercitum prostrata, regē cum reliquis Niniuem redire coegit. Quo ille perueniens filioꝝ suoz manu interemptus occubuit. Hinc plane satis patet, q̄ fragiles, q̄ nullæ sint humani uirgēs si cum deo contēderint. Ad hæc superbus post iugum illos cum quibus iurgatus est, re atq̄ opere lædere affectat, ut uim roburq̄ suū ostenderet, seque ex illis esse probet, de quibus

Amos. 2
Sedechias
3. Reg. 22.

Amos propheta ait: Conterunt super puluerē terræ capita pauperū, & uiam humiliū declinant. Sedechias quoque filius Chanaā uolens uideri propheta, cū prospera regi Samarię Achabo predixisset, Micheæ contraria, que & eueniūt prophetanti colaphū infregit, dicens: Me ne ergo dimisit spūs dñi, & locutus est tibi? Vt irrogans igitur & uari gloria tumens, dum persuadere nititur se esse quod nō est, si quis contradixerit, impatiens iræ, ne manibus quidem tēperat, nihilque pēsi habet meliores se atq̄ honorabiliores afflicere iniuria, Ioab Dauitici exercitus ductor, nō potuit pati præfecturæ honorē laudemque militiæ: cū alijs pariter, & Amasam collegā suū amice alloquēs incautū interemit. Nullo itaque scelere abstinere superbia, nec rapinis, nec caecibus parcit, dum supra omēs eminere atq̄ excellere appetit.

Abacuc. 2
Abd. 1

Aduersus hanc per os Abacuc propheta spūs sanctus clammat: Vt qui congregat auaritiā malā domui suæ, ut sit in excelso nidus eius. Ad superbię aū uitium alios uirium confidentia simulat, alios rerum prosperitas hortat, alijs audaciā longus peccandi usus præstat, qui reuosiā cōscientiæ aculeo delictoz; assiduitate, neque hoim pudore ne quullo dei metu cohibent. In Abdia propheta Idumæā in crepat dñs & ait: Valde superbia cordis tui extulit te habi tantem in scissuris petra, exaltatē solium tuū, qui dicis in corde tuo: quis detrahet me in terrā? Et qm̄ supra q̄ decauit efferebatur Idumæus, consequenter dicitur ei: Si exaltatus

ueris ut aquila, & si inter sydera posueris nidum tuū, inde te detraham dicit dñs. Vt qui se oim fortissimū credidit omnium imbecillissimū euadat: & de illo quoque dicitur: Ar-

1. Reg. 2

ius fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore. Quod autem & superbi humiliantur, & humiles exaltantur. Benedab quoque Syriæ rex nobis exemplo est: qui Samariam cum innumera militum multitudine inuadēs gloriabatur q̄ puluis Samariæ non sufficeret. Puffilis populū, qui ipsum secutus fuerat. Deo autem arrogantiam eius nō cōsente, egressus rex Achab tantum cum septem milibus uirorum, & ducentis trigintaduobus fudit fugauitque eū, qui iam in manibus uictoriam se gerere credebat. In sequēti anno Isaielitarum parua manus centum milia Syrorum in pralio ceciderunt, reliquos fuga elapsos in oppido Aphec murus ruina oppressit. Benedab captus, qui sibi insuperabilis uidebatur, pro uitā supplicauit. Ninium etiā Assyrioz; Metropolis, cui dñs penitentit & humiliatæ pepererat: postremo tamē insolenter elatam repenti ruina concidere permisit. Ideo illi per Sophoniā superbiæ crimē obijctur dicentē: Hæc est ciuitas gloriosa, habitans in confidentia, quæ dicebat in corde suo: ego sum, & extra me nō est alia amplius, quōd facta est in deserto, cubile bestię? omnis qui transit per eam, sibilabit & mouebit manum: quasi dolens eam quæ fuerat iam non esse. sicut & psalmi sta ait: Vidi impium superexaltatum ut cedros lybani, uā suū & ecce non erat.

Benedab

Niniue

Psal. 36

Et in illos qui sanctitatis ostentatione alios carpūt.

Caput. III.

Vt qui de mortū sanctitate sibi plaudētēs alioꝝ uitā scarpunt, ut illis quos improbant, meliores uideantur. Talibus in Esaia minatur dñs, dicens: Qui dicunt recede a me, non appropinques mihi, quia immundus es, isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die, ecce scriptū est coram me. Qui se igitur spūs bonus suo ore extollit, dei damnabit iudicio, saluatore in euangelio dicente: Vos estis qui iustificastis uos, coram hominibus, deus autem nouit corda uestra; quia quod hoibus altum est, abo-

Esa. 65

Luc. 16

- Luc. 11 minatio capud deñ. Huicse rei n obis pharisei q̄q̄ propo-
nuntur exemplū, q̄ templū ingressus dñi se iustificat, & publi-
canū iuxta orantē accusat, publicano ip̄o nequior de tem-
plo exiit. MO JICU itaq̄ arrogātia fermentū, totā corrūpit
māllam uirtutū: & siquid boni sup̄edificat, corrūit. Quid
Prouer. 15. est em̄ quod Salomō in prouerbis ait: Domos sup̄bor̄ de-
molit dñs: nisi q̄a sup̄bi licet ope iteratū nō peccent, anio-
tū delinq̄unt, donū dei nō dei laudi sed suæ tribuēdo: Vn-
de iicit: Abominatio est dñi, ingr. ois arrogās: etiā si manus
ad manū fuerit, nō erit innocens. Et i psalmo ē scriptū: Sup-
bi inique agebāt ut q̄q̄q̄. Ceterū impossibīle est, ne qñ etiā
actiōe delinq̄at q̄ arrogātiā in se cōdidit. Sibi q̄ppe de
relicti, absq̄ gr̄a diuine fulcīmēto stare nullo mō poterūt.
Semp̄ aut̄ prius est, ut i corde superbiat p̄cōr̄ q̄ in ope: &
Prouer. 16. hāc reor Salomōis esse sententiā, dicētis: Cōrūtiōne p̄cedit
sup̄bia, & añ ruinā exaltaē sp̄is. Quod si itā affectiōe mali
interius cecidit, nisi repente culpā agnoscat & doleat, quō
nō etiā exterius iniqua opatiōe labet̄: quō dñi multos pro-
bitatis laude antire se extītimat, nō de alijs obloquet̄, nō
aliors̄ uitā carpet, & inlectatiōe lacessit: Quāobrē iterum
Prouer. 17. Salomō ait: Expedit magis ursæ occurrere rapus fœtibz,
q̄ fatuo confidēti sibi in iustitia sua. Non em̄ fama honesti
deperit, si a fera morderis: sed si linḡa perulantis iaculo
ictus fueris, periculū est ne inter infames cōputeris. Et li-
cet mala homo opinio de te innocēte tibi nō noceat, nocet
tū alijs, qui te sibi similitati fere corrigere negligit, et qua
si te autore in malo p̄seuerat. Incipit aut̄ & tibi demerit
to esse, si in tua infamia contēns lapsum proximors, Ideo
Prouer. 22. dicitur. Qui negligit famā suā, crudelis est. Melius est bo-
num nomē, q̄ diuitiarū mitat̄. In sua uero iustitia confidē-
ti ab ap̄lo dicit: Qui se existimat stare, uideat ne cadat. Et
alibi: Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ip̄e se
seducit: opus aut̄ suū probet unusquisq̄: & sic in semetip̄o
tantū gloriā habebit & non in altero. Illi quippe in altero
habēt gl̄iam, qui malunt laudari ab hoibz, q̄ a deo proba-
ri. His quidē nō tam uirtus ip̄a placet, q̄ umbra quædā si-
mulatioq̄ uirtutis; nō habetēs curæ ut boni sint, sed ut esse

- uideant. Et hoc quidē in causa est, ut se aliquis arrogāter ia-
cet, & alios cōtēmnat, & parui repute. Sed itāē condēnat
propheta dicit. Væ q̄ prædāris, rōne & ip̄e prædaberis: et
Esa. 33
q̄ spernis, nōne & ip̄e spernemis: Certissimū quippe est, q̄
malū a iusto iudice recipiet, & malū proximo suo machi-
nabit. Spreuerunt Hieremiā Ioannem & q̄ cū illo erāt, cō-
temptoq̄ eius consilio abierunt in Aegyptū: & gladius
Hierc. 42
tempoq̄ eius consilio abierunt in Aegyptū: & gladius
regis Babylonis, quē fugiebant, ibi occidit illos: cum in
terra Iuda si propheta audissent, a periculo tuti forent. Sper-
nunt etiā superbi eos q̄ in monasterijs deo feruūt: & q̄ se
ip̄o renūciarint, irridēt, ip̄i mox ridiculi futuri demōnjs
Sic fatua Michol uirū suū Dauidē derisit, ante arcam dñi
Paralip. 15
saluātē atq̄ ludētē, & Ephol lineo indutū. Hoc aut̄ regis
Michol
feruūtū q̄ gratū ē sset dño, sup̄bæ mulieris multicia offēdit.
Eam em̄ ob rem sterilitate damnat, ne de illo habeat libe-
ros quē deo deuotū despexit. Sic & impius Nicanor cum
Nicanor
exercitu missus a Demetrio Antiochiæ rege, accēdens mō
1. Mach. 7
tem Sion, ludibrio habuit sacerdotē, ip̄a sibi lauit sacrifici-
cia, & minatus est ferro se igni cuncta uastaturū, nisi Iudæ
& omnes qui ip̄m sequebantur sibi traderent. Occurrit illi
Iudas cum trium milium manu tantum, castraq̄ eius cōrū-
puit: cecidit Nicanor plurimi de suis desy, derati sunt, capti
& dextera superbissimi ducis ante portā hierosolymæ ur-
bis suspensa: ut omnibus pateret, spes eorum in contrarium
uerti qui diuina incessere præsumunt, palmis ita dicent:
Confundant̄ & conuertantur retrorsum omnes qui oderūt
Sion: sicut sicut fenem tectorum, quod priusquam euclat-
latur exaruit. Ab his liberati precatur iustus, cum ait: Misse
Psal. 128
Psal. 122
rete nostri domine, miserere nostri, quia multum repleti su-
mus despectione: multum repleta est anima nostra, oppro-
brium abundantibus & despectio superbis.
Quod superbi succumbat passionibus, et quæ sint
illa per quæ notantur superbi. Ca. IIII.
Passionibus præterea feruit superbus, immoderate gau-
det, intemperanter tristatur, supra modū sperat, infra
modum metuit: nihil ei temperamento constae
rationis quoniam in omnibus appetitum sequitur carnis:

Pfal. 17

Quamobrē in psalmo dicit: Fundamēta montū cōmota sunt, & conturbata sunt, quōniam iratus est eis deus. Alias mōtes intelligunt sancti propter diuinā contemplationis altitudinē: hinc superbos accipimus propter arrogantē elationē. Superbi ergo conturbant, quōniam iratus est eis deus. Quō admodū enim humilibus placatur, ita irascitur superbis. Quos autē deus abnuū & auerſat, fieri omnino non potest quin suae imbecillitati relicti conturbentur animis, & insipienter cōmoueant, curisq; superuacuis incessentur. Hinc est qd secundum a rege Persarū Afuero Aman pati non poterat qd Mardocheus Iudæus non sibi affurgeret, seq; nō adora ret. Ideo furore accensus a rege apud quē plurimū poterat exegit: ut Iudæi qui in regno eius erant, inernitione deleterentur, & cum his ipse Mardocheus in crucē actus periret. Sed uide quomodo deus deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Rex edoctus per reginā coniugē suam Hester, q̄ bene de illo meritus fuerit Mardocheus, detectis olim insidijs coniuratoris in ipsum, mutauit edictum, Iudæosq; liberæ conditionis esse iussit. Mardocheū uero post se primū fecit: Aman autē in crucē, quam ipse Mardocheo paruera actus est. Atq; ita omnia superbi uota in cōtrarium uersa sunt: & perniciēs quā alijs in seute cogitaret, ipsi contigit. I nunc superbe, preme alios ut te extollas, insidiare, machinas omēs intende, ut per alios: erumnas ad fastigiū alicuius dignitatis ascendas, dummodo scias iustissimū simul & potentissimū esse illum, quem offendis. Quod si præsentū honoꝝ cupidine duceris, quis erit finis concupiscendī: regnū adeptus aliud desiderabis, terra marisq; imperio potitus quæres si quis ultra alius lateat orbis cuius nondū dñs factus sis, & quo maior fueris, magis exaltari affectabis: ut de te quoq; propheta ad dñm conuertens conuertet & dicat: Superbia corū qui te oderunt, alcedit semper. Ascenderit & Nabuchodonosor, factus arbor fortis & procerus usq; ad coelū, & lata nimis, expandēs ramos usq; ad terminos terræ, solijs fructibusq; reſerta: non qd esset, sed qd tam magnus sibi uideretur. Et cum præ uisibus imperij sui neminē timeret, repente corruit, dicēte per

Pfal. 73
Nabuchodonosor,

Hester. 7

Aman.
Hester. 3

Dan. 4

angelum suum dño ac iubete: Succidite arborē, præcidite ramos, excutite folia, dispergite fructus. Itaq; cum omnū orientis regum potentissimus esset, ob supbia factum ita deiectus est, ut ab hominū quoq; coetu pulſus, cū bestijs in solitudine uitā ageret. Postea uero humilitatis deo misere tante regnum recepit, pristinaq; fortunæ restitui meruit. Quāobrem in hoc uno qdē p̄cipue discimus, quam quantū displiceat dño nostra arrogantia, tum rursum quantum placeat humilitas: de gbus in euangelio dicit. Omnis uallis implebit̄, & omnis mons et collis humiliabit̄. Mōtes hoc loco supbi intelligunt, ut est illud in psalmo: Montes sicut cæra fluxerunt a facie dñi. Et in alio psalmo: Tange montes & fumigabunt. Superboꝝ quippe gloria in fumo uanitatis laborat, humiles autē in luce resplendent ueritatis, cū exaltantur. Superbi uolucres cœli sunt, de gbus dicit: Omnia subiecisti sub pedibus eius, uolucres cœli & pisces maris ut Christi iudicio subieciti sint & hi qui mentis elatione insolescunt, & illi quorum uita inter mundanas fluctuat uanitates: & ut utrosq; Christo inuisos intelligas, ipse in euangelio dixit. Vulpes foueas habēt, & uolucres cœli nidos, filius autē hoīs non habet ubi caput reclinet suum. Alteri em terrenis negotijs dedit, auriat̄ student: alteri nihil magis curant, q̄ ut fama honoribusq; emineāt: utq; id adsequant̄, necq; hoies necq; deū offendere uerent. Desituit em eos ratio, ac ueluti pecora præsentia tm̄ aspiciunt, & futura quæ æterna sunt nō recogitant. Quod si quid etiā bñfecerint, suæ uirtuti non diuinæ gratiæ tribuunt. Cōtra quos clamat Esaias, dicens: Nunqd̄ gloriabif securis contra eū q̄ secat in ea: aut exaltabif terra cōtra eū a q̄ trahif, quasi diceret: Ista instrumenta nō uēdicant sibi laudē op̄tis, q̄ propria opificis est, & uos de bono illo, quod non tam a uobis q̄ per uos gestum est, totam gloriam uobis usurpatis. Cum omne bonum de sursum sit, & omne donum perfectū a patre luminum descendat in hominibus: ut quod ille iubeat, ipsi possint perficere.

Quod alij dignitate, alij humilitate laudari appetunt, alij deo quoq; se audent comparare. La. V.

Luc. 3

Pfal. 96

Pfal. 143

Volucres

Pfal. 8

Luc. 9

Esai. 10

Mat. 23

Alij sane per ambitionē magni apparere uolunt, et sicut saluator ait: Amant primos recubitus in coenīs, & primas cathedras in synagogis, & salutatio- nes in foro, & uocari ab hominibus rabbi. Qui ergo talia amat, peccat, non quod non liceat homini primo loco sedere, si id dignitas ipsa in qua est exigit: sed quod ex eo uoluptatem capere, arrogantia uitium sit. Itaque non erit nefas quod iustus esse praesidere, primam tenere cathedram: sed hoc affectare inanis gloriae gratia, nefas erit. Quinimmo si etiam in infimo loco sedendo ab alijs commēdari concupiens, humilitatis bonū hūanā laudis desiderio corrūpes, & de uirtute facies uitium. Et quoniam (ut diximus) mens animulq; supbor; neq; quietere, semperq; se magis ac magis engēs, eo quosdā prouexit uecordia, ut se deo cōparare ausi sint, deumq; contēptui habeat. Nabuchodonosor rex, cuius insaniam paulo ante retulimus: hoc tū pretermisso quod nūc dicemus, auream statuam erexerat, se in ea ueluti deū adorari iubēs. Et quoniam se supra hominem extulit, regno depositus cū bestijs uixit. Ad principē Tyri Ezechiele dicit: Hec dicit dominus deus, eo quod eleuatum est cor tuum, & dixisti deus ego sum: & in cathedra dei sedi in corde marie, cū sis hō & non deus. Hinc demū post cōmemoratas tātae elationis causas inferit, quod tradendus elenigenis esset, ipsi andus atq; interficiendus. Illos quoq; supbia deo se conferentium fuit, quōprimū ab oriente uenientes posuerant sibi sedem in terra Sanaar. Turrim em̄ edificauerunt, cuius altitudo ad caelū usq; educere decreuerant. Tam ijs stulta est supbia, ut etiam nulli mortalium possibilia praesumat. Inter aedificandum linguis confusi sunt, deinde per orbē dispersi, ita ut neq; intelligere alter alteri, neq; simul consisteret quierint. Senacherib Assyrior; rex (ut ante est dictū) deum Israēl blasphemare ausus, una nocte caesis ab angelo exercitibus, fugere coactus ē a moenibus Hierosolymae: ut bis quā obfederat: & cum Niniuem peruenisset, a filijs suis interemptus: Balthasar Chaldaeor; rex, quia uasis sacris, q̄ de Hierosolymis translata fuerat, bibit in cōuiuio, & idola uana colēs laudes dixit dījs, ante manu supra parietē scribē

Dañ. 3

Ezech. 28

Gen. 11

1. Reg. 19

Dañ. 5

te territus, deinde ipsius interpretatione scripturae, postremo nocte insequente interfectus est. Antiochus epiphanes & ipse in deū blasphemus, itaq; tumēs minabatur urbē Hierosolymā supra Iudaeor; corpora dirutus; se, & quae habitātium erat locus, facturū ut sit caeloz; sepultura mox uicē dolore correptus, ac toto tabefactoz corpore sero peremptus, aequum esse ait, ut homo mortalis deo immortalis sit subiectus: talia fatus uita decellit, de dolore tractatus ad acriter gehenne dolores, inferozq; supplicia. Documento est quod omnino nihil sit regū terra potestas, si caelēstis regis potestate comparet. Non ab simili fine consumptus est Herodes Agrippa. Sedens em̄ pro tribunali dīi concionaret, magno plauti exceptus dicentū, non humana uerba, sed diuina de ore eius fluere; non egit gratias deo, sed laudē illā totam sibi uēdicauit, quod deo conferendus uideret; ob hoc ab angelo percussus uermibus scaturire coepit, ac tam infelicis uitae qui sibi felicissimus uidebatur, uitā obijt, adhuc deierius ab immortalis uerme in inferno carpendus fuit a quibus cōsumptus est. Caius caesar (ut Iosephus refert) cultū sibi tāq; deo exhiberi iussit, statuam in capitolio posuit, se locuparetē dicitans, deinde in senatu interceptus deus esse desijt, ita ut ne hominis quidem in eo facies aliqua superesset toto tandem in cineres conuerso. Talibus imprecatur Ecclesiasticus dicens: Cōtere dñe caput principum & inimicor; dicitū, non est alius praeter nos. Grandis arrogantia fultaq; praesumptio, putare se singularem, & ab ijs qui prudenter iudicant, non ita magni haberi. Vnde praecceptum est: Non te extollas in cogitatione animae tuae uelut taurus, ne forte elidatur uirtus tua per stultitiā. Et alibi: Odibilis, inquit, corā deo est & hominibus superbia. Et rursum: Quid superbis terra & cinis? Quid est enim de quo gloriari possit aliquis, nisi de sola animi uirtute: qui autem gloriatur, in domino gloriatur.

Quod sancti quōq; lapsi sint per superbiam. Ca. VI

Nihil aliud habemus, quod non sit cum bris cōmune praeter ipsam animi rationem atq; sapientiā. Difficile est tū nequando in ipsam labamur mētē

Act. 12
Herodes

Eccē. 36

Eccē. 6
Ibidem.

elationem, neue aliqua laudis cupiditate interdum perstringamur, quandoquidem sanctissimis quoque uiris hoc contigisse scripturarum monumenta nobis testantur. Peccauit, inquit Dauid, ualde in hoc facto, cum numerare iussisset Israel et Iudam, censuque fuissent de Israele octingenta milia uirorum sortum de Iuda quingenta milia. Cunctis se peccasse feteretur subiunxit: Sed precor domine, ut transferas iniquitatem serui tui, quia fultie egi nimis. Quamuis autem eum poeniteret, de tribus tamen poene generibus dat unius optio, hoc est, ut septenis famis, ut trimetris fugae persequentibus inimicis, uel triuanae pestilentiae, morte consumpta sunt. Lugenti & in humilitate supplicata uenia tandem data: cessauitque interitio ac ualuitas pleribus. Hinc ille gratias agens dixit: Audiuit dominus & miseratus est mei, dominus factus est adiutor meus. Quoties igitur nos aliorum rerum successu quicquid efferrit contigerit, toties ad nos reueri humiliemur uentiamque precemur poenitendo: ne forte totam iram effundat deus in obstinatos, quos uindicam tempore aduersus poenitentes, misereturque supplicibus & ignoscit. Peccauit & Ezechias rex aliquando erga deum pietate notissimus, eleuatus est cor eius, postquam obsequio Assyriorum fuit liberatus, additque sint uitae suae quindecim anni, dato ne id futurum dubitaret signo per decem horas spaciū retro ducti solis. Et tunc quidem iactabundus regis Babylonij legatis ostentauit omnem domum suam opulentiam: propterea per prophetam audiuit diuitias illas ad Babylonem transferendas una cum liberis nepotibusque suis. Sed quoniam submisit se domino, dilata est calamitas ad regni successores. Ipse uero mali huius expers decessit, non tamen absque dolore eorum: quae post se nouerat esse uentura. Peccauerunt & discipuli Christi, orta inter se contentio, quae eorum uideret esse maior: Sed ab ipso uerax uirtutis precatore reprehensum sunt dicente, Gentilium non Christianorum esse ambire honores, & se magnificos apparere uelle. Vos autem non sic, inquit, sed quae maior est in uobis, fiat sicut minor: & quae precator est, sicut ministrator. Nam quae maior est, gratificabit, an quae ministrat, nonne gratificabitur: ego autem in medio uestrum sum, si

2. Reg. 23
Dauid

Psal. 29

Ezechias
Esaï. 39

Apostoli
Luc. 22

cut qui ministrat. Is igitur qui praeferi alijs concupiscit, gratiam utilitatem sapit: qui uero uel indignitate positus minoribus ministrat ea quae ad consequendam salutem necessaria sunt uirtutum praecipua, siue ad satisfactionem uitae opportuna subsidia, hic Christi discipulus sumus, humilitate deiectus, dignitate praefatus, non censens quod sua sunt, sed quae aliorum.

De superbia diaboli, & superborum damnatione. La. VII

Ille praeterea qui tumide arroganter se se gerere non desinit, hic diaboli discipulus similis & seruit erit. Diabolus quippe (ut in Iob legimus) rex est super uniuersos filios superbiae. Quid autem uilius, despectius, miserius, infelicitius, quam eius esse mancipium, qui & ipse propter superbiam caelo deturbatus lucem amisit, & in infernum conuersus tenebris & igni est addictus? Quid inquam dici aut cogitari foedius potest, quam ut homo ad similitudinem dei factus, conditionis suae oblitus, immundum imitetur spiritum, terribimam sequatur be-luam, immanissimorum sese subdat serpenti? Qui licet saeuissimus insolentissimusque sit, a sanctis tamen humilibusque dei seruis conculcandus & conterendus est in die iudicij: dicit re Michae propheta. Calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum uestrorum: in die qua ego facio dicit dominus exercituum: ut uidelicet tanto despiciabilior appareat malignus hic spiritus, quanto arrogantius contra deum creatore suum & dominum insurrexit. Dixit enim, ut in Esaia est scriptum: Ascendam super sydera dei, exaltabo solum meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aeglonis: ascendam super altitudinem nubium, & ero similis altissimo. O insatiabile malum superbia. In caelo erat, & adhuc altius prouehi cupiebat. Nam supra illud etiam caelum se ascendit: iactabat: de quo dicitur: Caelum caeli domino, terra autem dedit filijs hominum, supra sydera dei, supra altitudinem nubium, hoc est supra omnes angelicas uirtutes & potestates. In monte testamenti, in lateribus aeglonis: iuxta illud quod in psalmo legimus. Mons sion latera aeglonis, ciuitas regis magni: mons sion & montestamenti sancta ecclesia est: latera aeglonis in caelo purior nobis apparent: ideo sub hac metaphora signatus locus in caelesti gloria caeteris purior atque sanctior, in quo

Michea. 4

Esaï. 14

Psal. 47

summæ maiestatis principale habitaculum est. Illo igitur mens elata & temeraria cogitabat ascendere. Quò obrem ne ibi quò ubi erat quietè permanere. Ad ima terræ conuertit, dū se ad fastigia usq; cœlor; extēdit, dicitur; et: Quò cœti dīsi de cœlo Lucifer, q̄ mane oriebaris; conuulsi in terrā. Hoc in euangelio testat dominus, dicit; Videbam Sathana sicut fulgur de cœlo cadentē. Et Ioannes in Apocalypsi Vidi stellā de cœlo cecidit in terrā, & data est ei clauis putei abyssi. Idem alibi: Factum est, inq; præliū magnū in cœlo, Michael & angeli eius præliabant cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius, & non ualuerunt, neq; locus inuentus est eor; amplius in cœlo, & proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, q̄ uocatur diabolus & sathanas, qui sedet in uersum orbem, et proiectus est in terrā, & angeli eius cū illo missi sunt. De q̄bus in Iob dicit Et in angelis suis deus reperit prauitatē; in his uidelicet, q̄ una cum dracone in profundum deciderunt. Itaq; etiam illi, qui cum sequuntur supbe & elate se gerēdo, & sub potenti manu dei humiliari cōtēnendo, eodem loci cōuertat necesse est. Sordet em̄ uita eorum nauisq; facit domino, qui in superbiam eriguntur. Iohē propheta teste qui ait: Ascendet sceler eius, & ascēdet putredo eius, quia superbe egit. Superbor; igit sceler ascēdit, quia dereliquerunt odorē humilitatis fragrantiamq; uirtutis, & elato in cedētē supercilio aduersarij sequunt uestigia, ut cū eo damnēt in die illa, q̄n uisitabit dñs (ut Esaias inq; in gladio suo duro & grādi & forci sup Leuiathan serpētē ueterē & sup Leuiathā serpētē tortuosū, & occidet cœtū q̄ in mari est. Qui em̄ nūc uel circa aera istum nubilosum, uel circa terrā hanc montaliū sedē uersant, tunc omnes in baratro tartari terribili atq; horrendo concludentur. At tu si nolis cum his habere sortē, cōfortū quoq; fuge superbos. Rax est em̄ u qui illos; mores non imitetur, quos; consueudine uitur. Vnde psalmista: Superbo oculo, inquit, & insatiabili corde, cum hoc non edebam. Et scripturatum præcipuus illustrator Hieronymus noster; Nihil, inquit, a uertitia magis uitare cona-

Luc. 10
Apoc. 9

Apoc. 12

Iob. 4

Iohē. 2

Esai. 27

Psal. 100

tus sum, q̄ tumentem animum & erectam ceruicem; dei contra te odia prouocantem. Ob hoc quoq; supbus fuge, ne forte dum illis iungeris, cum ipsis simul turbine diuina uindictæ inuoluaris. Qui em̄ uitiosus libenter copulatur, licet moribus dissimilis sit, fauere tamen uitis; quo uidetur; & sicut a societate malorum non abhorret, ita mi nime mirum erit, si pœnæ quoq; eor; participes efficiet.

De superbo poena. Ca. VIII.

Valis aut̄ superbor; poena futura sit, præfata demōstrant. Nam si in uita quoq; interdum grauissime plectuntur, haud dubiū quin multo acerbiora passuri sint post mortem i inferno, nisi decedētium comes fuerit humilitas. Id quonq; ex his quæ diximus perspicue apparet, addamus tamen & alia quedam de scripturis, ut quo plures aduersus uitium istud sententias didicerimus, in uitando efficiamur diligenter. Per Esaiam superbis minatur dominus, dicit; Quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo. Et per Ezechiel: Adducam, inquit, pessimos de gētib; & possidebunt domos eorum, & quiescere faciam superbiam potētū & possidebunt sanctuaria eor;. Vtinam non de nobis ista exponi queant, quorum infideles Turci uicos, oppida, prouincias occuparunt, aras focol; profanantes, nullo die cessant in reliqua Christianor; regna debachari, captiuos abducere, pecora deprædari, uastare agros, cædibus grassari, & in nomen Christianū magis q̄ dici queat impie furete. Hoc perpetuo flagello nostra percutitur superbia, & tamē adhuc humiliari negligimus. Infidelium arma sine intermissione sequunt, & sauiendo prosperantur; quia Christiani principes inter se dissidet, inter se digladiant, & cū iunctis uiribus cōmuni piculo simul occurrere deberēt: id agūt, ut facilius quicq; reliquū est, Christiani imperij dissipet, et in impia infidēq; gētis ueniat potestātē. Cater; si quis hanc quā imminere cernimus calamitatē effugerit, & tñ scelere atq; supbia sese efferre nō desierit, neq; illā mto horribiliore et̄nā effugiet, quā futurā Malachias denūciat dicit; Ecce dies ueniet succēsa quasi camin; & erūt oēs supbi et

Esa. 13
Ezech. 7

Malac. 4

plum ingressus adolere incensum uellet, quod officii sacerdotis erat, continuo lepra perfunditur, redditurque ineptus cure & gubernaculo regni. In eius locum iussu et filio ut tam morte acerbiorē duxit. Sic igitur oculos superborum militat dñs: sic superbi ascendunt usque ad coelos, & descendunt usque ad abyssos: sic humiliat dñs peccatores usque ad terrā. Excelsi ergo fatura (ut Esaias ait) succident, & sublimes humiliabunt. Iterū ait: Dñs exercitū cogitauit hoc, ut detraheret superbiā omnis glorię, & ad ignominiam deduceret uniuersos in lythos terrę. Et rursum: Vx, inquit, corone superbię, ebrijs Ephraim & flori decedenti glorię exultationis eius. Quid est em̄ aliud humanę potentię ostentatio, nisi florum gloria, mane florens, uespere arefcens ac defluens, & oēm penitus amittens decore. Nullū tenet regnum perpetuū, neque diuitię stabiles, neque honor firmus.

Cuncta caduca, fragilia, uaria atque mutabilis: in quibus hominū superbiā dñi caput attollere nituntur: dum se stare putant, corruunt: Hoc est illud Hieremie lumbare, quo cū se pręcingere uellet, nequiuit: cōpulerat em̄ & nulli iam usui aptum erat: atque hinc captata occasio dñs, Sic, inquit, putrescere facit superbiā Iuda, & superbiā Hierusalē multā. Nemo igitur superbiat, quia om̄ipotēs est qui aduersat superbis. Vnquiscumque humiliet, quia deus est qui humilibus dat grām, dicente Baruch propheta: Constituit deus humilitate oēm montē excelsum & rupes perennes, & conuales replere in æqualitate terrę: Dicente etiam deo ipso in Ezechiele propheta: Ego dñs humiliavi lignū sublimē, et exaltaui lignū humile, & siccaui lignū uiride, & frondere feci lignū aridū. Hoc idē alijs uerbis expressum est in euāgelio, ubi dicitur: Om̄is mons & collis humiliabit, & ois uallis implebit. Et iterū: Dispersionē superbos dñs mente cordis sui, deposuit potētes de sede, & exaltauit humiles. Blantes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Ceterū sibi quoque terribiliter minatur superbi dñs, ubi ait: Et tu Ca pharnai nūquid usque in cœlū exaltaberis: usque in infernū descendes, ut uidelicet poena delicto respōdeat, & quoque altius eriguitur, tanto inferius labat & corruat. Hinc est ille

Esa. 10

Esa. 23

Esa. 28

Hier. 13

Baruch. 3

Ezech. 17

Luc. 31

Matth. 11

angeli in Apocalypsi clamor: Quantum glorificauit se & in Apoc. 18. delit: is sui, tantū date illi tormentū & lucrū. Et cū hæc idē sint, nōne fidelissimo cuius arrogantia salu atque superbiā maxime abhorrētū sit, & enitendū, ut humilitatem m̄suetudinē humanitatēque sequat: Id demū ita seruare poterit, si in om̄ibus ei qui om̄ibus præfedit parebit. Quam rem ut impensius præset, nunc de ipsa obediētia uirtute tractationem spiritu sancto fauente aggredimur.

De obediētia deo præstanda. Ca. IX

Primum omnium deo obediendum est, deinde alijs propter deum. Nemini autē in eo gerendus mos est, in quo offenditur deus. Om̄ia extrema prius perceptenda sunt, quę contra dei iussa, mandata, leges aliquid agendum. Nec unquam dubitandum, quin illud bonū æquumque sit, quod iustum a deo atque constitutum fuerit. Cuius unius sapientia nunquam errat, & bonitas nunquam a sui perfectione defleat. Cuiusque igitur ita ut oportet de eo peruisum fuerit, non inquit quare sic aut si aliquid ille iubeat siue mandet: sed tantum quod imperatum est, id persequi atque perficere curabit. Abraam iustum immolare iussus, non respondit quod in illo sibi promissum esset semen, quod in illo benedicendę erant gentes. Credit enim cuncta euentura quę deus promiserat, etiam ipso mactato, in quo promissa ista implenda erant. Ideo tacitus maturabat, quod iustum fuerat perficere. Denique filium unigenitū unice dilectum, ut deo obtemperaret, suis interfecisset manibus, nisi is qui iussit, rursum inhiuisset. Sic probatur, cū uni tantū esset genitor, omnium in Christo creditū constituit meriti pater: istas numerare iubet, in earū cōparatione filios habiturus. Amalechitarum regē Samuel propheta in frustra didicidit, cui uictō Saul rex pepererat, maiorisque pietatis exemplū præbuit Sammel, quia hōi non peperit ut deo obediret: a Saule autē tollitur regnū, & alteri datur: quia illi quē iustus erat interficere, uiuere permisit. Nō itaque pius, sed impius est habendus, qui dñi transgreditur legem, ut seruo indulget & blandiatur, magisque hominem ostendere metuit, mortale, fragilem, caducū, quā deū immor

Abraam
Gen. 22Samuel.
1. Reg. 15

talem, aeternū, om̄ipotentē, oim̄ quæ ubiq; sunt opificem,
 im̄ dñm̄ ac moderatōrē. Quid uxore, quid liberis in uita
 charius: legimus tamē illos qui de Babylone cum Eſdra
 sacerdote poſtliminio redierant, cum didiciſſent ex lege di
 uina non licere ſibi alienigenis mulieribus copulari: cum
 illis quas duxerant, diuortii feciſſe, ac de ipſis genitos abdi
 caſſe. Vincere em̄ debet oim̄ erga alios amoris affectū
 ſola deo parendi atq; obſequendi ſedulitas. Quæ profectio
 ſi nobis contigerit, nullus hoim̄ timor obſtabit, nullus pu
 dor, quin agamus, quicquid uel a dño, uel a pontifice, uel
 a collegij noſtri præpoſito iniunctū fuerit. Non timuerunt
 ſancti prophetae magnos reges coram arguere, neq; popu
 lo præbicip; aduerſa denunciare, cum a dño mitērent. Non
 erubuit Eſaias depoſito quo indutus erat ciliicio nudus per
 urbem incedere, & regū neceſſitudine nobilis pudendum
 de ſemetipſo detectis natibus ſpectaculū publice præbere
 quia ille qui ſuper om̄es eſt iuſſerat, ut per hoc Aegyptum
 & Aethiopiā ab Aſſyrijs deſpoliandā ſignificaret. Magno
 igitur animo omnibus in rebus diuinæ obtemperandum
 eſt iuſſioni. Cōtempſerunt apoſtoli impiorū contumelias,
 uerbera, minas oēs: & cum compellerent ne Chriſtū præ
 dicarent, reſpōderunt, deo magis q̄ hoibus obedire opone
 re. Et niſi dño noſtro obediſſemus, ne diligere quidē illū
 conuincemus. Si diligitis me, inquit, mandata mea ſerua
 te. Et iterum: Qui habet mandata mea & ſerua ea, ille eſt
 qui diligit me. Idem rurſum ait: Qui nō diligit, me ſermo
 nes meos nō ſeruat. Mentitur igitur quiſq; deū diligere di
 cit: & quod ille imperatur, hoc exequi negligit. Quod ut
 his proſiteris, operibus comproba: & quod promittendo
 ſacritas, uerum eſſe obediendo oſtende. Ad teſtandā erga
 deum charitatē nihil magis neceſſariū eſt, q̄ ipſa obedi
 entia uirtus: ut uidelicet facere ſtudeamus quod ille imperat
 & eo quod prohibet abſtineamus. Cuncta quæcumq; ſunt
 auctorē ſuum agnoſcunt, & ei obtemperant. Cælū terra, ma
 re, uolucres, pecora, piſces, nec animāria tantū, uerum etiā
 inanimata eandē naturā ſeruant, quæ illis ab initio eſt cola
 ta, & nunq; ordinē ſuū, quē a conditore acceperunt, trāſ

1. Eſdrē. 10

Eſa. 20
Eſaias,

Apoſtoli.

Actuum. 5

Ioan. 14

grediuntur. Vnde pſalmiſta dñm̄ alloquit & ait: Fundaſti pſal. 78
 terram et permanet, ordinatione tua perfeuerant dies, quo
 niam om̄ia ſeruunt tibi. Et in alio pſalmo dicitur: Ignis, pſal. 148
 grandis, nix, glacies, ſpūs procellarū, quæ faciunt uerbum
 eius, montes & oēs colles, ligna fructifera & oēs cedi, be
 ſtiae & uniuerſa pecora, ſerpentes & uolucres pēnata. Cun
 ctia igitur quæ ſubſiſtunt, uerbū dei faciunt, bruta utiq; ra
 tione carentia, ſenſibilia atq; inſenſibilia: & nos quoq; ille
 intellectū donauit, ueritatis cognitione illuminauit, aeter
 nis bonis dignos reddidit, nō faciemus: Creatori, redem
 ptori, ſaluatori noſtro nō parebimus? Non ille noſtra inde
 get obedientia, ſed nos illius indigemus imperio: qui ideo
 imperat aliquid, ut bona conferat obedientibus. Quæ autē
 his qui obediunt conferenda ſunt, obedire nolentes mere
 ri non poterunt. Qualia uero uel quanta ſint obedientiū bo
 na, docebo: ſi prius quibus poſt deū obediendū ſit, uideri
 mus.

Quorum imperio parendū ſit. Ca. X
Omnibus illis qui nobis iure præſunt, obedire nos o
 portet, dñm̄ modo id iubeant, quod diuinæ nō aduer
 ſatur iuſſioni, neq; corū qui præſidibus præſunt im
 perio. Ut temper maioribus honor deſerat in obediendo:
 dicente apoſtolo: Omnis anima poteſtatibus ſublimiori
 bus ſubdita ſit: nō eſt em̄ poteſtas niſi a deo, quæ aſit ſunt
 a deo, ordinata ſunt: itaq; qui reſiſtit poteſtati, dei ordina
 tioni reſiſtit: qui autē reſiſtunt, ipſi ſibi, inquit, damnationē
 acquirunt. Quoties ergo imperatū eſt, quod poteſtati quæ
 a deo eſt, conuenit, parere debemus ut deo. At uero cū ma
 le, impie, iniuſte aliquid iuſſum fuerit, malignitati eius q
 uſiſt reſiſtendū eſt, neq; quod fieri uoluit faciendū. Talis
 quippe iuſſio nequaq; ſequi ordinē a deo datę poteſtatis
 eſt eius qui abutitur poteſtate, prauitatē atq; nequitia. Id
 circo idem apłs ad Titū ſcribens non ſatis habuit dicere: Titum. 3
 Admone illos principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe,
 dicto obedire, ſed ſubiunxit, ad omne opus bonū paratos
 eſſe. Cum itaq; poteſtas aliquid iuſſerit, ſubditi mens ma
 ture pendat, utrum bonū an malū ſit quod iubetur. ſi
 bonū fuerit, pareat; ſi malū, parere caueat, ne deū offendant

Roma. 13

Titum. 3

Quod si nec bonū nec malū uidebitur, perinde ac si bonū
 esset obteperet. Satis est enim si malū non est quod iubetur.
 Bonum autē etiam si uisum nō fuerit, agere expediens erit.
 Bene em̄ agendo mala iubentē poteris cōtemnere. Vis, in
 quit, nō timere potestātē: bene fac, Fieri quidē potest ut po
 testas male officio suo fungens aduersus innocentiē faciat
 sed dñm audimus dicentē: Nolite timere eos q̄ occidunt
 corpus, animā autē nō possunt occidere, sed eū potius time
 re, qui potest corpus & animā perdere in gehennā. Quid
 nocuit sanctis tyrannorū impietas deos eorū contemnēti
 bus? Quibus illi uitam hanc breuē & caducā abstulerunt,
 ipsi deus dedit stabilem & eternā. Quos illi supplicijs affe
 runt, eos deus perennis gloriā immensiq; gaudiū corona
 inligniuuit. Igitur sicut recta honestaq; iubentis prædis
 imperiū totis uiribus exequi debemus, ita iniqua turpiq;
 imperantis minas intrepide cōtemnere. Sed rursum apo
 stoli preceptū est: Iurati obedite dñis carnalibus cum timo
 re & tremore & sinceritate cordis uestri, sicut Christo, nō
 ad oculum seruientes, quasi hoibus placentes, id est laudē,
 fauoremue hoim̄ aucupantes, sed ut serui Christi facientes
 uoluntatem dei ex animo, seruierēs sicut dño & non homi
 nibus, Dominis igitur fideliter ut deo seruientū est, prom
 pteq; obtemperandū, q̄s diu iussa eorū cum dei cōcordent
 uoluntate, nec ab æquo honestoq; uideant discrepare. Et
 si carnalibus dominis tanta animi sollicitudine obedi
 dum sit, q̄to magis dño spiritali, qui animarū nostrarū cu
 ram gerit, & illa duntaxat iubet quæ magis ad consequē
 dam pertinet salutem? Re cte itaq; hortatur nos apostolus
 & ait: Obedite præpositis uestris & subiacete eis: ipsi em̄
 peruiūlat, quasi rationē pro animabus uestris reddunt.
 Pontifici maximo ante alios parendū est, Christi em̄ uicē
 gerit in terra. Deinde ab illo ut nō cōueniui præsit con
 stitutus: omnibus deniq; q̄ ex eius autoritate ius habent q̄
 uolūt nobis imperādi, ut deo erit obediendū, emp̄tamen
 habita superiorū ratione, ne forte dum minoribus obedi
 mus, eos quibus & ipsi obedire debent offendamus. De
 inde partibus nostris obedire nos & natura suadet, & di

Math. 10

Ephē. 6

Hebræ. 13

uina lex iubet. Vnde ap̄s: Filij, inquit, obedite parentibus
 ur̄is in dño, hoc em̄ est iustum: honora præm tuū & matris
 tuā, quod est mandatū primū in promissionē, ut bene tibi
 sit, & longæus sis sup̄ terrā. Non utiq; sup̄ hanc terram, in
 qua & obedientes possunt cito mori, & inobedientes diu
 uiuere: sed sup̄ illā de qua propheta dixit: Credo uidere ho
 na dñi in terra uiuentū. Quod etiā filijs Ionadab a dño pro
 millum fuisse credimus. Vt em̄ preceptū pr̄is p̄ficerent, ui
 ni potu abstinebāt, & meruerūt audire dño dicēte: Nō de
 ficiet uir de stirpe Ionadab filij Rehabsians in conspectu
 meo cūctis diebus. Tunc autē conspectū dñi merebimur,
 cū totius obedientiæ nr̄æ unus finis fuerit, ut uidelicet hoī
 bus obediēdo deo placeamus. Qui em̄ ideo alicuius iussis
 obteperant, ut ab eo mercedē capiant, mercenarij sunt: q̄
 parē metuēdo, nequid mali patiant, serui sunt. Is uero qui
 neq; spe p̄mij, neq; timore supplicij, sed solo dei amore se
 subiicit ad obediendū alijs, nō mercenarius neq; seruus est
 sed potius filius p̄i æterni perpetua charitate deuinctus.
 Atq; ideo quidē uoluntarie seruit, sponte obteperat, nihil in
 quo deo gratificari se censet, agit inuitus. Hic certe cū psal
 mista sancto cōcineret poterit: Vt faciā uoluntatē tuā deus
 meus uolui. Tunc demū uera p̄fectaq; obediētia est, cum
 nostra uoluntas ex dei p̄dēt uoluntate. Cū uidelicet quod ip̄e
 precepit, facimus, nō quod caro ad malū prona suggerit.
 De isto obediētia genere est dictū: Melior est obediētia q̄
 uictima, & aulcatur magis q̄ offerre ad ipem arietū. Et
 alibi: Sacrificiū salutare est, attendere ad dātem, & discede
 re ab om̄i iniquitate. Quoniā autē nihil malū est, quod lex
 diuina non prohibeat, neq; boni quod nō imperet uel præ
 cipiāt, om̄iū prorsus abstinentia uitioꝝ, om̄iumq; exer
 citatio uirtutū obediētia est, ita ut ne fidei quidē sacrāmē
 ta proderent nobis, nisi ipsam obediētia coluerimus uit
 utem. Vnde gentium ap̄s Paulus: Circuncisio, inquit, ni
 hil est, & præputiū nihil est, sed obseruatio mandatorum.
 Et iacobus apostolus: Fides si non habeat opera, mortua
 est in semetipsā.

De obedientium præmio. Ls. XI.

phe.

Psal. 26

Filij Iona
dab.

Hier. 35

Psal. 39

1. Reg. 15
Ecclē. 35

1. Cor. 7

Jacob. 2

Videamus nunc quatenā bona pollicetur obedientibus dñs. Obediens inter aduerſa ſecurus eſt: dicente dei ſapientia: Qui me audiverit, abſq; errore qui eſcet. & abundantia perfructur, malorū timore ſublato. In Eccleſiaſte quoq; dicitur: Qui cuſto dit præceptū, nō expectetur quicq; mali. Iuſtis em̄ & aduerſa bene cædit, dum ea ferendo luperaut. Huic ſimile eſt quod in Eſaia loquit dñs & ait. Si me audiveritis, bona terræ comedetis. At uero apſi & ſancti martyres quos obedientes fuiſſe negare non poſſumus, anguſtias, perſecutiones & ſupplicia paſſi ſunt, quō ergo bona terræ comederunt, cum tribulationeſin uita tolerarint? Bona igitur terræ illa eſſe reor, quæ cumq; nobis materiā prebent exercendæ uirtutis. Multa aut̄ uulgo bona putant̄, quæ potius mala ſunt, quia peccandi occaſio nem licentiamq; ſuppeditant: ut ſunt diuitiæ quæ luxuriā alunt, & dignitates mundi atq; honores, quæ ſuperbiæ ſomenta ſunt. Poſt hæc in eodē propheta dñs ait ad domum Jacob: Vtinā attendiſſes mandata mea, facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, & iuſtitia tua ſicut rugites maris. Sed ſi pax erat diſcipulis Chriſti? quibus ip̄e dixit: Ite, ecce ego mitto uos uelut agnos inter lupos. Item injiciēt uobis manus ſuas & perſequent̄, tradentes in ſynagogas & cuſtodias, trahentes ad reges & præſides propter nomē meum. Poſtremo ait: Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meū. Quæ eſt igitur pax iſta, quæ obedientibus proponitur, ſi Chriſti diſcipulis non pax ſed odia hoim̄ offeruntur? De interiori ergo pace intelligendū eſt, qm̄ obedientis mandatis nō perturbant̄ animo, ſed ſemper in ip̄e futuro homi conquieſcūt, ac tanto magis iuſtitia operibus proficiunt, q̄to minus præſentibus bonis delinunt. Longæuitas etiam promiſſa eſt dicto audicibus: quā quidē beatioris uitæ æternitatē interpretari poſſumus. Nulla em̄ ſeculitas eſt, in hac lachrymarū ualle diu cōmorari. Illa ergo diuinitas longitudo, quæ ſinē non habet, ipſis qui obediunt proponit, dicente ad Salomonē dño: Si ambulaueris in uitiſis meis, & cuſtodieris præcepta mea & mandata mea ſicut ambulauit pater tuus, longos faciā dies tuos. Victoria

Prover. 1

Eccle. 8

Eſa. 1

Eſa. 48

Luc. 10

Luc. 21

3. Reg. 3

quoq; aduerſus inimicos obedienti ſpondeſt in Leuitico, ubi cuncta eis ex ſententia ſuccellura reſcendunt, qui demandata obſeruant, atq; iunct multa. Perſequimini, inquit, inimicos ueſtros, & conuert corā uobis: eadem repetuntur in Deuteronomio. Et in Paralipomenon libro legitur: Amāſiam regem Iuda cum ſynis congreſſurum centum talentis centum milia militum conduxiſſe: deinde ut uiri dei iuſtis obediret, dimiſiſſe conductitios, & cum paruo ſuorum numero ingreſſes hoſtium copias fuiſſe, uictoriaq; poſitum. Itaq; qui cum paucis uicit, uictus cum multis fuiſſet ſi non obediſſet. Dei quippe eſt (ut ibidem dicitur) & adiuuare & in fugā conuerti. Qui in pſalmo ait: Si populus meus audiſſet me. Iſrael ſi in dijs meis ambulaiſſet, pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliāſſem, & ſuppliciares eos miſiſſem manū meā. Præterea in proverbijs eſt dictū: Vir obediēs cōſequet̄ uictoriā. Pono præſiā uſtima uictoria illa eſt, qua ſpirituales proſternuntur nequitia, caro inimica ſpiritus, & utiq; diabolus, a gibus uincit ꝓnicioſiſſimum qd̄ eſt. Caterq; hos etiā facile ſubiugabimus, ſi obediētia ſanctæ armis muniri fuerimus. Diſcant nunc reges terræ, cui & ipſi parere debeant. Regni ſtabilitatem eſt obſeruationeſ mandatorū dei. Sic em̄ ait dñs ad He roboam: Si audieris omnia q̄ præcep̄o tibi, & ambulaueris in uitiſis meis, & feceris qd̄ rectū eſt corā me, cuſtodies mādata mea et præcepta mea, ſicut fecit Dauid ſeruſ meſ, ero tecū et ædificabo tibi domū ſidē, quō ædificauit Dauid domū, et madā tibi Iſrael. Ad Iehu q̄q; regē Iſrael locutus eſt: Quia 4. Reg. 10 ſtudioſe egiſti quod rectū erat, & placebat in oculis meis: & omnia quæ erant in corde meo feciſti contra domum Achab, ſiſti uitiſis ad quartam generationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael. Magiſt̄ tamen neceſſarium eſt hominis regnum, noſſe ſe ipſum regere, & animi motibus cum ratione imperare. Nec mirū q̄ obediētia merito regna cōſeruetur, quā dogdem nihil eſt, quod obediētium precibus denegetur. In pſalmo legitur: Moyſes & Aaron in ſacerdoubus eius, & Samuel exaudivit eos qui inuocant nomē eius inuocabāt dñm, & ipſe exaudiebat eos: in columna nubis loquebat̄ ad eos. Quare ait̄ hæc, corā me ſubiſixit Cuſto-

Deut. 7

2. Para. 25

Amāſias

Pſal. 80

Prover. 22

3. Reg. 11

Quia 4. Reg. 10

Pſal. 98

diebant teſtimonia eius, & præceptum quod dedit illis. Eadem Ioannis apoſtoli ſententia eſt in epiſtola dicentis: Quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata eius cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo, facimus. Obedientiæ poſtremo facit, ut inter amicos & diſcipulos Chriſti cenſeri mereamur, poſtea tandem cum Chriſto quocumque beati futuri. Vos, inquit, amici mei eſſis, ſi feceritis quæ præcipio vobis. Alibi autem ait: Si manſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei eritis. Vis audire maius hiis? Quicumque fecerit uoluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe meus frater & ſoror & mater eſt. Ad beatitudinis autem promiſſionem pertinet, quod in Hieremiâ clamans ait: Audite uocem meam, & ero uobis deus, & uos eritis mihi populus: & ambulate in uia quam mandauit uobis, ut bene ſit uobis. Hoc apertius diſcimus in euangelio, dicente ſaluatore: Si quis ſermonem meum ſeruauerit, mortem non uidebit in æternum. Et iterum: Oues meæ, inquit, uocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego uitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſcunque de manu mea. Cauillabunt aliqui & dicent: Deo & Chriſto obedientibus talia promittunt, non hiis qui episcopis uel libi præſectis parent. Audiatur ergo ipſum dñm ad illos quibus eccleſiam commedabat dicentem: Qui uos audit, me audit: & qui uos ſpernit, me ſpernit: qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me. Deo igitur patri teo monarche obediffe exiſtima, cum ſeniori tuo obedieris: & bonorum quæ hæc tenus dicta ſunt, te compotem fore ſpera, lecuritatis, pacis, iuſtitie, longeuitatis, uictoriae, regni, exultationis, cum Chriſto amoris, in deo beatitudinis.

De inobediencia pena. Cap. XII

ET cum tot bona obedientium ſint, haud dubium, quoniam totidem mala eorum, qui obedire contemnunt, habeantur. Ex his aliqua nunc breuiter perſtringenda ſunt, quod diſigentius ad obedientiam opus accingamur, cum cognouerimus quæ acerbè contumacium atque proteruorum inobediencia plecta. De illis qui mandata dei contempſerunt, primi Adam & Eua de paradifo eiecti, laboribus, miferijs, morti ſubduntur: non ſolum ipſi, ſed etiam omnes corp-

poſteritas penitus periret, niſi pro illoꝝ inobedientia Chriſti ſaluatoris obedientia ſatiſfecerit. Iſraelitico populo obedientiam fugere gètes, quas dño deleri iubere, ipſi pro inobediencia reſeruarant, neque uultu fuerunt interfecerant. Regnum Iudeæ a Saul ad aliam tranſferunt domum, quia contra mandatum dñi Agago Amalechitarum regi capto pepererunt: mox enim ipſo a Paleſtina uicto atque interempto Dauid dñi iuſſu rex creatus eſt. Propheta miſſus in Bethel ut aduerſa denuntiaret domui Hieroboam: & antequam hieroſolymam rediſſet, ne quid guſtare iuſſus, comedit & bibit: cuique iter ſuum arripuiſſet, a leone oppreſſus in uia ſuffocatur, dicente dño: Quonia non obedisti ſermoni meo, non infereris in ſepulchrum patrum tuorum. Anathemate interdictionum fuerat, ne quis hiericonem ſolo equatam ruruſum erigeret. Ahiel de Bethel quoniaſi id præſumpſit, una cum liberis repetèntiam morte ſublatus eſt. In Aſſyrijs qui Samaria reſederat, leonum feritas graſſabatur, quia deum Iſrael contempſerant. Idcirco in Eſaia dicitur: Ve qui contradicisti factori tuo. Et in euangelio ipſe factor noſter ac dñs: Qui ſpernit me, & non recipit uerba mea, habet qui iudicat eum, hoc eſt condemnent: iuxta illud, linguaſi ſuis dolofe agebant, iudicet illos deus: & in multis alijs ſcripturæ locis iudicare poſſum eſt pro damnare. Sedechias etiam quæ Nabuchodonosor uictis hieroſolymis regem conſtituerat, domino non obediuit, neque ſerui eius, neque populus terræ, & a rege quæ defecte: ob hoc Chaldei capta urbe, ipſique cum ſuis cõphelo & ad regem perducto, liberos eius trucidarunt, & ipſi oculos eruerunt, atque cathenis uncti in Babylonem una cum reliquis omnibus abduxerunt: tanta illi calamitati fuit, domini monitiſi non obediffe. Cæterum non minoris criminis reus eſt, qui non parat illis, qui a deo deſtinantur uel conſtituuntur, ut inſtruant nos aliquid ac doceant, ſiue ut præſint nobis atque impertent. Hi ſunt primo angelici de celo ſpiritus: deinde pontifices, prophetae, principes, genitores, mariti, & omnes qui uel publico uel priuato iure præſerunt atque præſtant. Angelis non obediuit uxor Loth, cum de Sodomis fugeret: admoniti enim ne poſt reſpicerent, reſpexit et cõuerſa eſt ſtatua ſalis, nõ quod ipſa ſapies eſſet (ſal enim

1. iohan. 3

Ioan. 15
Ioan. 8
Mat. 15

Hier. 7

Ioan. 8
Ioan. 10

Luc. 10

Gen. 3

dic. 2

1. Reg. 15

1. Reg. 3
3. Reg. 133. Reg. 16
4. Reg. 17Eſai. 45
Ioan. 12

Hier. 37

Gen. 19

pietiam designat) sed q̄ alijs ad cauendū inobediētia ul-
tū sapientiam ministraret, suo casu oēs deterrendo. Pontifi-
ci autē & principi dicto audientes non fuere illi, quos ulci-
sci uoles dñs ait. Separeť omnis multitudo a tabernaculis
Chorā, Dathan & Abyron, qm̄ uocati a Moyse & Aaron
rñderunt non uenimus: tunc illi uitui, terrā hauri ablorp-
si sunt. In lege quoq; q̄ uoluerit exequi sacerdotis imperiū,
morte affici iubet. Et in euangelio non acquiescēs iustis re-
cleisā pro ethnico habēdus est & publicano. Apostolus itē
præcipit dñs, dicens: Quicumq; non receperit uos, neq; aa-
dierit sermones uestrōs, exeuntes foras de domo uel ciuita-
te, excutite puluerē de pedibus uestris. Amen dico uobis,
tolera-tilius erit terra Sodomorū & Gomortheorū die iu-
dicij q̄ illi ciuitati. Hi quippe q̄ predicationes audierint,
miracula uiderunt, religionē receperunt, si carnī magis q̄
spiritui obsequētes fuerint, grauius punient, q̄ illi q̄bus nō
est p̄dicatum. Prophetis etiā uť doctoribus probatis ac san-
ctis, qui nos recte atq; fideliter instruunt, nolle obedire dā-
nabile est. Quendā dñi iter ageret, & propheta iubēti uul-
nus infligere recusaret, protinus leona moribus peccatū
legimus: quod futurū ipse propheta docuerat, dicens: Quia
noluisti audire uocē domini, ecce recedes, & percutiet te
leo. Ad Ioam regem & populū Iuda, q̄ post gētilium rñū
conuersi fuerant, mittebat dñs prophetas, ut reuerterēt sibi
aut abiret ut obedirent, ut etiam ad se missis necē inferēt.
Etenī Zachariā iocidatē sacerdotis filium prophetantē lap-
idibus in atrio tēpli obrauerūt, rege ipso iubēte. Sed nō mul-
to post maxima pars illorum in prelio a Syris prostrata, et
rex a feruis suis domi interceptus poenas dedere. Amalias
rex Iuda cum obediuit prophetae, de hostibus triūspauit:
cū obedire noluit, uictus est. Deinde suorū etiā in iudis
exceptus atq; p̄ptus. Et nos profecto si nostris prophetis
id est diuini uerbi præceptoribus non paruimus, deo ul-
ciscēte ueritate necesse erit: & isti q̄ nunc nostre salutis cō-
sultores sunt, in die iudicij erūt accusatores. Cecinimus uo-
bis dicent, & non saluati, lamētauimus & nō planxistis:
neq; uirtutis exhortatiōes admittēdo, neq; postq̄m̄ p̄ce-
nitentiā suscipiēdo. Dñs ē terra siue p̄fectus nō iniqua iu-
uentibus obtempere nolle p̄ncipio sum est, Saul regis filius

Num. 16

Deut. 17

Mat. 18

Mat. 10

3. Reg. 20

2. Para. 24

2. Para. 25

Math. 11

Ionas necius regij edicti, quo cauti erat, ne q̄s prius ali-
qd̄ gustaret, q̄ cum inimici configerēt, de fauo mellis ca-
si regio comedit: & cū ob hoc regi de euius belli consulti-
dñs nō daret rñlum, Ionathas morti addicif, sed qm̄ igno-
rantē excusabat, pp̄b̄ intercedere liberatus ē. Quod si etiā
ignorater peccati irascif deus, quāto magis ei, q̄ icris prude-
fē q̄ delinq; & p̄sūdū suorū cōiunaciter spernit impiaē
Sperneda n̄ sunt, si impia fuerint, sicuti fuere Pharaonis re-
gis, cū obstetricibus imponeret, ut hebraeorū mulier: mal-
culos foetus inter obstetricidū p̄focarēt, q̄bus (ut ait scri-
ptura) qm̄ regi non paruert, b̄nfecit dñs. Cū em̄ illicita
iubeat, tunc deo, non hominibus erit obediēdum. Parēti-
bus quoq; non inhonestā imperantibus obsequē obediē-
tiamq; denegare, mortifera habetur: subde legem: Filium cō-
tumacem, proteruum, monita patris & matris non audie-
tem, lapidibus obrui. Ad hæc si longitudo uitæ promittit
reuerenti patrem atq; matrem, nonne mors manet illum, qui
per inobediētiā parētes offendit? Vnde Salomon in pro-
uerbijs ait: Qui affligit patrem & fugit matrem, ignomi-
niosus erit & infelix, Vxor etiam si mariti iussionibus nō
indignis reuenerit obtempere, peccabit. Cui a domino est
dictum: Sub uiri potestate eris, & ipse dominabitur tui.
Hoc Paulus ap̄s affirmat ad Corinthios, dicens: Omnis uiri
capit Christus est: caput autē mulieris, ut. Et ad Ephesios:
Mulier uiris suis sicut dño. Et ad Colossenses: Mū-
lieres subditæ estote uiris subditæ, sicut oportet in dño. Idē
altruit ipse apostolus: princeps Petrus: Et mulieres, inq;,
subditæ sint uiris suis. Certe non aliam ob causam ab Afu-
ro Persarum rege Vasthim repudiatum legimus, nisi quia
per interuentionem ab illo uocata uenire contempsit: & hoc
quidē egit ille sapiētum consiliū secutus: ut oēs mulieres
discant deferre honorē uiris, & non minus obediētā q̄ fi-
dē p̄stare. Quod si omnī de q̄bus locuti sumus, iussioni-
ac mandatis nos parere atq; obsequi diuina lex iubet: pro-
fecto q̄ illis non obedierit, ne deo qdē obediēte conuincet.
Et cū dictum sit: Si uis ad uitā ingredi, serua mandata: nō-
ne obediētā minus seruans ingredies ad mortē, & uitæ

Reg. 14

Exo. 1

Deut. 21

Prouer. 19

Gñ. 3

1. Corin. 7.

Eph. 5

Colo. 3

1. Pet. 3

Hester. 1

expers in interitū conuert sempiternū: Quid ē em̄ qđ psal. in furore sp̄s dñm affatur & ait, Maledicti qđ declinat a mandatis tuis; nisi quia a mandato declinantes cū illis futuri sint, qbus dicit: Ite maledicti in ignē aeternum, qui parati sunt diabolo & angelis eius: Cūq; dicat dñs: Obediētia uolo & non sacrificium: quid quāto prodest hostias orationesq; offerre, & ei quē laudas, quem deprecaris, cui supplicat, obedire nolle? Iure igitur ac merito seruus ille qui cognouit uoluntatē domini sui, & non se preparauit, & nō fecit secundū uoluntatē eius, plagis uapularib; multis: nulli non ad numerū referi, qui in finitum est in inferno, sed ad plagarum grauitatē, qua sola inter se differunt pene damnatorum, ut q magis peccauit, acrius torqueat. Non solum igitur poenis aeternis, uerū etiam amarissimis afficietur & illi qui cognouerunt, & non obedierunt. Porro ut omnia mala quae cotinacibus propolita sunt effugiamus, & simul bona consequamur sempiterna. Christus dñs ut in omnibus, ita & hac in parte nobis imitandus est. Ipse ad patrem: Non sicut ego uolo, inquit, sed sicut tu. Et alibi: Sicut mandauit dedit mihi pater, sic facio, Christus itaq; dñs noster factus est obediēs usq; ad mortē, mortem autē crucis: propter quod & deus exaltauit illum. Si ergo cum Christo exaltari cupimus in gloria, cum Christo prius prosternamur in humilitate, deo ante omnia obedientes, deinde hominibus illis, quos iussa exequentes domino seruimus. Illos uoluntatem nostrā uoluntati semper praeramus.

De patientia calumnias. Ca. XIII

Profecto si humiles, si obedientes fuerimus, crimis etiam in omnibus patientes. Nihil erit qđ illis turbare mentē poterit, qui se totum diuinae subdidit uoluntati. Nō igitur incongruum erit, si nunc de patientia uirtute uerba fecerimus. Patientia est animi quaedam constantia, quam nec iniuria irritare, nec incommoda quae uenturae. Patientia semper iuncta fortitudini est, ita ut mutua inter se ope conexas & iniurias quide submissē ferant, & aduersa alacriter tolerent. Hoc totum autē qualecunq; sit, unum nunc concedamus patientias, quandoqdem tam hominū iniurias, q; casus aduersos pati dicimur, cū acciderint. Pri-

mū igitur in oibus patientiā conseruemus, meminerimus nullū omnino ea in re malū esse, qua nō offendit animū nostrum. Quid est autē qđ ille offendi queat, praeter peccatū: Solū ergo peccatū cauendū nobis erit, quia malū est. Caetera quaecunq; cōrigerint, a quo animo ferenda, quia nec bona, nec mala sunt, sed inter bonum malūq; media. Quibus si applicueris uirtutē, bona erunt: sin uirtutū, mala quidē. Veluti aquae potus cum uinū additur, sapit: cū uenenū, interimit. Ita sane aduersis rebus quoties animi patientiam accommodauerimus, non solum nō nocebunt, sed etiā procedunt, ita ut materiae nobis suppediant sperandae beatitudinis. Apostolica quippe sententia est: per multas tribulationes oportere nos introire in regnū dei. In psalmo quoq; patientibus dicit: Surgite postq; sederitis, q māducatis panē doloris. Breue est quod patimur, eternū quod speramus. Ideo Ecclesiasticus ait: Vtq; ad tempus sustinebit patiens, & postea redditio iucunditatis. Et apostolus: Existimo, inq; q nō sint cōdignae passiones huius temporis ad futurā gloriā, q reuelabitur in nobis. Quamobrem idē exclamatur et ait: Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius. Patienter ille qđē talia perulit pro Christi nomine, nunc cū Christo bonis fruitur sempiternis. Quid ergo tam graue, tā triste atq; acerbum esse potest, quod non sit libenter subeundum proposito tanto praemio? Si persecutione inquietaris, audi dominum dicentem: Beati q persecutione patientur propter iustitiam. Si uerbis peulanti bus lacesseris. Beati estis, inquit, cum maledixerint uobis homines, & persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum aduersum uos mentientes propter me, gaudeat & exultate, quoniam merces uestra copiosa est in caelis. In perierendis igitur calumnijs, imitemur Moysi manū uenturam, pro illis a quibus procaciter iactatus fuerat, sollicitus orauit: precibusque eius annuens dominus Mariam quae de illo immodestius oblocuta fuerat, lepra exulceratam sanauit restituit. Imitemur Saulis aequanimitatē, qui iam rex creatus cū ab inuidis probro afficeret, dissimulauit se audire, & suppatores suos qui uleisci uolebant inui-

Psal. 118

Luc. 12

Mat. 26

Ioan. 14

Act. 14

Psal. 126

Ecc. 1

Rom. 8

Ibidem.

Matt. 5

Moyse

Num. 12

1. Re. 10. 11

Saul.

2. Reg. 16

riā, prohibuit qdē, abstinetiq; uindictā. Imitemur & Dauidis humilitatē, q; Semein non modo maledictis, uentūtiā lapidū ictu se prouocantē lædi uertit, atq; inoffensum dimisit. Cū em̄ filij Abfolonis p̄meret̄ seditionē. Forte, ingi, respiciet dñs afflictionē meam, & reddet mihi bonū pro maledictione hac. Imitemur et Sarā Raguelis filiā, q; qm̄ anteq; ducta esset, septē maritos amiserat, ab ancillis interfecitrix uiros; fuoq; iniq; compellabat; eaz; tū perulantia tacita sustinuit, tm̄ dominum p̄ccata, uti se ista contumelia liberaret, exaudita octauo uiro desponsatur, Tobiz iuniori dominocq; fauētē cū illo feliciter uiuit. Tu quoq; beatus eris, & preces tuæ ad aures domini sabaoth peruenient, si cum psalmista dicere poteris: Qui inquirebant mala mihi locuti sunt uanitates, & dolos tota die meditabant: ego autē tanq; surdus nō audiebam, & sicut mutus nō aperies os suum, & factus sum sicut homo non audiēs & non habēs in ore suo redargutiones: quoniam in te domine speraui, tu exaudies me domine deus meus. Sic certe exaudita est Chananea mulier pro filia supplicans, quando canibus comparata humiliter resposiois int̄mam cordis patientiam indicauit.

De patientia persecutionis. Ca. XIII

2. Timo. 3 **P**auli apostoli, in quo Christus loq̄batur, sentētia fit: Omnes qui pie uolunt uiuere in Christo Iesu, persecutionē patietur. Quid de aliorum inuidia q̄rimur, si ea ipsa testis est nostræ in deum pietatis ac religionis. Dñs noster Iesus Christus malorum inuidiam passus est. Cum ab hominibus expelleret immundos spiritus, dixerunt: In Beelzebub eijcit daemonia. Idē sola uerbi uirtute morbos curat, mortuos suscitatur, & aiunt: Non est hic homo a deo q; habebatur non custodit. Si ergo pro benefactis male auditi iustus & innocēs dominus, quare cum detractationes accipi, irascitur peccator feruus? Ille apostolis suis dicebat: Si mundus uos odit, ferteote quia me priorem uobis odio habuit: si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret: quia uero de mundo non estis, sed ego elegi uos de mundo, propterea odit uos mundus. Quoties ergo patimur quæ in carne passus est dei filius, quæ passi sunt electi

LIBER SEPTIMVS DE CHARITA. 445
ferui eius, equo anio toleremus. Nō est seruus maior dño: aut fateamur nos, q; multoq; criminū confesi sumus, indignos esse iniuria, & illū dignū q; peccatū nō fecit: uel illos qui spūctō repleti erāt, & tamē infestationibus impiorū hoim carere nō poterant. Quod certe fieri nemo, nisi stultissimus fuerit, potest. Dñs igitur oim̄ innocētissimus, oim̄ optimus, falsis criminatōibus circūuenit & tacet, accusat & nihil respondet, ab hoibus disjunctat hoim̄ angelorūq; conditor atq; dñator, & sustinet. Nos uero in peccatis geniti, in uanitatibus enutriti, nos in quā omnibus iniurijs digni, etiā ad leues offensas excādelctimus, ringimur, furore replemur. Quod si paulo diligētius conscientiam nrām examinabimus, inueniemus, nihil mali nobis nō iure ac merito accidere. Nam licet illū a q; accepimus iniuriā nuncq; offenderimus, offendimus tamē deū in multis. Ideo quicquid etiā ab illis quos nō lesimus patimur: ex iusto dei iudicio prouenire sciamus, seramulq; mollior ac modestior iuxta illud Michæe propheta: Irām dñi portabo, qm̄ peccauit ei, donec causam meā iudicet, & faciat iudiciū meū, & educet me in lucē, & uidebo iustitiā eius. Irām ergo domini perq; humiliter toleremus, quia peccauimus; tūc autē ab eo speremus lucē, cum p; peccator: poenitentia iram placauerimus. Neq; em̄ aliter egit Iatro in cruce, cū fateretur iuste se pati & digna factis recipere, & conuersus ad saluatōrē clamaret: Memento mei dñe cum ueneris in regnū tuū. Ob quā tolerantia subiectionē meruit & ipse in uitari ad lucē, dño respondēt: Hodie mecū eris in paradiso. Tunc om̄is poena illa delinquentis uersa est in gloria poenitentis, cum se poena dignū diceret, seq; illi cui peccauerat cōmendaret. Porro qm̄ inimici inuidia uitę tuę insidiat propono tibi illā erga Saulē regē Davidis patientiā. Sepius ab ipso ad necē peritus fugiēdo declinabat periculū. Bis quidem potuit capitale inimicū suā interimere manu, sed non luit. Quā cōstantia dignissimus uisus est, q; ei in regno succederet. Vnde confidēt postea locutus est: Si reddidi retribuentibus mihi mala, decida merito ab inimicis meis inanis. Et iterū: Cum ijs qui oderūt pacē, eram pacificus. Hoc plane patientiæ genus cōmendatū est nobis in euangelio,

Michæe. 7

David

Psal. 7

Psal. 119

epetendi locus, cū p iram delinquēdi imminet periculum
ū hoc cōtulerit, tam lente ferendū erit damnū q̄ iūi mu-
li Ezechias Hierosymarū multę sanctitatē stex. Cū em̄ per
prophetā didicisset, oēm gazā quā legatis regis Babyloni
orū gloriabūdus ostētauerat, ad Babylonios q̄q; transferē-
dam, nō est anō turbatus, nec tristitia deiectus, sed uolun-
tati dñi nihil refragatus. Bonus, inquit, sermo dñi, sit tū
pax eueritias in diebus meis, quid tu rande quereris opes
tibi ereptas, quas Christus dñs ap̄lis suis interdixit? quas
plurimi ut liberius expediti utq; deo seruirent, sponte abie-
cerunt? Laxare potius oblatam tibi occasione uitę perfe-
ctioris ineundę, dicente dño: Si uis perfectus esse, uende
om̄ia quę habes, & da pauperibus, & ueni sequere me.
Laxare q; tibi impedimēta sublata sint sequendi illū, qui
sequentibus se non terrenas opes largitur, sed celestes: nō
fragiles, sed æternas. Crede igitur prophetę dicenti: Meli-
us est modicū iusto super diuitias peccatoris multas.

De patientia morbi et aduersitatum. La. XVI.

Si qua præterea corporis ægritudine laboras & morbo
uchemēter afficeris, caue ne per impatientiā deū offen-
das, & grauius animo ægrotare incipias q̄ corpore.
Corpus hoīs fictile uas est, corruptioni obnoxium, solutio-
ni proximū, morti semper opportunit: quod etiam si nulla
aduersa infestat ualitudō, senilis tamē ætas carpēdo con-
sumit. Thesaurus atē in uase isto fragili animus est, quem
nulla uis potest offendere præter peccatū. Peccas autem, si
morbi molestia fers impatienter. Quę igitur demētia est,
cum corpus languore torquetur, committere ut etiam ani-
mus impatientię peste lædatur. Gratiās deo age æger, gra-
tias age sanus, & tolerantię merito ad æternā peruenies sa-
lutem, ubi nec morbos ultra tibi mēbis, nec mortē. Hęc sunt
illa duplicia, quę accepisse Job memorat post humiliter
toleratas erumnas. Cum em̄ ditissimus inter municipes su-
os fortunatissimulq; esset, amisit simul facultates, iumenta
seruos, liberos, oim̄ in suo corpore membrisq; sanitatē, &
tamen nihil interea sultum de ore eius prodijt: sed si bona
inquit, de manu dñi accepimus, mala quare non tolere-
mus? dñs dedit, dñs abstulit: sicut dño placuit, ita factum

4. Reg. 20
Esa. 39

Math. 19

Plal. 36

Job.

est: sit nomē dñi benedictū. Tobias inter oēs, qui de Sa-
mana in Assyriā translati fuerant, pietate notus, casu cæ-
cus efficitur: sed qui melius animo q̄ oculis cernebat, non
fuit ideo tardior in proposito uirtutis, sed feruētor. Ocu-
lis captus gratias egit deo, fide iterq; ei seruans, ut antea
fecerat, nihil commisit, quo ea calamitas ipsi grauis esse
uideretur. Flesse uero & orasse fertur Ezechias, nō tamen
ob ægritudine in qua erat, sed propter mortē quā formida-
bat, incertis de dei iudicio. Nec em̄ ante dicitur contrita
us gaudisset: Dispone domui tuę, quia mori morieris
tu, & non uiues. Præterea q̄ paruo nocumētō sint hoī mor-
bus & inopia, Lazari mendici ulceribus pleni exitus pro-
hauit: exiguo temporis momētō miser fuit, si miser dici
debet qui non peccat, sed mox a corpore secedens ab ange-
lis translatus est ad æternę felicitatis locum, omni profus
liber molestia repletusq; lætitia ineffabiliū bonis. Quic
quid ergo nobis ad beatitudinē transiturus non uidetur ui-
am impedire, tolerabile est, & iustę quęrelę causam dum
uirtuti nihil officit, excludit. Ad illa ueniamus, quę falso
fortuita mala nuncupantur, cum nihil sit quod non prouiden-
tia diuina contingat. Ea sunt terrę marisq; pericula,
proserpiones, exilia, carceres, tormēta, cædes, incendia,
cætęraq; id genus multa. Quę ut fortiter perferantur, pri-
mo sciendū aduersa quęq; in hac uitā necessariō euenire,
& tam bonis q̄ malis esse cōmunita: sed iustus bona esse,
iniustus uero mala: si modo castigati non se, correxerint.
Porro istę aduersitatū causę sunt. Iustus ideo accidit, ut
per patientię uirtutem maiora uereant præmia, ac ne forte
prospero rerum successu elati abanē. Vnde colaphizatus est
Paulus, ne magnitudine reuelationū extolleretur: afflicti
martyres, ut cumulatius remunerarentur. Iniustus autē ob
hoc tristitia contingunt, ut ad iustitiā reuertant: & si redire
noluerint, iuste condemnentur, æternisq; mancipent sup-
plitijs, quorū duritia temporalibus contusa malis, molles-
cere nequiuit. Si aduersa patris, & scripturę diuinę fidē
præstas, negare non potes, q; a dño diligaris. Ego quos a-
mo, inquit, arguo & castigo. Aduersitōnū igitur diuini er-
gare amoris habes, quoties aduersis conuerteris, quorū

obitæ. 2

Esa. 38

Esa. 38

Lazarus
Luc. 16

Paulus.

Apoca. 3

calamitatū procellis iacturis. Fruantur suis delictis luxuriosi, ut uero dño tuo placere studens asperitibus te exerce. Arctā em̄ & angustā uia est quæ ducit ad salutē, lata atque ampla quæ mittit in perditionē. Hinc est q̄ sanctissimi homines prospera mūdi contēntes, renūciātesq; presentibus bonis, tolerāt spontaneā paupertatē, ieiunāt, eluritur sicut, algent, uigilāt, orant, peregrinant, laborant, nunq̄ conuiescunt: ut p̄ dura atq; aspera uicitis uoluptatū illecebris, debita uirtutū p̄mia percipiant, & pro breui afflictio nē aeternā capiat beatitudinē. Contrariū ergo a dño, ne cum hoc mūdo damnemur. Pugnemus cū calamitatibus ut cū uicerimus, coronemur. Nauigantū ars atq; doctrina nō in trāquillo, sed in tēpestate probat̄. Militis uirtus in certaminis discrimine nocet. Christianus an deū diligat, aduersitatibus experit. Nec potest esse Christi famulus, q̄ cum illo laboriosa atq; difficilia subire recusat. Qui non baiulat, inquit, crucē suā, & uenit post me, nō potest meus esse discipulus. Et iterū: Qui uult uenire post me, abneget semetip̄m, & tollat crucē suam, et sequat̄ me. Etsi q̄q; in regno ipsius ad dextrā & sinistrā suā sedere petierāt, respondit: Potestis bibere calicem, quē ego bibiturus sū? docens gloriā suā conforē fieri nō debere, qui passioni suarum se nō fecerit participem. Hæc itaq; crux & hic calix sunt signata illa dñi nostri Iesu Christi, q̄ se in suo corpore portare ap̄ls gloriabāt, dicens: Vtq; ad hanc horā & elurimus & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cedimur & instabiles sumus, & laboramus operātes manibus nostris, maledicimur & benedicimur, p̄secutionē patimur & sustinemus, blasphemamur & obiectramus: tanq̄ purgamenta huius mūdi facti sumus, oim̄ reiectamētū usq; adhuc. Siqua talia tibi casu contingāt, quæ multi pro Christo sponte subire solent, de necessitate fac uoluntatē, libenter cuncta sustinēdo, quosq; patientia dño tuo redditura sit charior. Beatus eris si cū propheta dicere poteris: Probasti cor meū deus, & uisitasti nocte: igne me examinasti, & nō est inuenta in me iniquitas: ut magis ad probationē tribulatio incumbat, q̄ ad correctionē. In illa em̄ tu si gaudeas, dicēs: Quoniam probasti nos deus, igne nos

LIBER SEPTIMVS DE CHARITATE. 451
examinasti, sicut examinasti argentum. Et quoniam aduersitatum patientiā sequitur consolatio. Transiimus, inquit, per ignem & aquā, & eduxisti nos in refrigerium.

Quantum profint res aduersæ. La. XVII.

Prosunt igitur, nō ob sunt aduersæ, si æquo animo p̄ferantur. Si em̄ asules ferre difficilia, q̄ facilia sunt ferre leuius. Deinde pro sapientiā aduersitatū pro delictis facimus satis: quoniam quæ pro uoluptatū blandimenta perpetrantur, per contrarij doloris tolerationem purgari debent. Et cum hoc contingerit, tunc est nobis dominus, ignis conflans (ut Malachias ait) & quasi herba fullonum excoquens & emundans quicquid in nobis seculentię sordeatq; restabat. Ad hæc in tribulationibus ardentius ad supplicandū accedimus, promptius ad exercenda pietatis studia exurgimus, perseverantius de cœlestibus cogitamus. Hoc testatur David, dicens: Bonū mihi dñe q̄ humiliasti me, ut discam iustificaciones tuas. Deniq; cum calamitatibus oppressi obsecramus, facilius exaudimur: eodem sancto attestante, cum ait: Ad dñm cum tribularet clamauī, & exaudiuit me. Quod si uehementior ingrueret tempestas orandū erit, ut uel illa liberemur, uel uires nobis ad resistēdū suppeditent: ipso dño precipiente ac dicente: Inuoca me in tribulationis tua & eruat te, & honorificabis me. Et in alio psalmo: In tribulatione inuocasti me, & liberaui te. Coniungit præterea ut miseris grauati ad illius opem confugiamus, de cuius bonitate, dū sine his ageremus, parum recordabamur, otio tabescentes ac delictis. Esaias hoc docet, dicens: Dne in angustia requisierunt te. Et in euangelio, Gerasseni non ante uenisset referunt ad Iesum, q̄ iacturam passi fuissent porcos. Nec filius luxuriosus prius ad patrem est reuersus, q̄ dilapidatis bonis, quæ ab eo acceperat, cepit elurire. Tunc autē & uirtute magis p̄ficimus, cū cōtra casus aduersos luctamur. Hic em̄ solus cūp̄s est cōstantiæ, fortitudinis, humilitatis exercēda. In q̄bus dū laboramus, cetera conseruā. Cum em̄ presentū rerum felicitas, plurimis scaterere solita sit uirtis, cōtrario in felicitas ipsa custos innocentie sit necesse est, in hisq; qu

Luc. 14.

Mar. 16

1. Cor. 5

Psal. 16

Psal. 65

Malach. 3

Psal. 118

Psal. 119

Psal. 49

Psal. 80

Esa. 26

Mar. 5

Luc. 15

ante infelicitatē innocētēs erāt. Felicitas terrena luxurię ml
nistrā est, cōtaminat & cōfundit intelligētīę puritatē, inde
mens cupidinibus corrupta inter turpe & honestū nullū a
git discrimē, eorūq; facillimē inclināt, quo malaz; uolupta
tū appetitus impellit. At uero in calamitatibus anxia solli
citudinē excussus animus, ignauię abijciens caliginē sapi
entię luce incipit illustrari, & q̄ magis p̄mit. eo magis qui
dē ad sobrietatē rationēq; sese trāssert. Tunc & fragilitatē
nrām plenius recognoscimus, & summi dei potentā sub
limius contēplamur. Ex rebus autē prospere fluctibus, ple
rumq; supra hūanā cōditōis uires efferrunt, & dum pla
gas nō sentimus, de ipso oim q̄ in mūdo accidit plagari
autore minus cogitamus. Manasses dū feliciter regnaret,
pessimus erat, amisso regno & in seruitutē redactus, opti
mus euasit. Vnde ait scriptura: Et cognouit Manasses, q̄
dn̄s ipse esset deus. Nō ergo acta nouerat, q̄ malis cōpel
lentibus uires illius desyderasset, quē in prosperitate con
tēplerat. Hoc est q̄ d̄ in Hseremia dicit: Castigasti me dn̄e,
& eruditus sum. Paulus q̄q; ap̄ls ante lupus rapax eccl̄ie
p̄secutor, postq̄ autē Christū uoce p̄teritus incidit in cæcitatē,
tem, de lupo uersus est in agnū: & q̄ aduersus Christū fie
rerat pro synagoga, pro Christo stare coepit aduersus syna
goga, uim diuinitatis eius inter flagella expertus, & illum
ipm cōfitem, cuius cōfessores fuerat p̄secutus. Qd̄ si tantū
prodesse queit aduersa, nōne fallit, q̄ illa in malis ponēta
arbitrat.

¶ De patientia Iob, & quare bonis accidat mala
Vt autē oim p̄sentū tempestatū magnitudo (Ca. 18.
dn̄s superes, q̄ta passus fuerit uir deo charissimus
Iob, & q̄ ad oēm crumaz; impetū immobilis p̄
māserit, semp̄ tibi occurrat: et si multo grauiora illū leniter
placiteq; pulisse inuenies, pudeat te in leuioribus minus
esse forte. Si quā op̄ū uaz; iacturā feceris, illi de immensis
pecudū armatorūq; gregibus nihil relicū est p̄ter unum
seruū, q̄ ab inimicis cuncta die uno direpta atq; ablata nun
ciatur. Si filio orbatu es, illius filios & filias oēs unius do
mus ruina simul extinxit. Si aduersa laboras ualeat dīne,
ille a plāta pedis usq; ad uerticē capitis uerberis torus ta
befactus; nō in lectulo, sed in sterquilino sedēs: nō molli

lincolo, sed duriore si filis uasis testa uulnes; sanitē derari
debat. Non habuit amicos q̄ sic languentem consolaretur;
sed qui magis exasperarent, exprobrantes ei p̄ctā, quorum
expers erat. Insuper uxor ipsa ad impatientiā urgebat, ut deo
malediceret & moreret. Ille tñ in se firmus, & aduersum
quæq; difficultia spūsancti uirtute stabilis, pro oibus gra
tias agebat deo: & nullis erinis, nullis doloribus, nullis ob
trestantiū molestis, ab ipsa quā in deū habebat charitate
potuit separari. In corpe miserabiliter fracto integra pmā
sit fides, & hoīem oibus miseris oneratū, sola in deo spes
sustentauit. Quod si tanta ac talia iustis quoc; inferant ad
probationē, quare cōquerit p̄ctōr cū castigat ad correctio
nē: Verberaris q̄ p̄ctō res, ut de p̄ctō doleas, de quo fortal
se non doleres, si impunitus dimittereris: nō dolēdo autē,
sanari omnino nō posses. Tu puniris ut respiscas, p̄cuteris
ut cōualescas. Ius autē p̄ctis, ut per patientiam maius sibi
futuræ remunerationis meritū acq̄rat, & ueluti de igne au
rum, ita ille de miseris; angustis purior exeat atq; clarior
Hic satis constat, q̄ male cū illis agit, q̄ nihil aduersi pati
untur, & tñ peccare non cessant. Manes enim eos post breuē
p̄sentium rez; successum nunq; finiedus cruciatus & hor
renda apud inferos supplicia. Alia etiam p̄sents felicitatis
infelicitasq; ratio est: qm̄ dum differit in fine iudicium
discretio; iustorum atq; iniustorū, interim tam prospera
q̄ aduersa mundi huius omnibus cōmunia sunt: ideo &
his aliquando bene, & illis male. Cæteris obduratis & in
scelere p̄seuerantibus male cædit prosperitas, ga i solēiores
reddit, iustū autē neq; prospera extollū neq; fragit aduersa
i utroq; rez; euctu eadē seruatā cōstanti. Sed in aduersis si
non melior, cetero uirior efficiat. Semper enim ad delinq̄
dum magis prouocant, quæ secundo statu feruntur.

De patientia martyris. Ca. XIX

Porro ad confirmandam patientiā uirtutē, præter ea q̄
hactenus dicta sunt, martyrum Christi uictorias atq;
triumphos contempleri opere premitur erit. Eucle
lamina, satragines, fustigationes, omnia tormentorum
genera proponebant illis, qui gentilium deos adorare nol
g

Manasses

2. Para. 33.

Hier. 31

Paulus.

Actu. 9

Actu. 22

Ier. At uero fortissimi fidiſſimiq; Chriſti milites, perſe-
 multo grauora q̄ tyrannosq; impias excogitare poterat
 parati erant. Promiſſis etiam ingētib; ad ſacrificandum
 ſollicitabantur opum, honorum, dignitatum, ſed qui ſup-
 pliciorum terriſicationibus non cædebant, nec pollicita-
 onum quidem magnitudine moueri poterant. Itaq; in pro-
 poſto perſtantes, non modo imperata non fecerunt, uen-
 tiam Chriſtum ſuum liberius confidentiſq; prædicarunt
 palam docendo hunc quidem dei uerū eſſe filium, & ido-
 la uana non deos eſſe, ſed malosq; daemonum inuicta: uho-
 mines impie credulitatis laqueo captos, in baratrum tra-
 herent perditionis. Cūq; poſt multos corporis cruciatu; ad
 necem damnarēt, ſinem uię intrepidī expectabant: ma-
 giſq; timebant ne dimittantur, q̄ ne occidantur. Fortiores
 ergo & tormentis & carnicibus & regibus fuere, dum
 pro iuſtitia, pro ueritate, pro deo certarent. Vicerunt ſuppli-
 cia patientia, prophana imperatorum edicta conſtanti atq;
 q̄ immota Chriſtiani nominis conſeſſione. Deos deſq;
 colere compellebantur: illi uerō his contemptis Chriſtum
 crucifixum colendum adorandumq; eſſe aſſeuerabant. Cū
 hac ſentētia finire, martyrij uictoria erat. V ulnera autē cot-
 pore excepta membrorum lacerationes, exultiones, fide-
 lis militiæ inſignia exiſtimabant, et inuictæ uirtutis certifi-
 ſima teſtimonia. Atq; ita Romani principes omnium po-
 tētiſſimi, urbium, prouinciarum, regnorum uictores, a ſo-
 lis Chriſti ſeruis & inermibus & paucis & mori uolenti-
 bus uicti ſunt. Quando ne unum quidem ex his qui con-
 ſtanter Chriſtum conſitebantur in ſuam trahere ſententiam
 totis imperij uiribus poterunt. Poſtremo ut omnibus pa-
 teret ipſos eſſe ſuperatos, manus dederunt his quos preſe-
 quebantur, & abiecit ſallorum deorum cultu, pro quo p̄-
 nacius q̄ pro finibus regni ſtabant, religione Chriſti quā
 delere nitebantur, ſuſceperunt. Quid eſt enim aliud in ſen-
 tentiam aduerſarij concedere, niſi plane ſe uictum conſite-
 ri? De ſis igitur qui totum ſere terrarum orbem ſuo ſubdi-
 derant imperio, ipſi Chriſti milites triumpharunt: non ar-
 mis pugnantēs, ſed patientia, nō uiribus, ſed fide: tanto iſta
 fidelis patientiæ uirtus omni ui humana potētior exitit atq;

ualidior. O præſantiſſimam pro Chriſto patientiam uirtu-
 te. Inuictos uicerunt: totius orbis dominatoribus impera-
 re coeperunt, dum pro Chriſti nomine nihil non ſuſtinēdū
 iudicant, dum illis quoq; a gbus uulnera patiunt, medici
 deſyderant, dum deniq; in tenebris erantibus lumē oſte-
 dere ueritatis cupiunt. Qui em̄ calicē domini p̄ patientiam
 bibebant, inebriati ſunt uino charitatis, ita ut pro illis quo-
 q; orarēt a gbus cædebantur, illis uiam ſalutis aperirēt, q̄
 immanitate ipſi trucidabantur. Magis eis dolori erat, ple-
 cutores ſuos errore interire, q̄ ſe illorum ſauitiam excruciat
 morte; affici. Omnis itaq; aduerſarij; iniurijs fortior
 in ipſis erat dilectio. I nunc miſer & infelix homo minus
 ab altero offenſus, leuius læſus, iracunde & eyardeſce furore
 & odij ſtimulis agitatus uindictā parat: ut & illum pro cu-
 ius ſalutē mori debueras, perdas, & ipſemet in ſelicitas inte-
 reas. Nolenti em̄ iniuriam remittere, deus p̄cāa non igno-
 ſcit. Nunq; in ſanctorum martyj; conſortium uenire pote-
 ris, q; illorum tolerantiam non fueris imitatus. V iudicari
 uis de inimico? & te dei manet uindicta. Ipſe q; tibi igno-
 ſcere uolēt, parabat patientiæ coronā, iniuriam referēt de-
 bita impatiētiæ ingeret ſupplicia. Amando inimicos nō
 ulciſcendo ad martyrij gloriam peruenerit: & ſic cū Chri-
 ſto regnat, qui cum Chriſto pati mauit mala q̄ reddere.
 Martyr es, ſi illum reddis pro malo: ſu uero malum ma-
 lorepēdis, Chriſti aduerſarij es, qui iubet & inimicos di-
 ligere. Hic nepe glorioliſſimus fuit martyrum triumphum
 pati iniuriam, & pro iniuria referre beneficiū, uitam im-
 pendere, & animas lucrari Chriſto. V idebant impj q; illi
 conſtātes eſſent in propoſito, q̄ parati ad omnia extrema
 ſubeundaprius, q̄ ut Chriſtum deſererent, & cogitare co-
 gebantur, nequa q; unum eſſe, quod tormento; patientiæ
 uitæq; impendendi defendi cernebant, miraculo; etiā ma-
 gnitudine, quæ per illos fiebant commoti conuertebant: et
 q; paulo ante in Chriſtianos graſſati fuerant, cū Chriſtianos
 necari oprabant. Atq; ita auctis ampliatq; rebus Chriſtia-
 nitas pualere cepit, in fidelitas diſſoluta, et euaneſcere. crux
 ſancta adorari, idola uana euerſi, Chriſtus diſis excoli, dia-
 boli poteſtas calcari. Ipſo deniq; martyj; ſanguine creuit

ecclesia, & effuso cuore pinguior facta perq̄ uberm̄ emi
ut legem fidelium filiorum. O beata mors, quæ mortali-
bus largita est immortalitatem, in fidelibus fidem, & etiā
tibus veritatem, percutitibus salutem, & pro Christo patiē-
tibus gloriam. Cui unq̄ regum principumq̄ terræ tantū
boni atulere opes, delitiæ, amicitie, uictoria, regna, impe-
ria, quantum uni fideli martyri sua tormenta? Petrus p̄ cru-
cem, Paulus per gladium, per ictus lapidum Stephanus, at-
q; alij per alias corporis afflictiones, ascensum, sibi ad cœ-
lum parauerunt, & nunc omnes bonis p̄suntur æternis,
nunc cum domino suo regnant, quia pro nomine eius mi-
di aduersa forti animo pertulerunt. Futurorum ergo bono-
rum spe erecti, etiā in tormētis animo gaudebāt; & cum
flagellati fuissent apostoli, ibant gaudētes a conspectu con-
ciliij: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contume-
liam pati. Ad quod sane gaudium & nos inquit atq; hor-
tant, uolentes & martyrij sui habere socios, & gloria con-
sortes. Vnde Iacobus apostolus. Omne gaudium, inquit,
exultimate fratres mei, cum in tentationis uarias incidē-
tis, sciētes q̄ probatio fidei uel itra patiētiam operatur: pati-
entia aut̄ opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & inte-
gri & in nullo deficientes. Ipse etiā apostolorū caput Pe-
trus: Communicātes Christi passionibus gaudeat, ut & in
reuelatione gloria eius gaudeatis exultātes. Vas electissimū
Paulus non solum gaudet, sed etiā gloriā. Gloriā, in-
quit, in tribulationibus, sciētes q̄ tribulatio patiētiam
operat, patiētia aut̄ probationē, probatio uero sp̄s, spes aut̄
non confundit: quia charitas dei diffusa est in cordibus nris
propter sp̄m sc̄m, qui datus est nobis: Et iterū ait: Libet
gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus
Christi: propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis,
in cōsumētijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in an-
gustijs pro Christo. Gaudent ergo atq; etiā gloriānt in
pressuris huius mundi omnes sancti, & nos dolebimus?
Doleat qui diffidit: gaudeat autem & gloriētur, qui spem
suam in deo collocat.

De exhortationibus ad patientiam martyrij.

La. XX

Jacobi

1. Pet. 4

Rom. 5

2. Corin. 12

Q uod si milites suos rex ipse cœlestis non in delictis
& uoluptatibus huius seculi, sed in conflictu & cer-
tamē sc̄uitium p̄secutionum distimabat, ut in
centibus inestimabilis boni donatium distribueret: pro-
fecto ad militiam eius nullo modo pertinere poterit, qui
nō ita se subiecerit, ut pro tēda ueritate nec supplicia nec
mortem subire recuset. Is demum Christo militat, qui sepe
mundi turbisbus quatitur, & nunq̄ se superat: dicēte ip̄o
domino: In mundo pressuram habebitis, sed cōfidite, ego Ioan. 16
uici mundum. Quando hic qui uicit mūdum, seruos suos
confidere iubet, nullus de uictoria futura dubitanti relinq̄-
tur locus. Quia em̄ uirtute ipse uicit mundum, eam aduer-
sus persecutiones certantibus nobis commodabit, ut uiu-
camus. Immittit uobis, inquit, manus suas, & p̄sequēt
tradentes in synagogas & custodias, trahētes ad reges &
p̄sides propter nomen meum. Ne aut̄ terreamur subdit.
Et ego dabo uobis os & sapientiam, cui non poterunt resi-
stere & cōtradicere omnes aduersarij uestri. Demū ut pro-
posito premio ad oia p̄petiēda habes alacres redderet, ait:
In patiētia uestra possidebitis animas uestras. Hæc est em̄
quod alibi dixit: Qui p̄didit animā suam in hoc mundo
in uitā æterna inueniet eam. Possidere ergo animā est, non
hic sed in æternitate uiuere. Omnis quippe possessio in p̄s-
enti dubia est & incerta, in futuro aut̄ erit stabilis & p̄pe-
tua. Quod ut luculentius intelligas, rursum ille alibi ait: Be-
ati q̄ persecutionē patiunt̄ propter Iustitiam, qm̄ ip̄os: est
regnum cœlorum: beati estis cum male dixerint uobis ho-
mines, & p̄secuti uos fuerint, & dixerint omne malū ad-
uersum uos mētiētes propter me, gaudeat & exultate, qm̄
merces uestra copiosa ē in cœlis. Quā certe mercedem si
alta mente cōsiderabimus, terrena omnia facile contem-
nemus: neq; omnino quicq̄ toleratu graue uidebim̄, quo-
ties bona que pro malorum p̄sertatione cōperanda sunt co-
gitabimus. Immensa em̄ & ineffabilia sunt illorū bona,
de quibus in apocalypsi dicit. Hi sunt qui ueniunt de tri-
bulatione magna, & lauerūt stolas suas in sanguine agni-
ideo sunt ante thronum dei, & seruiunt ei die ac nocte in
templo eius: & qui sedet in throno habitabit sup̄ illos: nec

Luc. 21

Luc. 21

Mat. 10

Math. 5

1. Cor. 7

habitabit sup illos: nō eluriet neq; sitiet amplius, neq; ca-
det sup illos sol, neq; ullus ætus: qm̄ agnus q̄ i medio thro-
ni est: reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarū, &
absterget deus omnē lachrymā ab oculis eorū. Talla sc̄i
Phīl. 4 mediat̄ Paulus, cū diceret: Et satiari & elurire, & abster-
gare & penuriam pati, omnia possum in eo q̄ me conser-
uauit. Hinc est qd̄ de illo in gestis apostolorū legimus: Cū pro-
pheteante Agabo discipuli eius edicissent, ipsum Hieroso-
lym̄is uincula passurū, & animo conseruati rogassent, ut
superederet illo proficiscer̄. Quid facit̄ respondit st̄tes et
affligentes cor meum: ego aut̄ nō solū alligari, sed & mori
in Hierusalē paratus sum, propter nomen dñi Iesu. Non
est ergo suorū lachrymis motus, nō mortis periculo deter-
ritus, ut a proposito desisteret, tanto amore flagrabat Chri-
stum omnibus qbus poterat euangelizandj, decemēs nō
ante a p̄dicacione eius cessare, q̄ in corpe uiuere cessasset.
Neq; solū Paulus, q̄ plus omnibus laborauit, certum ac de-
liberatū id habuit, sed plane omnes illi, q̄ supplicia necēq;
pati maluerunt, q̄ fallacibus dijs libamenta offerre.

Verba sanctorum martyrum ad tyrannum in
ipso saeuientem La. XXI

Quid em̄ aliud dum torquerentur, tacēdo ad inside-
lem tyrannum dicere uidebant, nisi ure, tunde, di-
uelle, lania, idola tua non adorabimus, Christum
aut̄ dei filium cōfitemur, cum patre & spiritu sancto unū
deum, unum dominum. Potes corpora ista cælar cruciatibus
absumere, facere uero ut aliud sentiamus aut lo-
quamur non potes. Dummodo hac in parte fortitudo nos-
tra tuæ præualeat, iuuat in illia qua te potentiorum existi-
mas, non esse imbecilles: atq; imbelles. Quo em̄ magis
nos affligis grauifq; excrucias, magis uita æterna dignos
efficis: & dum nocere arbitraris, prodes. Tua saeuitia, no-
stra est gloria. Cū nos interficere credas, carcere isto corpo-
ra libera. Vnde solui de terra, tollimur ad cælum, & pro-
patientia uirtute a domino coronamur: non corona sicut
est tua p̄tura, sed nunq; deficere, nūq; defutura. Libet ita-
q; abs te interimī, ut uiuamus cū Christo, quē nulla ui nobis
potes auferre, necq; nos ulla quæstione, ullo tormentorum

generæ ac charitate eius separare. Hoc te frustra profus col-
natum scies, cum etiam ipsa postrema in morem anhelan-
tium uoce Christum inuocari, Christum glorificari audie-
ris: et tunc demum te uictū senties, sed fateri pudebit. Nos
em̄ in isto fidei agone uoti nostri compotes erimus, tu tui
neq; q̄: qui ideo nostorques, ut a Christo auertas, & ad
decorum quos palam contemnimus, cultum compellas. Et
cum hoc quod maxime cupis, perficere in nobis minime-
ualeas, nonne superatus es nostra constantia, nostra pro
Christo fide, quos ne interficiendo quidem ut tibi assentia
mus potes inducere? Citius laxa sc̄i pulosq; & montes de
loco suo mouebis, q̄ nobis fidem a Christo datā eripies.
Non tamen stabilitatis nostræ nobis laudem damus, Chri-
sti beneficio fortes sumus, Christi uirtute in nobis manen-
te tibi non succumbimus, Christo deniq; adiuuante contra
omnia aduersa luctamur, & potimur uictoria. E idem gra-
tias agimus, & cum poenis afficimur, & cum in sententia
ueritatis perseueramus. Tota autem perseuerandi ratio est
quia post laborem in illo requiescere speramus, semper be-
ati futuri, qui semp̄ usq; in finē fuimus fideles: nec uicti sæ
uita tua, sed probati. His quidē & hm̄oi uerbis illos uel
locutos, uel loqui potuisse q̄ dubitat, nisi qui euangelio
non credit, & peruersæ mentis auri non admittit ueritatē?
Ipsorū em̄ omne studium fuit, dñi sui uestigia obseruare, cū
morū integritate, cū patientia p̄secutionū. Præbuit ille se no-
bis in exēplū, & q̄ resistere poterat: uolētio hoim, atq; oēs
sūp̄ uno uerbo risui interficere: maluit iurias pati, & igno-
uiosa crucis morte consumi, ut suis fidelibus hūilitatē pa-
tientiaq; cōmēdaret. Quāobrē ait: Qui nō accipit crucē suā
Matt. 10 & sequitur, non est me dignus. Quid inges agam, si de-
sistit p̄secutio, si nemo ad impietatem compellit. Quō crucē
dñi portare debeo: Si paratus es impta suadentibus nonq;
cædere, & prius oēs oim tormentorū cruciatu forti animo
subire, q̄ Christū deserere, crucē dñi geris, & ipsum sc̄ris
illoq; te dignum præstas. Da igit̄ operā, ne prompta desit
uoluntas ad patiēdū tuncq; cū patiēdō nō suppetit occasio
Quod si feceris, tu q̄q; a dño in pace collectus cū sc̄tis mar-
tyribus dicere poteris: Ego sum pauper et dolens, & salus

tuus deus susceperit: laudabo nomen dei mei cum cantico
magnifico cum in laude. Interim martyrium tuum sit, casti-
gare corpus tuum, & in seruitute redigere, ut obediat spiritui: ut
gilare, orare, ieiunare, die ac nocte in lege dei meditari, cum
gelij precepta obseruare, amicos inimicosque diligere, nemi-
ni malum pro malo reddere, & pati potius quam in fere inimici
Talis uita eos etiam ad beatitudinis gloriam euexit, quos ple-
cutiois gladius non attingit. Quotidianum quippe martyrium
est, aduersus carnis molestias diabolicis dolos assidue stare
& non sinere suffodi domum, nec irruentibus uitij uasa diripi
uitutis. Oportet igitur superbiam repellere humilitate, libi-
dinem castigare, parsimonia luxuriam, patientiam iracundiam, libe-
ralitate auaritiam, & breuiter uitium uirtute. Sic uincere non est
per tormetorum patientiam superare. Nam quia uita instituerit, cum
iam idoneum esse scias ad omnia dura, difficilia atque aspera pro
nomine domini proficere. Non potest non habere tale tolerandi affe-
ctum, quod domino in omnibus obsequendi gerit curam. Audi Hie-
ronymum dicentem: Vtinam uos domini mei nomen atque iustitiam cum
sca getulium turba me presequatur & tribulet: ut in oppro-
brium meum stolidus hic mundus exurgat, tamen ut ego mere-
ar a Christo laudari, & suae pollicitationis sperare mercedem.
Quoties igitur exercendae patientiae cessat occasio, non ces-
set in nobis ipsa patientiae uoluntas, & martyrum glorie par-
ticipes esse merebimur.

Quod non debemus ultro nos offerre suppli-
cise. Ca. XXII

Matt. 14.

Veruntamen in persecutionibus ultro nos offerre im-
pium non debemus. Quoniam temerarium est obire
re se periculis nulla cogente necessitate. Vnde praer-
cipit dominus, dicens: Cum uos persecuti fuerint in ista ciui-
tate, fugite ad aliam. Et ipse secessisse in desertum dicit,
Iohan. 8 cum Ioanem Herodis gladio peremptum audisset. Quan-
do etiam Iudaei ad feriendum illum lapides corripissent, abseon-
dit se (ut euangelista ait) & exiit de templo. Pererat omnes
umico num iterimere, et maluit fugere, ut nos doceret etiam
imbecilliorum iracundiam potius deuitare, quam resistendo ma-
gis accedere, Paulus Damasci Iudaeorum insidias, & prapo-

2. Cor. 12

siti Aretae regis minas per mortuum in sporta depositus effugit:
non tamen mortis metu, sed dilatioe, ut adhuc superueniens
multos saluti consulere. Nunquam em cessauit predicando, di-
sputando, scribendo, oesque erroribus implicitos cernebat,
ad uiam ueritatis reuocare: utique illos quos ad Christum conuer-
terat, in fide solidaret, saeuissimi Neronis furor contempit
Suo igitur exemplo monstrauit, tunc quidem morte non esse ti-
mendam, cum proficiendum est saluti aliorum: tunc uero fugi-
endam, cum magis expedit ut fugiamus quam ut comprehendamur
Exempli gratia: Inter haereticorum turbam fidelis quae sequentium
oculte Christianus es, uides alios deprehensos torqueri,
cadi, lamari, quam diu fortiter tolerat, nec a fide recedit, non
est ut teipsum prodas. Cum autem aliquis eorum titubare coeperit,
& supplicij uictus cadere, palam eum exhortari ad patientiam
debes, & in periculo animae alienae uitam propriam contem-
nere. Plus enim debemus diligere bonum animam non nostram mo-
do, ueritatem alienam, quam bonum corporis nostri: hoc enim temporale
est, illud aeternum: hoc carnale, illud spirituale: praeferenda autem
sunt carnalibus spiritualia, & temporalibus aeterna, & morta-
libus nunquam mortuaria. Quod si te quicquam in hoc pietatis agone
intrepide currentem ab infidelibus occidit contigerit, gaude:
quia iam cum illo uiuere incipies, quod omnibus occidi uoluit
it, & in illo inlycto gloriososque martyrum coetu receptus exul-
tabis, utique donatus corona uictoriae sempiterna.

Quid multum prodest in calamitatibus recolere
passionem Christi. Caput. XXXIII.

In omni autem pericula & afflictione siue mentis siue corpo-
ris, commodissimum erit, domini saluatoris labores atque dolo-
res pro nobis ultro susceptos ad memoriam reuocare, se-
cutique ratiocinari ac dicere: Quis ego sum, ut aduersus presen-
tium infelicitatum casibus grauari debeam, cum dominus meus, qui
diu in terris uersatus est, non otio delectatus sit, sed fatiga-
tione, non uoluptate ulla corporis appetierit, sed tribulatio-
nes & angustias & cruciatus & conuicia & probra ab im-
piorum illata, et acerbissimam atque despicatissimam crucis mortem.
Iste saluandi mei gratia qui perierat, cum deus esset, hominem as-
sumpsit: hoc factus nunquam coequiuit, Iudaeam, Galilaeam, Sama-
riam peragrando, ignaros instruire, aegros curare, mortuos

suscitare, multa mira & incredibilia operari. Cuius in omni-
 bus diues esset, elegit sibi paupertatem, aliorum impensis uiam sus-
 tinenti, alieno usus est hospitio, esuriuit, sitiuit, fatigatus
 est: fessis pluribus legiis, uisisse nunquam. Adhuc puer quæsiuit uell
 ad necem: deinde ad uisum odia semper perpelessus est impiorum: a
 discipulo uenditus ac proditus est a Iudeis comprehensus et
 afflictus, & quæcunq; non fecerat, ligatus, accusatus, falso testimo-
 nio circumuenis, conspuis, alapis caedis, deludis, maledicis
 spinis coronatus, arundine uerberatus, nudus flagella sustinet,
 nudus cruce ascendit, in manibus ac pedibus plagas patitur
 clauorum, lanceæ in latere, atq; de rot uulneribus manan-
 te cruore totus perfunditur. Cumq; moriens sitiret, aceto se-
 lecto potatur: tam dire consumpcio hostiam se deo patri pro
 omnibus obtulit. Quis sum ego, ut indignus, & iniquo ani-
 mo ferat, si qua mihi calamitas incidat, si quod in immo-
 dum patiar, si qua me inuidiosus infester persecutor, cum prefe-
 rit nihil mali mihi inferri possit, quod peccata mea non
 merentur: Non ergo grauatur peccator, quod iuste irrogatur,
 sed dñm meum deprecabor, ut concedat mihi in omnibus
 patientiam, & in ipsa patientia scelerum meorum purgationem
 atq; ueniam: ut qui me dignatus est facere laboris uos partici-
 pitem, faciat tandem & gloriae confortem, dicente apostolo:
 Sicut socij passionum estis, sic eritis & consolationis. Et
 iterum: Si, inquit, comortui sumus, & conuiuemus, si sus-
 tinebimus, & coregnabimus. Igitur siue persecutionis tur-
 bo tota inuasit ecclesiam, siue priuata lac essuui fuerimus in-
 uidia, siue opes uis aliqua rapuerit, siue morbi læterint,
 siue charissimorum mortes frequetarent, siue aliud aliquid ad-
 uersus acciderit de omnibus gratias agere nos oportebit, et in
 omnibus confiteri ac dicere: Iustus es dñs, & rectus iudici-
 um tuum. Scriptum est enim: Inreparatione domini ne repro-
 bes, quia ipse uulnerat & medetur, percutit & manus eius
 sanabunt. Paulus & Syllas in Macedonia uirgis caesi, carce-
 ri traditi, in uincula coniecti, deo laudes decantant. Et ipse
 dominus nos inter accepto calice gratias egit, ut nobis docu-
 me alio esset, ad persoluentas gratias deo, quoties aduersita-
 te aliqua grauati fuerimus atq; afflicti: per calicem enim tribu-
 lationes mundi huius intelligimus; iuxta illud: Transferta

2. Cor. 1

2. Timo. 2

Job. 5

Actu. 16

me calix iste. Cuius igitur prouidentia cuncta contingunt, illi de
 cunctis gratias agant, ut per hoc probeat, nos & patientes esse in ad-
 uersis, & in prosperis non ingratos.

De impatientia uitio erga deum. Ca. XXIII:

ET quoniam uirtus optabilior atq; amabilior fit uitij cõpa-
 ratione, restat ut euoluamus impatientie uitium. Per im-
 patientiam murmurauerunt Israelitæ egressi de egypto
 cum esuriiret in deserto Syn: & iterum in Raphadin cum si-
 tiret: saturauerunt illos dñs mâna de celo pluenite & aquis
 fluentibus de petra. Vide quæ misis, quæ miseraciones esset deus:
 nõ continuo impatientia nostra punit, sed interdum uotis
 murmurantium facit satis, ut beneficio prouocet ad penitẽ-
 tiam. At uero si benefacta nõ profecerint nec murmuratio
 num cessauerit impia temeritas, tunc demum ulciscitur in-
 gratos & iuste poenas exigit ab obstinatis. Ideo illi tandem
 celeste cibum fastidientes, cum uollas carnesq; ægyptias con-
 cupiscent, coturnicibus nubes uento delata, locum in quo ca-
 stris fixa erant, operuit: uolentes ad uenire discederent quæ male ce-
 dant illa quæ inimperatèr concupiscunt. Adhuc, inquit, car-
 nes erant in dentibus eorum, & populus percussus est plaga
 magna. Multi enim ex illis cum uisq; ad nauseam carnis edulio se
 impleissent, ueluti ueneno haustus, sic repente mortui con-
 derunt. Pari aduersus deum protenitate uisi sunt ad aquas
 traditionis, cum sitim paterent: postremo ad mare rubrum
 itineris labore offensis, quando iratus dñs mist ignitos ser-
 pentes, quorum ueneno morsibusq; disperabant. Quid ergo
 aliud agit, qui aduersitate oppressus in deum indignatur, ni
 si ut ab eo proflis destitutus, faucibus incidat serpentis an-
 tiq; diaboli, & posttempore male alij quod patitur, æternis
 tradatur supplicijs: Hoc nempe illud est, quod Salomon in
 prouerbis ait: Qui impatiens est, sustinebit damnum, & cum
 rapuerit aliud apponet. Primo enim damno raptò, id est,
 accepto, aliud applicat, & malis quibus affligitur, cumu-
 lum addit. Quid autem demeritis, quæ tribulationum pon-
 dus grauari lingue proccacitate, auraticque immodica an-
 imi perturbatione: Quicquid enim patienter tolerat, leuius
 fit. Quid etiã magis pernitiosum, quæ deum iratur, cum placare
 humilitate debeas impatientia timore magis prouocare,

Exod. 16

Exod. 17

Num. 11

Num. 20

Num. 21

Prouer. 19

Proverbi.

ut citius pereas: Ideo rursum Salomō ait: Impatiēs operā
bif stultitiā. Et iterū: Qui impatiēs est, exalcat stultitiā suā.
am. Quō exalcat stultitiā? Impatiētiā utiq; non refrenans
prolabit in iram, de ira in furorē: de furorē in quādam belua
rum feracitē, ut iam nō modo impatiēs, ueritiā saeuus im
piuq; existat. Nullū em crudelitatis genus est, ad qd nō
pellet impatiētiā, si te ab illa diūtius possideri permiseris.

Cain.

Filij iacob.

abimelech

Saul.

Athalia

Per impatiētiā fratē suū occidit Cain, Fratē suū in seuitu
te uendidit filij iacob, Fratres suos interfecit Gedeo
nis filius Abimelech, Saul rex sacerdotes Nobae impie
perimī imperauit, quā illi pij erga Dauidē extiterāt. Athalia
Ioramī regis uxor, defuncto Ochozia nepote regis cadi
bus impleuit, neminē regij sanguinis relinqueū uiuū, p̄ter
unū Ioan, q̄ furtim subtractus fuit neci. Manahen Sama
riā rex thēsa oppido capto, ne quē in eo uirilī sexus uiuū

Manahen,

Herodes }

relinqueret, mulieres etiā pregnātes scidisse fertur, Herodes
non minus in filios crudelis q̄ in hostes fuit, ut Iosephi hi
storia testat: & ut in euāgelio discimus, indigne ferēs Chri
stum puerū a Magis adoratū, oēs Bethlemi infantulos q̄ bi
matum nō excefferant, interiū iussit, sp̄m simul perdere
uolens, quē qui ex illis esset ignorabat. Huius uero succel
sor Ioannis bap. plutq̄ prophete caput ad se deferri manda
uit, ne de nece eius, a quo de adulterio se argui indigne fe
rebat, incertus esset. Ad tale ergo actanā animi trucidentī
am facile perueniet impatiēs, nisi mature ab ingenite pro
teruitate uitio submoueat, & iracūdiāe motū pro uitibus cō
pescere assuescat. Minoribus igit̄ delictis obstaculū faciat
ne ad maiora proripat: qm̄ ne minima quidē hinc decede
tium impunita erunt, nisi ante pro illis penitendū opera
laboreq; satifficū fuerit. Hoc tibi in euāgelio operariore
uinea parabola testat, qui inuidiā a dño arguunt, eo q̄ de
nario pro opera accepto, alijs q̄ tardius ad operandū accel
serant, ex cōductoris liberalitate tantundē datū fuisse dolo
bant. Nō est itaq; negligendū, sed maxime curandū, ut eti
am ab his caueas, q̄ uel leui increpaciōe digna cognoueris
Paulatinē demittit, inquit scriptura, q̄ minima conemdit.
Habet & inuidia suā impatiētiā, q̄ mortē affert nisi caue
atur. Dolere em̄ te cogit, q̄ alij affluant diuitijs, praestet ho

Herodes

Herodes

Matth. 20

Ecclē. 19

noribus, multae apud oēs opinionis sint, & te uel p̄cedant
gloria, uel equent. Talis profectō diaboli liuor est, qui sem
per trīstat ac moleste fert, q̄ iusti eo ascendūt unde ipse de
cidit. Quid dicam de illis, quoz; intantū excedere solet fu
ror, ut aliquid aduersi passi, in deū maledicta euibrent atq;
iaculent. Proh facinus oim̄ sententijs excreandū: lingua illa
quā fecit deus, ipsum blasphemare audeat: sp̄m regem regū
in uerbis petulantibus inuadere audeat: sp̄m regem regū
ad dñm dominatū archangelus probri procatitate lacessere nō
uerēt: q̄ Michael archangelus (ut Iudas ap̄ls ait) de Moy
si corpore alterando nō sit ausus ipsi diabolo iudicij infer
re blasphemā. Hoc tam immane nefas in seruīs uelrispu
nēdo coercete terreni principēs, aut miari desinere, si uos
una cū illis diuina uerberet uindicta. Siquis uos uel leuissī
ma offenderit cōtumelia, cōtinuo maledictis laeae reus per
agit, & acerbis etiā q̄ merei puni. Multat̄ qm̄ q̄ in ali
quē priuātū hominē indigne cōiuratus fuerit, sola in deū cō
tumelia tura est. Pena ab hoīe expetiti ob iniuriā hoī illa
tam, & deū maledictis scelus nulla denūciatiōe reprimi
tur. Vbi nunc est illa Iudēis data dei lex, qua blasphemī la
pidibus obrui iubent, qua quidē cū altero rixatus cum no
men dñi maledixisset, extra castra eductus est, ut hominū
cōsortio indignus, & lapidū iectibus interemptus, linguae
impietati morte corporis peroluit? Vbi est illud Babylo
nij regis uno miraculo conuersi edictū. Quicūq; deū Syn
dach, Myfach & Abdenebabo blasphemauerit, dispereat
& domus eius uastetur? Vos uero tot prodigijs, tot mira
culis in dei ueri cultu cōfirmati, eiuscemodi crimē dimi
ttitis impunitū. Qua in re plate ostenditis, terrena uobiscu
tā esse, nō caelestia, & nomē uos habere Christianoz; non
religiōne neq; iustitiā. Vt em̄ fidelis obturare statim ma
nibus aures debet, ne uocem dñm suū maledictis audiat
uel repente auersus fugere, ne sacrilegi oris petulantia faue
te uideatur si manserit, uel auscultarit, & simul cō maledi
co ipso diuinā incurrat ultionē. Quod si murmurantis po
puli contumacia deus iustus sapissime corripuit, quō sce
leratissimoz; hoīm impietatem non castigabit? & si a mur
muratione q̄q; aduersus deū cauendū sit, q̄to magis a ma

Leuiti. 24.

Danic. 3

Philip. 2

ledicto siue blasphe mia? Cumq; ois impatiētia iustitiam dei nō operet, non frustra de salute Philippensiu sollicitus apls: Omnia, inquit, facite sine murmuratiōibus & hēsitatiōibus, ne sitis sine quārela, & simplices filij dei, sine reprehensione in medio nationis prauæ & peruersæ. Ex his ostendit, eum q; patiens est, nunq; murmurare, nunq; conqueri: sed inter malos q;q; mirem atq; mansuetū esse, & inter inquietos quietum. Impatiens aut prius ipse sic inquit tudinis causa est, deinde etiam alioq; hos odit, illis irascitur, alijs contumelios, alios afficit uerbis: ipse uero in tra se iracundia æstuat, bile rumer, liuroe consumit: iuxta illud: Zelus & iracundia minuent dies. Dum ergo alter nocere affectat, seipsum perdit: Immo quod deterius est, seipsum æterna poena dignū efficit, dum alterum odio atq; malivolentia persequi non desistit.

Eccle. 30

De impatiētia uitio erga proximum. Ca. XXV

Prosequamur igitur nunc in proximis impatiētiā ostendamusq; quanto ipsa suo auctori detrimento sit.

Hæc est quæ nos facit iracundos, ita ut leuissimis interdum de causis intemperanter commoti rixemur, depugnemus, ad arma concurramus. Canū ferocium ista rabies est, qui protento tantū contra se digito irritantur, & fren deni rictu hominem allarant. Turpe est autem nobis caninam habere iracundiam, & ad quamlibet offensiuenculam indecentius q; oporteat turbari ac fure, et esse domū super arena fundatam, quam uentorum euerit flatus: uel arundinem illam, quam etiam leues auræ grauius exagitant & percellunt. Vix quidem ulla in re modestiam seruabit, qui cohibere nescit iracundiam. Salomonis ista sententia est dicentis: Qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuor. Ille præterea qui in paruis grauius irascitur, magnam iniuriam quomodo feret: nonne in rabie tunc uertetur, cum paulo deterius læsus fuerit? Quāq; eos etiam qui non læduntur, inessrenata impatiētia interdū in rabiem agit: sicut & illos, de quibus paulo ante locuti sumus, qui neq; fratribus, neq; liberis, neq; dei sacerdotibus, neq; fecibus in aluo matrum adhuc latentibus peccere. Vt autem ista quoq; minus miremur, Moabitæ

Moabitæ

impatiētia facit: qui regis Idumæorum ossa de tumulo eruta, ignominia causa, igni cremarunt. Quis erit iracundia sinit, si neq; morte eorum, quos odio habet lauat, & in corpora quoq; humo obruta defauit? Merito igitur tantam animorum feritatem etiam in nationes incredulas uisus est deus, dicente Amos propheta: Super tribus sceleribus Moab, & super quatuor non conuertam eum, eo q; incendit ossa regis Idumææ usq; ad cinerem: & mittit, inquit, ignem in Moab, & deuorabit aedes Carioth, et morietur in fonitu Moab, in clangore tubæ, & disperdam iudicem de medio eius, & omnes principes eius interficiam cum eo dicit dñs. Quod si ita infidelium impatiētia puniit interdum deus, quanto magis credentium, quibus leges dedit & præcepta & noticiam sui? Iure igitur ac merito Salomon dum pendere impatiētiis furentem itacundiam. Graue est saxum, inquit, et onerosa arena, sed ira stulti uroq; grauior. Et prosequitur dicens: Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor, & impetū concitat q; ferre poterit? Quid aut infelicis, q; carere misericordia & dilectione, sine qua beatitudine consequi nequimus? Idcirco impatiētia ipsa, quia charitati contraria est, deo etiam qui charitas est aduersatur & repugnat, animū a celestium contemplatione auertit, & æterni boni reddit neglegentem. Impatiētia em̄ tota de rebus tenens est: a quibus certe quanto secedimus longius, tanto proximiores deo efficiamur. Cui quidē si iūgi uolumus, humilitate opus est, & patientia & omni mansuetudine: non supercilio, nō indignatione neq; ira, quæ deus odit & execrat. Post hæc mentem quoq; hois excæcat impatiētia: & quæ recta ueracis sunt, non sinit dignosci neq; intellegi. Ideoq; ista animi perturbati passio, maxime in iudicijs faciendis cauenda est. Nunq; em̄ iuste iudicabit, q; iratus est: nam si ille cui ira tus fuerit, pro crimine delato multatus non erit, hic uisus est diuinitate iuste poenæ modū excedere: aut de rebus iis erit, omnia iudicij cōsultatiōe, aduersus eū cui inensus est, ferre sententiā festinabit, & cōuertetur (ut in Amos propheta scriptū) in amaritudine iudicij, & fructū iustitię tabsinthū nō causam cōsyderas dñi iudicat, sed psonas. Nec solū inu

Prouer. 27

Amos. 6

fiti ueriq; neciū hoīem facti impatiētia, sed etiā si ei ratio ne nō resistit, ad insanā usq; adducit, unde furete dicit is,

Facies ira

q; impatiētis stimulis actus ira inflamā. Ardet oculi, tremunt labia, frons adducit, arteriæ clamoribus intumescit, os distorquet, uerba sine delectu effutiant, facies aut rubore aut pallore suffundit, & breuiter nihil tam simile aliena tæ mentis hoī q̄ homo præter modū iratus. Quod si aspecū tam fœdō nō satis dicit, facta inspicere. Princeps ille sacerdotum in Christum iratus, ipse sua scidit uelimenta.

Matth. 26.

Quid aut demētius, q̄ in alterz indignari, & a semet pœnas exigere? Achab etiā rex Israel, q; Naboth Iezrahelita uinē suā ipsi petenti neq; uendere neq; cōmutare uoluit,

3. Reg. 21

tantū furoris cœcepit, ut domū reuerfus lectulo se iniecerit, panēq; nō comederit, inedia se conficiens, donec uxoris tādē usus consilio, Nabotho per dolū sublato, agellū eius ui possedit.

2. Reg. 27

Achitophel iudaicæ militiæ princeps Absalonis partes secutus, indigne ferens q; ille aduersus Dauidē patrē uti suo consilio noluerit, sibip̄ illi suspēdio mortē consciiuit, Quis insanus unq; in alterz fœdibus desēuit, q̄ in seipsum irā impatiēs Achitophel? Recte itaq; dicit: Stultū interficit iracundia: quandoquidē eo usq; insanauit, ut nec suaz uitæ parcat, & dū in alterz fœdiē negat facultas, in semetipso grassant. Sūt p̄terea q; irati sanctos maledictūs facellant, sed cū dñm eadē oris petulātia prouocare nō formident, minus mirū est, q; etiā seruos eius quō possunt of-

Iob. 5

fendant; de quibus quia satis paulo ante dictū sit, hoc tantū dicendū restat, q; nec a sanguine eorū, q̄s de famulari uident abstineat, cū indignant. Quāuis em̄ eiusdē religionis sint cum his q̄s infestant, diuersi tñ moribus uiuūt. semp;

Maledicti in sanctos

q; melioribus inuident atq; aduersant: Hinc est q; Iorā Sa mariae rex a Syris obsessus, cū famas urbē inuasisset, quid ageret nec sciebat, & ex dolore in furem uersus mandauit in-

4. Reg. 6

terimi Helisæum prophētā, qui nisi præcius cauisset, inno-

Ioram.

cens regis male indignātis culpa perisset. Rex uero gappœ nientia ductus humiliauit se, prophētā persequi uoluit, & obsidione liberatus est & fame: tñ prodest repentina pre-

Afa.

propositi poenitendo. Afa q; Hierosolymæ rex, qm̄ alic-

2. Para. 16

to sibi Syrorū exercitū ad inuasiōem Basæ Samariæ regis se

defenderat, coargutus ab Ananī prophētā, q; fiducia habuerit in rege Syriæ & non in dño, iussit illū mitti in nequitia & dei nunciū in uincula cōficere non fuit ueritus. Sed male illi cessit ista audacia, plurimi de populo perierunt, ipse annō deinde tertio pedū dolore consumptus est. Sed neq; loachino Iudæe regi fuit impune. Hieremiæ uolumen per Hier. 36 manum Baruch scriptum, in quo mala super regno suo uē loachina-

tura p̄dicēbāt, manibus discerpisse tradidit seq; igni, ipso q; uoluminis autores cōprehēdi iussisse: quæsiōs ad necē (ut scriptura ait) dominus abseondit, ac de rege pro culpa puniēdo dixit: Non erit ex eo qui sedeat sup̄ solium Dauid & cadauer eius projicietur ad æstuum per diem, & ad gelu p̄ noctem: in super mala quæ in uolumine descripta fuerāt se adducturū affirmauit. Igitur nō multo post urbe euer-

sa, ipse cum populo abductus est Babylonē cæthenis uin-

ctus atq; in captiuitate perijt. Herodis tetraarchæ exercitum parua qdē Arabū manu ad internitiōē penē cæsium ideo fuisse, quibusdam ex Iudeis uisum est (ut Iosephus refert) Iosephus

quia Ioannē baptistam præcipuæ sanctitatis uis; interfice re ausus fuerit, ut liberius sceleratis nuptijs, quas ille argue-

bat, abuteret. Hinc exēplis discant superbi q; male indignēt aduersus eos, qui sese Christi seruitiū dedicauerunt. Tu quis es (inquit apostolus) qui iudicas alienum seruitum: dño suo

stat aut cadit, stabit autē, potens est em̄ deus statuerē illum. Quod si nefas est iudicare seruum dei, quanto magis eundem odio habere, in iuriāq; afficere? Et si neminē simulate atq; inimicitijs p̄sequi debemus: quāto minus eos qui pro

omnibus quotidie p̄cationi insistant, quotidie pro omnibus sacrificia offerūt, de iurē nobis propitiare totis uiribus cōcedunt, nobis baptismum, nobis p̄c̄torum remissionē subministrant, ægrotantibus assistunt, mortuos efferunt,

pro elatis deo supplicat: nunquid redditur pro bono ma lum, ut his insenti simus, quibus pro bñficio parē gratiam referre non possumus? Quod autē ne illis quidē qui tecum

seculo serulant, hostilitē irasci debeas, audi ueritatis ma-

gistrum in euangelio dicentem: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: quātū dixerit fratri suo racha, reus erit concilio: qui autē dixerit faue, reus erit gehēnæ ignis. Ne-

4. Reg. 24
Herodes

Roīm. 14

Matth. 5

igitur non reus est, qui fratri irascitur. Vitio fratris ira rationabile quidem est, fratri aut irasci rationi contrarium est. Ex odio enim proficitur, quicquid mali in personam tantum confertur. Disce itaque tres esse male irascendi gradus, alium alio nequiores. Si tactus irascaris, & linguam a contumelia coeres, reus est iudicio: quia quod iracundiae motus intra te deliquit, hoc rationis iudicium, ne foris erumpat, refrenauit. Grauius aut peccas, cum iratus in uerba opprobrij proripis, tanto magis, quanto furio sius id egeris. Racha hebraeorum est, & uani designat: fatue aut turpissimum dictum est. Illa ergo impatiētia indignatio reā est concilio, ubi adhuc pēdet senectia, donec uel progrediaris irascendo ut damneris, uel regrediaris poenitendo ut uenia dignus habearis. Porro si ulterius progressus fueris, & furoris impetu in aduersum ferri nō desiteris, & fratre tuū quasi fatuum ex animi malivolentia despexeris, reus eris gehennae ignis: nisi cessabis ab iniuria, & amare incipies quem oderas. Tales ergo excursus habet impatientia, ut hominem immoderate furētem, usq; in abyssum inferni deuehat, & poenis illis, quae nullus finis est, irruocabiliter tradat, si ei usq; ad uitae exitum dīctata fuerit.

De ira nō vitiosa, sed utili, & de ira dei. La. XXVI
Est tamen ira quaedam rationi parēs, cum uitis irascimur uel nostris uel alienis: hoc est, cū illa corrigi & emendari cupimus. Hinc sane & in nos uoluntaria corporis castigatio assumere consueuimus, ut mortiferę uoluptatis incitamenta excludamus, & carnē spiritui repugnantem, ueluti lasciuens iumentum fatigatione aliqua laboreq; domemus. Illos uero q; curae nostrae cōmissi sunt, si monitis non obtemperarint, minis uerberibusq; persequimur: non nocendi causa, sed graua iuandū: ut si sponte sese corrigere noluerint, corrigantur saltem inuit, ne pereant. Ira igitur ista, quia ratione nititur, non modo non culpanda est, sed etiam necessaria. Charitati enim proxima est, dum per eam hominum saluti consulitur, medicosq; more, qui praesentia ulcera incisionibus cauterioq; curare aggreffiuntur, & morbo irati dū sauiunt, restituēda sanitati operā impēdūt. Hinc est illud Ecclesiasticus: Melior est ira iustis

quia per tristitiam uultus corrigitur animus delinquitis. Tristitia tantummodo uultum, aduersus equalium fauorūq; crimina ostēdere oportet, ne malefacta eorū misero aspectu probare uideamur: ira tamen abstinentum erit, ne magis exasperemus eos, in quos animaduertendi ius non habemus. Illa ira dumtaxat nobis concessa est, qua uel subditos corripimus ne delinquant, uel nosmetipsos affligimus ne malare cupidinum blandimentis uiuicamur. Porro ira haec tantum ab ea quae prohibetur differt, quantum ratio ab insania, quantum uerq; ab errore, quantum deniq; iuuandi appetitio a cupiditate nocendi. Hanc sequamur, si nobis, si alijs qbus praesidemus consultum uolumus. Illa uero brutā & irrationalem declinemus, tanq; & nobis & oibus q; ea utitur, noxiam atq; perniciosa. Per hanc iustificatus est Phi-

Phinees
 Nuū. 25
 Gen. 4

In hac deum imitatur, qui peccatis offensus irascit. In illa diabolum, q; cum malus sit, bonis inuidet, & iratus eos dertere nititur de altitudine uirtutum. Deia ita percutit ut sanet, mortificat ut uiuificet, & meliora quidem uulnera sunt diligentis, q̄ fraudulenta oscula odientis. Hic fit rea q; diligendo uulnerat, interdum odiendo laedere desinit. Vnde loquitur: Non uisitabo sup filias uestras, cū fuerint fornicatae, & sup sponsas uestras, cum adulterauerint. Magna ira est, inquit Hieronymus, cum peccantibus non irascitur deus: hoc est cum peccantes punire differt. Quos aut ad correctionē affligit, de illis ait: Uisitabo in uirga iniuicatas eorū, & in flagellis peccata eorū, misericordiam aut meam non auerā ab eis. Nullā tamen iracundiae purbarione patit deus, neq; dum corripit corrigēdos, neq; dū punit oblitatos: apud se semp placidus est atq; tranquillus apud illos uero iratus & furens, qui malum quod meruerunt patiunt. Itanos q̄ minimū perturbare debet iracundia cū delinquentes punimus, sed mouere charitas, ut punitis disciplina nostra emendet, & a uitio reuocet ad uirtute. Publici quoq; iudicij praesidem, ab odio atque ira procul esse oportet dum iudicat. Debet tamen meritas ab il-

Prouer. 27

Osee. 4

Psal. 38

is qui mali aliquid perpetrarunt, penas exigere, siue ut ipsi corrigantur, siue ut alij reprimantur similis pena: metu, quā dānatos iuste perpeti uiderint. E quidem ita reor, inter irā & iustitiam dei nihil interesse, nisi quod irā uocabulum tunc uirperet scriptura, cum peccata uindicantur. Iustitia autē nomine etiā ad remunerationē pertinet bonorū, in qua nullus irā locus est, sed benignitatis. Audiamus ergo in psalmis monentem: Irascimini & nolite peccare. Irascitur & non peccat, qui non odio mouetur hominum cum indignat, sed criminis, qui punit: non ut laedat, sed ut ledendo emendet: quod quidem opus non inimicitia est, sed beniuolentia & dilectionis.

Psal. 4.

De remedijs iracundia. Ca. XXVII

Non possumus efficere, quin aliqui plus etiā quā oportet irascamur. Quādoquidem id sanctificare quod praedit hominibus interdum contigisse satis constat. Moyses iratus praeruationi plebis utiulū adortus, tabulas legis digito dei scriptas confregit. Idē iratus fuisse dicitur filijs Aaronis sacerdotis, quod hyrci quē pro peccato oblatum comedere debuerant, totum in holocaustum obulerint. Dauid in Absolonem filium iratus fraternae carnis reū uix amicorum precibus exoratus post biennium coram se apparere illum permisit. Hi tū excusabiles uidentur, quia in delinquentes animo exiterint indignato, nec sine causa ira tu fuerint. Sed quo pacto excusabit nescio ipse in utero matris sanctificatus Hieremias, uel ipse ore domini laudatus Iob: Ambo em̄ ob indignationē imparitiamque mentis, diei in qua nati sunt, maledixisse referunt. Alter cōstitus ē quod probra irrisiolesque pferret pro sermonibus, dei, quos i populū uulgabat. Alter quod supra modū miseris calamitatibusque oppressus esset. Quasi uero non liceat dño quicquid uult de seruis suis facere, Ionas etiā sanctus propheta mortē sibi expetiuit, indigne ferens, quod Ninioe seruata suam fefellerit diuinationem. Vnde arguitur a domino dicente: Putas ne bū irasceris tu? Quis autē excusare illum audeat, qui increpatione accusatur diuina? Quid de apostolis dicam, & his quidē a sapientia dei electis? nonne indignati fuisse memorant, cū a filijs Zebedaei principatū peti audissent? Sed quē admo-

Exod. 32

Leuit. 10

2. Reg. 14

Hier. 20

Iob 3

Ione. 4

dum illi ab ambitione ad humilitatem, & ab indignatione ad placabilitatem domini admonitionibus reuocati sunt: ita & nos quoties repetina aliqua mentis aegritudine commoti fuerimus, quō primum ad aequanimitatis remedia recurramus. Morbus inueteratus plus laboris exigit in medendo, recentis uero facilis curatio est. Primum cauendū tibi sunt contētionēs, & eorum qui natura iracundi sunt, cōfortia fugienda, litibus foreque abstinentium, dicite aplo: Seruum dei litigare non decet. Cum nemine principiter contēdas, quia arrogantiā uitium est. Delatoribus non facile credas neque de absente obrectatū iniuria irascaris. Inualidus est ad laedendum qui tibi coram negotio exhibere non audeat. Quod si praesentium offensam moderate ferre debemus, quanto magis absentium? Si contigerit ut ire motum concipias, conceptum reprime: & quod intra te natiū est, inrate te mortatur, nec uerba exterius prorumpat nec opa. Audi psalmistam dicentē: Turbatus sum, & non sum locutus. Et iterum: Cor meum conturbatum intra me. Abortiuum igitur fiat, quicquid iracundia intra te cōceperit. Parum concepta indignatio nocet edita multum. Viperarum gemitina sunt, quaeque parere solet furor. Irascimini & nolite peccare ait apostolus, sol non occidat sup iracundiā uestram. Irasci hominis est sper iram non peccare, Christia ni est. Illis autem solē iustitiae occidere credas, qui iram in odium conuertunt. Nunquā cito in alteri: exandēscas: dilatio incipietem sedabit motum. Obserua itaque Iacobi apostoli praecēptum Sit, inquit, omnis homo uelox ad audiendum, tardus ad loquendum, & tardus ad iram. Ira em̄ uiri iustitiam dei non operatur. Obliscere iniuriam, & de uindicta ne cogites. Impatientia uitium est ulcisci cupere. Patientia ait uirtus, offensam memoria non retinet. Diuinae legis est praecēptum: Non queras ultionē, nec memoreris iniuriae ciuiliū tuorū: Deū time, & irasci deique timebis. Obserua ap̄m dicentē: Ois amaritudo & ira & indignatio et clamor & blasphemia auferat a uobis, cū oī malicia. Cui sententiā Salomon astipulatur, dicens: Aufer irā tuā a corde tuo & amoue malitiā a carne tua. Hoc ipsum sc̄tis propheta i psal. iubet cū ait: Quiesce ab ira, & derelinque furorē, noli

2. Timo. 2

Psal. 77

Psal. 108

Eph. 4

Iacob. 1

Leuit. 19

Eph. 4

Ecclesi. 12

Psal. 36

emulari ut malefacias: qm̄ q̄ malignan̄t, exterminabunt. Nihil exitus laudabilis, nihil Christiano dignum placibilitate atq; clemētia; & rursum nihil indecētius neq; foedius immanitate, supbia ira, impatiētia, Reti culū iecoris offert dño, q̄ toleratiōe fugat iracūdiā. In iecore em̄ ip̄o hu mo fore sellis, ira receptaculū esse credit. Et qm̄ hoc sacrificiū in lege pro p̄cto offerri iustum fuit, puto q̄ is q̄ i oibus patētis fuerit, & p̄teritorū criminū facile uenia cōsequi, & in futū: innocētā custodiet, seruaat atq; innocētia inter beatorū coputabit. Sup oia uero proderit, mēte reuoluerē, tū q̄ patētibus propōita sint p̄mia, tū qualia impariētibus tormēta. Cogitare q̄q; quāta pro nobis prulerit dñs, quāta oēs, q̄ nūc cū illo sunt sc̄i, ut tali dño digni inuenirent.

De benedicēdi studio La. XXVIII

Post hac optimū erit, ad seruandā erga oēs humanitatē animiq; māsuetudinē, bñdicētia linguam alluere, ac semp uelut immane sc̄ipitium, sic euitare maledicti uerbum. Omnibus benedicere, & ne maledictentibus, qdem maledicta referre, magnæ constantiæ, magnæq; toleratiōis iudicium est. Benedic liberis tuis, q̄a scri ptū est: Benedictio patris firmat domos filiorū. Benedixit Isaac filio suo Iacob, & dño annuente cuncta quæ illi in uotis sando cōgesserat, feliciter successerunt. Ipse etiā Iacob uita decedens bñdixit nepotibus suis Manassæ & Ephraim, diuinitusq; inspiratus futuras filiorū fortēs cecinit: Benedic seruis tuis, Christus dñs bñdixit discipulis suis. Eūm sicut Lucas ait, ab eis in cœlū recessurus eleuatis manibus benedixit eis: ostendens, q̄ quicq; sua benedictione se di gnū exhibuerit, ipsum in cœlū euentem sit secutus. Benedic populo tuo: Moyses et Aaron sacerdos benedixerūt populo, & apparuit gloria dñi oibus q̄ aderant, ut ait scriptura. Vt ergo benedicētiū merita testaret, mirā manifestāq; sui splendoris uisionē oculis humanis obiecit dñs, & quan tū sibi benedicta seruoꝝ suoz placeant, apte significauit. Atq; ut bñdicēdi magis studiosos redderet, ipse quō benedicant docere uoluit. Sic, inquit, benedixit filijs Israel, & dicitis eis: Bñdicat tibi dñs, & custodiat te: oñdat dñs facie nā tibi, & miseret tui; cōuertat dñs uultū suū ad te

& det tibi pacē. Vt q̄ sciamus oibus bñdicēdi eē, idē dñs in euangelio pro maledictis q̄q; iubet referri bñdicētia, dicit: Bñdicite male dicitibus uos, & orare pro p̄sequētibus uos. Moyses diē uis obituro cōuocatis tribubus ne testatus decederet, singulis bñdixit, & que futura erant simu prophetauit. Quis igit dubitet, qn̄ illi spiritu sc̄i repleat, q̄s bñdicere, bñq; oibus optare plurimū delectat. Salomō q̄s cœli uis insula sapiētia erat, arca in tēplo collocata, uic tūm sc̄i immolatis, bñdixit illi dicit acclēsā Israel, replētq; dedicalle. Sed qm̄ iuxta apostoli sentētia. Tēplū dei est qd estis uos: tēplo dei bñdicit, q̄squis fideli populo bñdicētia impedit. Discant nostri ip̄is ep̄iscopi p̄ptiores esse ad benedicēdum, ne tēplo dei maledixisse arguant, cū temere et non merito aliquē fuerint execrati. Semp tutius est in benedicēdo q̄ in deuocēdo errare. Sc̄iētū p̄tea duo esse bñdictionū ḡna: alterę spiritalē, alterę terrenū. Spiritalis bñdictiono de uirtutibus est p̄miocq; eaz: terrena de diuitijs, de frugū ubertate, de corpis incolumitate, de honoribus, de uictoria subugationeq; inimicorū, & alijs h̄mōi, q̄ in Leuitico promittuntur obseruatoribus mandatorū dei. Qua in re qdem queri potest, cur multi prophete sanctiq; legis qui p̄ceptis diuinis pro sua uirtli semper obtemperabāt egestates, angustias, persecutiones passi sint, & post illos apostoli Christi, martyres, aliq; fideles? Quia certe illa terrena bona ciuitates, prouintias, regna solent appetere, turba uidelicet in perferēdis angustijs minus fortis, ne tenētē supra id qd possunt, sc̄ctos uero atq; p̄fectos, ut appareat q̄ constantes q̄ firmi sint in cōtēnendis oibus q̄ diu h̄are nequeunt, & in illis q̄ xterna sunt diligēdis, necesse est adueritatibus eum̄niscq; probari. Neq; ideo fit illis iniuria siue dolus, q̄ terrenis bonis minus abtūdet, qn̄ ea ipsimet qdem p̄a cœlestium desyderio contēnunt atq; aspernant: maluntq; in adueris experiri, q̄ in prosperis otio torpescere. Prospera em̄ plerūq; ad ignauiā cōpellunt, aduersa magis incitant ad uirtutem. Quæ iusti patiēdo spiritaliū bñdictionū gratiā acquirunt, bonis utiq; nō his modicis & caducis, sed illis igit et æternis fruiunt: q̄ p̄ssius euidētijs q̄ euāgelio q̄ in lege promissā sūt. Quāq; lex q̄q; spiri

Luc. 6
Deut. 33Salomon
3. R. 5. 3

Duo bñdictionū ḡna

Questio

Leuit. 4

Ecc̄l. 3
Gen̄. 37
Gn̄. 49

Luc̄. iiii.

Leuit. 9

Num. 16

talis est, si tollatur uelamen: & ea quæ scripta sunt nõ omnia iuxta litteram intelligatur. Spiritualis bñdictionis meminuit apostolus, ubi ad Ephesios scribens ait: Benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui bñdixit nos in omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo. Profecto q̄ huius bñdictionis particeps est, eius cõseruatio in caelis est, non in terra. Proinde nec terrena bona ad eum spectant, qui his expeditus capere properat caelestia. Nos ergo talem ante omnia bñdictionem, tam proximis nostris q̄ nobis ipsis impartiri semp̄ optemus & precemur: qua impetrata, nec aduersa efficere poterunt, ut indignemur, nec prospera ut lasciuiamus. Bona igitur & dicamus omnibus & optemus, ita tamen ut semper anima ratio habeat magis q̄ corporis: ut quod cuiq̄ ad beatitudinem adipiscendam accommodatius futurum sit, hoc est in presentie tempore contingat, siue id triste putat, siue lætum, cū nihil tã graue sit, ut id non eleuet spes bonorũ: qua promissa nobis expectamus. Sic igitur benedicatur omnis homo q̄ timet dominum, ut exuberet frugibus ustruũ, ut bonorũ operes fecundus sit, ut animæ sanitate p̄suatur, ut hostes inuisibiles uincat, & omnes carnis molestias superet, fide firmus, spei plenus, charitate seruicus; & ad bona tandẽ perueniat sempiterna: bñdicatq̄ ei dominus ex sion, qui fecit caeli & terram. Hic quippe bñdicẽdi mos apostolorum proprius fuit, ut eorum scripta testatur. Omnes fere Pauli epistolę sic finiuntur, ut eis ad quos directę sunt, gratiam presentem & pacem: non huius mundi pacẽ uel gratiam, sed dei patris & domini nostri Iesu Christi & spiritus sancti. Nihil ei deesse poterit, quẽ ubiq̄ dei gratia ministrabitur. Qui autẽ linguam suam ad bñdicendum assuescerit, hic uere Christi seruus habebitur, illorum in celo copulandus consortio quorum morẽ in terra fuerit emulatus.

De maledicendi nequitia Ca. XXIX
VT autem benedicendi studio diligentius incumbamus, opportunum uidet̄ nunc scrutari, quantum mali maledicis & impurae lingue hominibus propositum sit. Semeim cuius maledicta patier̄ pertulerat rex Dauid, ultus est postea rex Salomõ: & ille q̄ regẽ incesse

3. Reg. 2

ultus fuerat, capite multas poenas dedit: nõ ab eo hoc passus qui iniuriã intulerat, sed ab eo q̄ punire debuit alijs illatã, dño iubente: Principi populi tui nõ maledices. Magis in poena illa uerenda est, de q̄ apls ait, maledicos a regno dei excludetõs: sicut fornicarijs & idolorũ cultoribus. Qui autẽ inderepulli sunt eos ad inferos cruciari certũ est. Qm̄ impij ac scelesti nõ solum bono summo priuant, sed etiam supplicijs ascribunt aternis: ita ut lingua nequã nulli potior sit, q̄ ipsi cuius est. Mordet alios maledicis, & semet maledictõs suæ telo conficit, similis uiperæ illi, q̄ cū manũ Pauli apli mordicus apprehendisset, nihil illi læsit, sed ipsa in ignẽ excussa & exusta perijt. Perire nõ debuit dicit aliquis, q̄ nõ læsit: sed ideo nõ læsit, quia deo prohibente lædere nõ potuit: perijt autẽ quia lædere uoluit, & morẽ quã alteri inferre tentauit, iuste ipsa p̄tulit. Sic maledicus, diuorij sui procacitate alios offendere cõcupiscit: licet non offenda, tanq̄ si offenderit, poenas dabit. Vnde in Exod. 21 lege scriptũ est: nõ solũ qui p̄cusserit, sed etiã q̄ maledixerit p̄ri suo uel matri, morte moriãt. Et in alio loco: Nõ maledices, inquit, furdo: nec corã cæco pones offendiculum. Maledicit furdo q̄ de absente calloquit. Cæci offendit, q̄ opprimit incauti. Hinc etiam ait: Nõ eris criminator et si sumo in populis. Deniq̄: adeo magnũ uitũ est maledicentia, ut probis honestisq̄ uiris interdicitã sit cū maledico cõsuetudo, dicente in prouerbij Salomõne: Remoue a te os prauũ, & detrahentũ labia sint procul a te. De q̄bus Hieremias ait: Sagitta uulneris lingua eorũ. Vulnerat em̄ & illos q̄ libet̄ in alios dicta aucultat: & illos de q̄bus dicta sunt, si impatiẽter tulerint: Ipsi tamẽ q̄ detrahũ, multo magis sibi q̄ alijs nocet: dño p̄ Osẽx propheta succlamante ac cadente: Cadent in gladio principes eorũ a furore liguæ suæ. i. qui alios lingue suæ petulãtia puerunt, ipsi cadent gladio diuini iudicij: de q̄ furgere ultra non poterũt, cum conuerterint in interitũ sempiternũ. Queris quare in prophetis & in psalmis legunt̄ maledicentias. Illæ quidẽ non ex odio execrantis, sed ex uacinatione futurũ prædicentis adite sunt: & cũ sanctos, in scripturis maledicta iudicij dei sententie sint nobis qui futuros ignari sumus, maledicere mi

Actu. 18

Exod. 21
Leui. 19Prouerb. 4
Hierem. 9

Osẽx. 7

Questio

nime licet: nisi forte cū hareticos impijs assertionibus ecclesiam purbātes aplice autoritate deuouemus. Hoc egit Paulus, cum Galatis, q̄s docuerat, apseudoap̄lis timeret.

Galat. 8
Actuum 8

Vt inā, inquit, abscindant qui uos conturbāt. Maledixit et Petrus Simoni mago, q̄ sp̄s sancti donū uenale puauit, pecuniā offerēdo, ut miracula faciendi p̄tatem acciperet. Oēs itaq̄ q̄ peruersi aliqua doctrina recte religioni aduertant: quia deo iniuriā faciūt, sub anathemate censent: uero te diuersi ab eccl̄ia, & nō Christi fed hathanē mēbra faciūt, pro quibus tamē oramus, ut dño miserāte enorē sui agnoscant, & couertant & salui fiant. Atq̄ ita eis etiā quorū im pietate maledicimus, benedicere solemus, dñi liberos im pietate tenebris ad lucē ueritatis reuocari cupimus & precatamur. Maledictio uero q̄ illis inferitur, qui maledicendi nō sunt, plerūq̄ diaboli suggestionē fit: & tunc quidē imitatio nobis erit Balaam ariolus, q̄ (ut in Numeris legitur) a Balach Moabitare rege cōductus, ut malediceret Israēlitis: & eontrario a dño iussus ut bñdiceret, maluit deo q̄ te q̄ obtemperare, atq̄ pro maledictione intulit benedictionem, Amalech deuorans interpretat, eumq̄ designat, qui deuorare animas hoīm concupiscit. Sed qui Balaam est, de prehenis inimici dolis, magis queret benedicēdo obsequi deo, q̄ maledicēdo diabolo. Qui em̄ obsequetur deo, me rebitur prēmii: qui diabolo supplicium.

De calumnia et detractio. Ca. XXX.

AD hęc qm̄ om̄is offensa, quā per linguā intemperantiā alicui irrogamus, maledictū dici potest: etiam ille qui conuiciat, quiq̄ samā carpit alios, nō minus maledicus est, q̄ qui denotacione alique damnat. Conuicijs autē contendere atq̄ rixari, insanire est, dicente Salomone: Om̄es stulti miscentur contumelijs. Et iterum: Labia stulti miscent serixis, & os eius iurgia prouocat. Tales quippe demeritissimum dñm ad iracundiā prouocat, hisq̄ per Sophoniā prophetā minatur, dicens: Audiui opprobrium Moab, et blasphemias filioꝝ Amōn, quę exprobra uerunt populo meo, et magnificati sunt super terminos eorum: pro p̄terea uiuo ego dicit dñs exercitū, deus Israēl: quia Moab & Sodoma erit, & filij Amōn quasi Gomortha, ad

inferos ergo p̄cipites delabent. Sodomæ & Gomortha: urbium insitit, qui linguā a contumelia probroq̄ nō coerēt. Nam hoc q̄q̄ illorū utrium est, q̄ tam impatiētes ad ferēdam contumeliā sunt, q̄ audiit ad inferendā. Gaudēt insillire doris alioꝝ, suo aut uelut indomiti equi neminē admittunt, atq̄ hęc ferme natura contumeliosorū est. Eadem ratio detractorū habetur, nisi q̄ minus ei creditur, q̄ itatus opprobriat, q̄ qui odii cælans de moribus pronuntiat alienis, ut quē ipse infestatur, alijs q̄q̄ dissimulata inimicitia facilis odibilem reddat. Sed uideamus qualiter & hi a domino plectantur, Maria quoniam Moysen probro taxauerat Numc. 12. lepra perfunditur, & extra castra propellitur. Illis etiam q̄ Numc. 14 de populo ipsū contumaciter offenderant, denegati sunt terram ingredi promissionis. Ex quo apparet detractores ab eccl̄ia cōmuniōe alienādos, & promissam fidelibus paradisi regionē nō ingressuros, nisi ad p̄niam cōuersi sese coxerint. De isto hoīm genere psalmista ait: Excue- Psal. 63 runt ut gladiū linguas suas, intenderunt arcū, rem amarā, ut sagittent in oculis immaculatū: quibus & imprecatur, dicens: Muta fiant labia dolosa, quę loquunt aduersus iustum in superbia & abusione. Quin etiam ipse dñs minacibus admomdo uerbis aggressur detractorem, dicens: Ostiū abundauit malitia, & lingua tua concinnabat do- Psal. 57 los, sedens aduersus fratē tuū loquebaris, & aduersus filiū matris tuę ponebas scandalū, hęc fecisti & tacui, existimasti inique q̄ ero tui similis: arguā te, & statua illa contra faciem tuā. Et quoniam nihil terribilius est, q̄ incidere in manus furentis dñi: subdit propheta & ait: Intellegite nūc hęc qui obliuiscimini deū, nequādo rapiat & nō sit qui eripiat. Et paulo post: Deus conteret, inquit, dentes eorū in ore p al. 56 eorū, molas leonū confringet dñs. Quorū dentes: quorū leonū molas: illorū utiq̄ de quibus alibi ait: Filij hominū Psal. 13 dentes eorū arma & sagittę, & lingua eorum gladius acutus. Et alibi: Accurunt, inquit, linguas suas sicut serpentes uenētū aspīdum sub labijs eorum. Quos etiam damnandos declarat, dicens: Caput circuitus eorum, labor labiorū ipsorū operiet eos, cadent sup̄ eos carbones, in ignē deiq̄tes eos, in miserijs nō subsistet, per carbones & ignē & miser

Balaam'
Mume, 22

Prouer. 20.

Sopho. 2

Luc. 16

as pene designant inferni, ceteris atrociores: quales reor
& ille diues patiebatur, rotus quidem ardens, lingue tamē ma-
gis senties ardore, quā solā refrigerari frustra petijt. Ex quo
apparet quod graue peccatū sit detractio, quā talem meretur ani-
maduersionē. Quod si melius est (ut Salomō ait) bonū nō
men, quā diuinitas multa, nōne magis peccat qui famā alioque
praua sugillatione denigrare conatur, quā qui bona diripit, &
innoxios exiit opibus? Vnde idem dicit: Cogitatio stultit,

Prouer. 24
Ibidem

peccatū est, & abominatio hominū detractor. Et hunc quidem
ueluti pestē quandā nos fugere suadet, dicens: Cum de
tractoribus nō commisceris; quoniam, inquit, repente cōsurget
perditio eorū & ruinā utriusque quis nouit? Periculosa est
em̄ cū peruersis conuersatio, ne ipse quoque perueraris, et una
cum illis pereas. Non solū ergo cauendos esse, sed etiā de-
testandos docet Dauid cū ait: Detrahentē secrete proximo
suo hunc persequer. Siquādo in eiusmodi hominē incide-
re contigerit, nō prestemus aures, orā auertamus, nō dele-
ctari nos sed offendi suis lycophantibus malignis nugator
cognoscat, et pudore confusus obtumescat. Id quoque Salomō
testatur, dicens: V entus aquilo dissipat pluuias, & facies tui
stis linguā detrahentē.

Psal. 100

¶ De delatorū malignitate. Ca. 31
Delator etiā qui suis criminationibus discordias cō-
serit, maledictū in Ecclesiastico, ubi scriptū est: Su-
sumo & bilinguis maledictus; multos em̄ urba-
uit pacem habentes. Et flagellij, inquit, plaga liuorem facit
plaga autē lingue cōminuet ossa. Cui simile est illud Salo-
monis: Iaculū & gladius & sagitta acta, homo qui loq-
tur contra proximū suū saluum testi moniū. Delatorū enim
ea quoque malignitas est, ut ubi uera crimina que deserant, de-
sunt, falsa confingant, & mētēs inimicis credulas mendacio
peruertant, & ubi quietis ac pacis triticū fatum esse, super-
feminent zizania tumultus & dissensionis: & hi quidem
propheticō ore cōdemnantur, cū dicitur: Labia dolosa in
corde & corde locuti sunt, disperdat dñs uniuersa labia do-
losa. In corde et corde loquitur delator, quia duplex est: simu-
lat se amicū illius, ad quē crimē deserit, cui tamē auferre ni-
titur quod amabat, eum cui ipsi amicus erat accusando
Disperdet autē hmoi accusatorē dñs, quia siue falsum, siu

Psal. 11

uerū dixerit: nō uoto corrigendi proximū suū, sed in inui-
diam mittendi uerū. a profert. Cui iterū propheta pena de-
nunciat inceptādo ac dicēdo: Dilixisti oīa uerba precipita-
tionis lingua dolosa, propterea deus destruet te in finem,
euellet te, & eradicabit te de tabernaculo tuo, & radicem
tuā de terra uentūtiū. Sunt pręterea quassidue contentio-
nis feruor, litigat, iurgant: de quibus Salomō ait: Qui me

Psal. 51

Prouer. 17

ditatur discordias, diligit rixas, & qui exaltat os suū, que-
rit ruinā. Interdū de re leuissimā inter se dissiidentes ad maxi-
mos furibundis prorūpt clamores, in diue manibus qui
dem tēperant. De uerbis em̄ ad uerba facile puenire, pro-
prium cōtentionosus est, atque contumaciū. Cūque diu obstina-
tis animis fuerit altercatū, sanguine & cædibus p̄maxa fini-
tur cōtēctio, usque adeo noxiū esse solet, nolle linguā mo-
derari, & suspicā uitio ab altercationibus nō recedere. Re-
cte itaque Iacobus ap̄s: Vbi zelus, inquit, & cōtēctio, ibi
inconstātia & omne opus prauū. Scriptū est autē: Abstine a
lite, & mites peccata. Multiplican̄ quippe nequitię, ita
cunctia exardescit, concipit odiū, ex quo mala ingētia ori-
ti solent. si lingua a uelitatione nō cohibeatur. Reliquū est
ut qui ita obduratus fuerit, diabolo flagellandus uadat, &
hoc iuxta Salomonis sententiā dicentis: Semp iurgia que
rit malus, angelus autē crudelis mittetur cōtra eū. Necq̄ em̄
potest particeps esse æterni boni quod mitibus datur, neque
expes esse malorū, quę pessimū quęque manent; quia ma-
lis mentē animique nō auerterit, & odij feruoribus nō ab-
stinuerit. Vnde rursus Salomō ait: Qui peruersi cordis ē,

Iaco. 3.

Eccle. 28

Prouer. 17

Ibidem

non inueniet bonū, & qui uertit linguā, incidet in malum
¶ De maledicentiā uitandā cura. Cap. XXXII.
VT autē cuncta maledicentię uitia deuitemus, impo-
nendū est oris frenū tacurnitatis. Quęadmodū lo-
quacitas prona est ad lites & cōtēctiones, ita silen-
tium quietis & placibilitatis est custos. Vt linguosus (ut
in psalmo dicit) nō diriget in terra. Et in prouerbis: Vidi-
si hominē uelocē ad loquendū, stultitia magis sperāda est,
quā illius correctio. Et iterū: Sicut ueris patens, & absque mu-
rorum ambitu, ita uir qui non potest in loquēdo cohibere
spiritū suū, Sicut ergo urbs illa quā moenia nulla protegerū,

Psal. 139

Prouer. 29

Prouer. 25.

482 EVANGELISTARII MAR. MA.
facile aditum præstat inimicis, ita inconfulta garulitaspec
catis blandè subeuntibus aperit sanus cordis. Cor autem,
quo repletum fuerit, hoc per oris claustra effunder, cum in
uerba proruperit. Ex abundantia enim cordis os loquitur, et
quæ procedunt de ore, de corde exeunt, hominesq; coinqui-
nant. Ediuerso autem scriptum est: Qui odit loquacitatem,
extinguit malitiam. Tactus & sensatus honorabit. Re-
cordatus est Iob, duo quadam se famo emisisse, quæ emis-
sa nollet, & ait: Manum meam ponâ super os meum, unū
locutus sum, quod utinam nō dixissem, & alterum, qui-
bus ultra non addam. Hunc igitur imitemur, & poeniteat
nos uerboritatis, qua certe non bis, sed milies lapsi sumus,
quodq; multiloquia nos deliquisse meminimus, silentio
emendemus. Bonos utrosq; taciti audiamus, ut discamus. Ca-
teamus autem cum malis mulum loqui, ne subuertamur.
Rapsaci Assyriore duci, cum Hierosolymâ obsedisset, &
placem uerbis ad deditiōnem sollicitaret, nihil responde-
ret permittit Bzechias rex & suos tacere iussit. Corruptū
enim bonos mores colloquia praua. Seuerum Sulpitium,
qui diui Martini Thuronenſis episcopi uitam scripsit, cū
se iam in senectute sua deceptū Pelagianis agnouisset, si
lentium usq; ad mortē tenuisse. Hieronymus tradit, ut qd
per dicitatem deliquerat, tacendo diliceret. Et tu ne lin-
gua labaris, obserua quādo loqui, quādo tacere debeas. A
Salomone diuina sapientiæ uiro est dictum: Tempus ta-
cendi, tempus loquendi. Os tuum aperi discere uolentibus
Contendere autē rixariq; parantibus claude, nec nisi necesse
sitate cogente respondeas, nisi utilitate suadente loquaris.
Quicquid præterea dicitur, superuacaneum est. De omni
autem uerbo otioso, redditur i sumus rationem in die iudi-
cij. Quod si de otioso, quid de uirg? quid de mordaci?
quid de rixoso iram inimicitiasq; prouocante? Audi apo-
stoli præceptum: Stultas & sine disciplina questiones de-
uice, sciens quia generant lites, seruum autem domini non
oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem
patientem, cum modestia corripientem eos qui resistunt
ueritati. Et iterum: Omnis sermo malus, inquit, ex ore ue-
stro non procedat, sed si quis bonus, ad ædificationem si-

LIBER SEPTIMVS DE CHARITA. 487
des, ut det gratiam audientibus. Audi & prophetam dice-
tem: Quis est homo qui uult uitam, & diligit dies uidere
bonos? prohibe linguam a malo, & labia tua ne loquan-
tur dolum, diuerſe a malo & fac bonum, inquire pacē &
persequare eam. Audi etiam apostolorum principē Petri:
Nolite reddere malū pro malo, nec maledictū pro maledic-
tione, sed e contrario benedicite, quia in hoc uocati estis, ut
benedictionem hæreditate possideatis. Memento quoq;
q; indignus habetur monachi nomine, qui tacere nescit
cum oportet, dicente Iacobo apō: Siquis putat se religio-
sum non refrenans linguam suā, sed seducens cor suū, hu-
ius uana est religio. Deinde ait: Siquis uerbo non offendit
hic perfectus est uir: potest etiam freno circūducere totū
corpus. Potest ergo omnibus corporis sensibus imperare,
qui sic lingue suæ fungitur officio, ut nō delinquat. R ecor-
dare etiam ideo duas quidem te habere aures & os unum
ut multa audias, & pauca loquaris. Lingua si bene uteris,
iuuat: si male, perimit. Salomonis hæc sententia est dicen-
tis: Qui custodit os suum, custodit animā suam, qui autē
inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. Et iterū.
Lingua placabilis lignum uitæ, quæ autem immoderata
est, conteret spiritum. Et rursum, Responſio mollis frangit
iram, sermo durus suscitatur furor, lingua sapientum or-
nat scientiam, os fatuorum ebullit stultitiam. Quæ igitur
dementia est, cum tui arbitriū sit linguam facere bonam,
committere potius ut facias malam? Beatus es si cum bea-
to Iob dicere poteris, non inuenietis in lingua mea iniqui-
tatem, nec in labijs meis stultitia personabit. Beatus es, si
tibi ad dñm conuerso cum Hieremia gloriari licebit, dicēte
Qd egressum est de labijs meis, rectū in cōspectu tuo fuit. Hierc. 17
C fine operis peroratio. Caput. XXXIII
D sine tandē operis deo auxiliante peruenit est.
A Cui soli gratias agimus atq; habemus, confidentes
eius esse beneficiū, quicquid a nobis recte inconstitu-
tum recteq; tractum fuerit. Nichil autem non recte dicitur,
quod cœlestis disciplinæ ueritate firmatur. Quare ois equi-
dem, qui ista legent, rogatos uolo, ne forte incompti im-
politiq; sermōis mei asperitate offendant, ad ipsas dum-

Eccle. 19

Iob. 39

Esa. 36

Sulpitius
Seuerus

Eccle. 3

2. Tim. 2

Ephc. 4

Psal. 33

Petri. 3

Iaco. 1

Ibidem. 3

Prouebi. 3

Prouer. 15

Iob. 6

Hierec. 17

484. EVANGELISTARII MAR. MA.
 taxat diuine scripturæ autoritatis atq; sensus animi appli-
 cent, & quod salubriter mouent, hoc etiã omni studio pice-
 re curer, ut sancte religiosq; uisudo, uitã illã acquirat, qua
 melius feliciusq; optari queat nihil: uitã in quã illã q; nõ in
 terra habet, sed in celo, in corruptibile, immortalẽ, æternã
 beatã, gloriosã, bonorũ oim plenissimã, & nullius parti-
 cipem mali, nõ philosophis, nõ oratoribus, nõ poetis pro-
 missã, sed in Christũ credentibus, diuinq; obreperantibus
 legi, hoc est pietatẽ iustitiãq; colentibus. Nihil itaq; uobis
 proderit o philosophi, scite subtiliterq; ratiocinari, nisi etiã
 am innocetẽ integreq; uixeritis. Necq; uobis rhetores orna-
 te copiosetq; dicere ulli erit emolumetõ, nisi compta & ex-
 culti uirtutibus inceseritis. Necq; uobis q; in bicipiti som-
 niãtis pamaõ, in cõponendis poematibus. Homero atq;
 Vergilio esse pares uisũ erit, nisi profligaueritis uobis labe, mo-
 rũ puritatẽ atq; munditiã retinueritis. Huc igit; uora, huc
 studia uestra conferant, ut si minus liceat et uirtutionẽ simul
 & uirtutẽ possidere, magis optetis probitatẽ sine doctrina
 q; sine probitate doctrinã. Qd si fidẽ, spem, atq; charitatẽ
 sancte colueritis, b; uirtutis p̃mia deo largietẽ capietis. Ip-
 sis aut; qui ad illa pueniũt, impartit & scientia plenior, &
 eloquẽdi ratio prestãtiõ, & uirtus omi ex parte pfectior, q;
 ullus unq; mortalium aut habuerit in terra, aut habere pos-
 sit. Vbi em beatitudo uera, ibi & omibus animi bonis re-
 ferta possessio. Quod si Paulus ad tertium raptus coelũ, audi-
 uit arcana uerba, q; non licet hoĩ loqui, si nec oculus uidit,
 auris audiuit, nec in cor hoĩs ascendit, quãtã pparauit suis
 cultoribus deus: profecto ista q; oculis cernimus, q; auribus
 excipimus, q; mente cõplectimur, illis q; oem sensum supe-
 rant, nullo mō ualent cõparari. Nihil igitur uobis ad sum-
 mã felicitatẽ defuturũ speretis, si nõ defuerit uis? Cui? qdẽ
 leges atq; pcepta i his libris satis (ut reor) abũde q; a me rela-
 ta sunt; nõ ea in quã pcepta q; hoies q; errare possunt, tradãt
 sed q; ipse hoim angelorũq; conditor deus in q; solo nullus
 omnino cadere potest error, tribuit nobis. Ip̃m ergo audia-
 mus, ip̃m sequamur, ad ip̃sum doctrinã, uitam moresq; cõ-
 ponamus, si ad ip̃m, ut summo illo indicibilisq; bono sem-
 per suamur, uolumus puenire.

Finis.

Philosophi
 Oratores
 Poetae.

met. hec.

13. qui habet d. lat. cap. 3
 14. sup. h. lat. p. tran. fo. 2
 15. de canarica. fo. 4
 16. de tebe. sciunt. fo. 5
 17. de un. g. ma. fo. 5
 18. de h. h. u. u. fo. 5
 19. de p. u. u. fo. 5
 20. de u. u. fo. 5
 21. de u. u. fo. 5
 22. de u. u. fo. 5
 23. de u. u. fo. 5
 24. de u. u. fo. 5
 25. de u. u. fo. 5
 26. de u. u. fo. 5
 27. de u. u. fo. 5
 28. de u. u. fo. 5
 29. de u. u. fo. 5
 30. de u. u. fo. 5
 31. de u. u. fo. 5
 32. de u. u. fo. 5
 33. de u. u. fo. 5
 34. de u. u. fo. 5
 35. de u. u. fo. 5
 36. de u. u. fo. 5
 37. de u. u. fo. 5
 38. de u. u. fo. 5
 39. de u. u. fo. 5
 40. de u. u. fo. 5
 41. de u. u. fo. 5
 42. de u. u. fo. 5
 43. de u. u. fo. 5
 44. de u. u. fo. 5
 45. de u. u. fo. 5
 46. de u. u. fo. 5
 47. de u. u. fo. 5
 48. de u. u. fo. 5
 49. de u. u. fo. 5
 50. de u. u. fo. 5

19. si ois p. fo. 2
 20. qui uel. rem. 3
 21. qui uel. rem. 3
 22. qui uel. rem. 3
 23. qui uel. rem. 3
 24. qui uel. rem. 3
 25. qui uel. rem. 3
 26. qui uel. rem. 3
 27. qui uel. rem. 3
 28. qui uel. rem. 3
 29. qui uel. rem. 3
 30. qui uel. rem. 3
 31. qui uel. rem. 3
 32. qui uel. rem. 3
 33. qui uel. rem. 3
 34. qui uel. rem. 3
 35. qui uel. rem. 3
 36. qui uel. rem. 3
 37. qui uel. rem. 3
 38. qui uel. rem. 3
 39. qui uel. rem. 3
 40. qui uel. rem. 3
 41. qui uel. rem. 3
 42. qui uel. rem. 3
 43. qui uel. rem. 3
 44. qui uel. rem. 3
 45. qui uel. rem. 3
 46. qui uel. rem. 3
 47. qui uel. rem. 3
 48. qui uel. rem. 3
 49. qui uel. rem. 3
 50. qui uel. rem. 3

20. *Dei* *quod non in eandem* *de rego vni*
 21. *quod non in eandem* *de rego vni*
 22. *quod non in eandem* *de rego vni*
 23. *quod non in eandem* *de rego vni*
 24. *quod non in eandem* *de rego vni*
 25. *quod non in eandem* *de rego vni*
 26. *quod non in eandem* *de rego vni*
 27. *quod non in eandem* *de rego vni*
 28. *quod non in eandem* *de rego vni*
 29. *quod non in eandem* *de rego vni*
 30. *quod non in eandem* *de rego vni*
 31. *quod non in eandem* *de rego vni*
 32. *quod non in eandem* *de rego vni*
 33. *quod non in eandem* *de rego vni*
 34. *quod non in eandem* *de rego vni*
 35. *quod non in eandem* *de rego vni*
 36. *quod non in eandem* *de rego vni*
 37. *quod non in eandem* *de rego vni*
 38. *quod non in eandem* *de rego vni*
 39. *quod non in eandem* *de rego vni*
 40. *quod non in eandem* *de rego vni*
 41. *quod non in eandem* *de rego vni*
 42. *quod non in eandem* *de rego vni*
 43. *quod non in eandem* *de rego vni*
 44. *quod non in eandem* *de rego vni*
 45. *quod non in eandem* *de rego vni*
 46. *quod non in eandem* *de rego vni*
 47. *quod non in eandem* *de rego vni*
 48. *quod non in eandem* *de rego vni*
 49. *quod non in eandem* *de rego vni*
 50. *quod non in eandem* *de rego vni*
 51. *quod non in eandem* *de rego vni*
 52. *quod non in eandem* *de rego vni*
 53. *quod non in eandem* *de rego vni*
 54. *quod non in eandem* *de rego vni*
 55. *quod non in eandem* *de rego vni*
 56. *quod non in eandem* *de rego vni*
 57. *quod non in eandem* *de rego vni*
 58. *quod non in eandem* *de rego vni*
 59. *quod non in eandem* *de rego vni*
 60. *quod non in eandem* *de rego vni*
 61. *quod non in eandem* *de rego vni*
 62. *quod non in eandem* *de rego vni*
 63. *quod non in eandem* *de rego vni*
 64. *quod non in eandem* *de rego vni*
 65. *quod non in eandem* *de rego vni*
 66. *quod non in eandem* *de rego vni*
 67. *quod non in eandem* *de rego vni*
 68. *quod non in eandem* *de rego vni*
 69. *quod non in eandem* *de rego vni*
 70. *quod non in eandem* *de rego vni*
 71. *quod non in eandem* *de rego vni*
 72. *quod non in eandem* *de rego vni*
 73. *quod non in eandem* *de rego vni*
 74. *quod non in eandem* *de rego vni*
 75. *quod non in eandem* *de rego vni*
 76. *quod non in eandem* *de rego vni*
 77. *quod non in eandem* *de rego vni*
 78. *quod non in eandem* *de rego vni*
 79. *quod non in eandem* *de rego vni*
 80. *quod non in eandem* *de rego vni*
 81. *quod non in eandem* *de rego vni*
 82. *quod non in eandem* *de rego vni*
 83. *quod non in eandem* *de rego vni*
 84. *quod non in eandem* *de rego vni*
 85. *quod non in eandem* *de rego vni*
 86. *quod non in eandem* *de rego vni*
 87. *quod non in eandem* *de rego vni*
 88. *quod non in eandem* *de rego vni*
 89. *quod non in eandem* *de rego vni*
 90. *quod non in eandem* *de rego vni*
 91. *quod non in eandem* *de rego vni*
 92. *quod non in eandem* *de rego vni*
 93. *quod non in eandem* *de rego vni*
 94. *quod non in eandem* *de rego vni*
 95. *quod non in eandem* *de rego vni*
 96. *quod non in eandem* *de rego vni*
 97. *quod non in eandem* *de rego vni*
 98. *quod non in eandem* *de rego vni*
 99. *quod non in eandem* *de rego vni*
 100. *quod non in eandem* *de rego vni*

This page is mostly blank with some faint markings and several horizontal strips of tape or paper fragments.

